Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

BIBLIOTEKA NIEJAWNA
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. I-158/A

JAWNE

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. Pf 1525
Egz. Nr.....1

POUFNE

Płk dr hab. Adam TOMASZEWSKI

WSPARCIE OGNIOWE WOJSK W OPERACJI I WALCE

(Studium operacyjno-taktyczne)

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. 60757

WARSZAWA 1993

Colour Chart #13
Inches Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
DANES-PICTA.COM

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

160306 Anna KOLEK
podst. prod. pracy. Nr wch 648
26 lh. 2002 2006

JAWNE

POUFNE 1

Egz.nr.....

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Akademii Obrony Narodowej
Pf 152/S
BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. .....
II-158/A
Nr ewid 60756

płk dr hab. Adam TOMASZEWSKI

W S P A R C I E O G N I O W E W O J S K
W O P E R A C J I I W A L C E

(Studium operacyjno-taktyczne)

Przekwalifikowano na ZASTRZEŻONE
29.01. 2003 Jan Kozłowski

WARSZAWA 1993r

Spis treści Str.

Wprowadzenie 4

1. Systemowy charakter operacji i walki 9

1.1. Informacja 9

1.2. Oddziaływanie radioelektroniczne 13

1.3. Rażenie ogniowe 15

1.4. Manewr 18

1.5. Zabezpieczenie działań bojowych 22

1.6. Logistyka 25

1.7. Otoczenie 26

2. Pojęcie ognia i jego struktura 32

2.1. Podstawowe rodzaje ognia 35

2.2. Zależności występujące między rodzajami ognia 42

2.3. Rola głębokiego ognia w operacji obronnej 47

2.4. Kierunki doskonalenia modelu ognia 51

3. Rola i zadania wsparcia ogniowego 56

3.1. Pojęcie i treść wsparcia ogniowego 59

3.2. Rodzaje wsparcia ogniowego 66

3.3. Zadania operacyjnego wsparcia ogniowego 76

3.4. Zadania taktycznego wsparcia ogniowego 85

3.5. Zadania operacyjno-taktyczne, okresy rażenia ogniowego i zadania wsparcia ogniowego 93

3.6. Wskaźniki skuteczności wsparcia ogniowego 105

4. Udział rodzajów wojsk we wsparciu ogniowym 113

4.1. Właściwości użycia i skład bojowy WRiA 113

4.2. Użycie i zadania WRiA 123

4.3. Właściwości użycia i zadania lotnictwa 142

5.Kierowanie wsparciem ogniowym 156

5.1.Rola dowódcy i sztabu ogólnowojskowego 161

5.2.Zadania ośrodków kierowania wsparciem ogniowym 174

5.3.Procesy informacyjne wsparcia ogniowego 180

Zakończenie 184

Bibliografia 186

WPROWADZENIE

We współczesnej literaturze fachowej często można spotkać określenia charakteryzujące ewentualne operacje wojskowe na Europejskim Teatrze Działań Wojennych. Podkreśla się, że będą one miały wymiar powietrzno-lądowy i przestrzenny, a decydujące znaczenie w tych operacjach często przypisuje się manewrowym formom walki. Na taką wizję ewentualnych operacji wojskowych składa się kilka przesłanek. Należą do nich: szybki rozwój uzbrojenia, zwłaszcza środków ogniowych precyzyjnego rażenia o dużym zasięgu; rosnący udział w walce środków powietrznych, głownie śmigłowców; systematycznie zwiększające się możliwości manewrowe i opancerzenie wojsk; doświadczenia wyniesione z konfiktów lokalnych i działań wojennych prowadzonych w ostatnim dziesięcioleciu oraz charakter nowych zadań operacyjno-strategicznych, jakie staneły przed siłami zbrojnymi wielu państw, w tym Polski, po rozwiązaniu Układu Warszawskiego.

Większość z wymienionych przesłanek wynika z naturalnego rozwoju środków walki oraz sztuki jej prowadzenia. Rozwój ten ma charakter ewolucyjny i pozwala z dużym prawdopodobieństwem określić jego wpływ na charakter prowadzonych działań bojowych.

Jakościowo nowym problemem, który pojawił się w ostatnich latach przed siłami zbrojnymi, są sposoby realizacji zadań obronnych w nowej sytuacji geopolitycznej i militarnej Europy. Mówiąc o zadaniach, należy mieć równocześnie na uwadze ograniczenia wynikające z układu wiedeńskiego oraz stan ekonomiczny kraju, Są to ograniczniki, które zdecydowanie wpływają na wartość potencjału bojowego wojska, a jednocześnie nakazują poszukiwać optymalnych rozwiązań w sferze efektywnego wykorzystania istniejących sił i środków.

W obecnych warunkach , gdy istotą operacji obronnej jest utrzymanie określonego obszaru, niewielką przydatność będą miały dotychczasowe sposoby prowadzenia operacji i walki w wyznaczonych pasach i uwzględniające zwykle bezpośrednią styczność z sąsiednimi związkami operacyjnymi /taktycznymi/. Nowa sytuacja zmusza do użycia wojsk w operacji na prawdopodobnych kierunkach uderzeń potencjalnego przeciwnika z jednoczesnym zachowaniem ich gotowości do manewru na inne kierunki, gdy wymagać będzie tego sytuacja. Operacyjne ugrupowanie obronne często będzie się charakteryzowało lukami i otwartymi skrzydłami. Wymagać to będzie utrzymania określonych sił i odwodów specjalnych w głębi ugrupowania, które działając w sposób manewrowy. zdolne będą szybko reagować w przypadku zagrożeń. Istotną rolę w takiej operacji będzie spełniał manewr ogniem środków rażenia o dużym zasięgu /lotnictwa, rakiet, artylerii dalekonośnej/.

Niekiedy można spotkać się z oceną, że przyjęta doktryna obronna wskazuje, by w modernizacji sił zbrojnych skupić się głównie na rozwoju środków obrony powietrznej i środków przeciwpancernych. Inne środki, zwłaszcza rakiety,lotnictwo i artylerię uważa się za broń ofensywną, która w obronie odgrywa podobno mniejsze znaczenie. Ocena taka jest na wskroś fałszywa. Świadczy o wyjątkowej nieznajomości procesów będących treścią współczesnej operacji i walki oraz zależności zachodzących między nimi. Czasy drugiej wojny światowej dawno minęły i sprowadzanie dziś wysiłku obrony wyłącznie do strefy bezpośrednich działań bojowych, z góry skazuje operację na niepowodzenie.

Warto również zauważyć, że nowoczesne armie świata -a każda z nich ma służyć celom obronnym -zmierzają poprzez rozwój powietrznych i naziemnych środków rażenia do modelu operacji, w którym strefa operacyjno-taktyczna przeciwnika będzie podstawowym obszarem walki ogniowej z jego siłami, a głęboki ogień bę-

dzie głównym narzędziem w tej walce. Zakłada się zatem, że decydujące starcie ogniowe ze zgrupowaniami pancernymi przeciwnika powinno nastąpić w głębi jego ugrupowania /na podejściach/, zanim znajdą się one w bezpośredniej styczności i zanim będą mogły wykorzystać swoje olbrzymie możliwości ogniowe w bezpośrednim starciu. Wynika z tego, że modernizując siły zbrojne, należy zadbać o równomierny rozwój wszystkich rodzajów wojsk i środków ogniowych oraz systematycznie zmierzać do stopniowego przenoszenia /zwiększania/ wysiłku ogniowego w głębi ugrupowania /terytorium/ przeciwnika. Można to zapewnić jedynie przez rozwój środków rozpoznania i wsparcia ogniowego.

Problemy wsparcia ogniowego wojsk w operacji i walce , w warunkach nowych zadań sił zbrojnych , nie znalazły jeszcze pełnego i jednoznacznego rozwiązania. Nadal spotkać można różną intrpretację pojęć związanych z tym elementem działań bojowych, różny zakres zadań i ich podział między rodzaje wojsk, a także najczęściej zaniżoną ocenę udziału środków wsparcia w operacji. Udział ten często próbuje się wyrażać jedynie przy pomocy wielkości strat zadawanych przeciwnikowi przez te środki. Zapomina się natomiast, że narazie /uwzględniając możliwości ogniowe obecnych środków wsparcia/ podstawowym ich zadaniem w operacji i walce jest zapewnienie możliwie korzystnych warunków wykonania zadań dla wspieranych pododdziałów ogólnowojskowych, by mogły one efektywnie wykorzystać swoje uzbrojenie i wykonać zadania przy minimalnych stratach własnych. To zapewnienie korzystnych warunków polega zwykle na obezwładnieniu w odpowiednim czasie tych elementów ugrupowania przeciwnika, które pośrednio lub bezpośrednio.oddziałują ogniowo na nasze pododdziały, albo dcydują o sprawności jego systemu ognia.

Zadania te są niezwykle ważne właśnie w działaniach obronnych i nie zawsze polegają na niszczeniu obiektów przeciwnika.

Dla przykładu, celem ognia zaporowego w obronie nie jest zniszczenie atakujących pododdziałów wozów bojowych /czołgów/, lecz dezorganizacja ich ataku i znaczne obniżenie skuteczności ich ognia. Stwarza to korzystne warunki do niszczenia atakujących wozów bojowych ogniem na wprost przez pododdziały w obronie.

W ocenie czynników walki często pomija się jej systemowy charakter oraz występujące zjawisko synergii /potęgowania skutków/, w przypadku oddziaływania kilku czynników jednocześnie. Powiązanie oddziaływania radioelektronicznego z rażeniem ogniowym pozwala niszczyć system obrony powietrznej przeciwnika przy minimalnych stratach własnych. Połączenie uderzeń rakiet /ognia artylerii/ z natychmiastową zmianą stanowisk ogniowych po wykonaniu zadań, zapewnia zwalczanie obiektów przeciwnika, a jednocześnie zwiększa żywotność własnych środków ogniowych, itd.

Niewątpliwie w tej sytuacji, przedmiotem zainteresowania sztuki operacyjnej i taktyki w większym stopniu niż dotychczas powinny być problemy związane z umiejętnością użycia ognia w operacji i walce. Z tych też względów wsparcie ogniowe potraktowano w opracowaniu jako ważny składnik współczesnych działań bojowych, posiadający bezpośrednie powiązania z pozostałymi ich elementami i wpływający w istotny sposób na wynik operacji i walki. Podjęto w nim próbę odpowiedzi na następujące podstawowe pytania:

- jakie czynniki decydują o możliwościach prowadzenia operacji w wymiarze powietrzno-lądowym i czy nasze związki operacyjne są zdolne prowadzić takie operacje ?;

- jakie warunki muszą być spełnione, by można stosować w operacji manewrowe formy walki?;

- jaką rolę spełniają we współczenych działaniach bojowych takie czynniki, jak: informacja, manewr, ogień, zabezpieczenie bojowe działań, oddziaływanie radioelektroniczne i logistyka?;

- jakie relacje zachodzą między wymienionymi czynnikami i jaki jest ich wpływ na wynik walki?;

- jaka jest rola wsparcia ogniowego w operacji i walce oraz jaki jest jego wpływ na wynik działań bojowych?;

- jaki jest możliwy udział różnych rodzajów wojsk we wsparciu ogniowym ogólnowojskowych pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych oraz czy udział ten jest porównywalny z potrzebami?;

- jak w warunkach polskich efektywnie wykorzystać skromny potencjał środków rażenia oraz w jakim kierunku powinien zmierzać ich rozwój?

- co uczynić, by wsparcie ogniowe wojsk mocniej powiązać z działaniami tych wojsk, zwłaszcza na szczeblach taktycznych?;

- jak organizować rozpoznanie na użytek wsparcia ogniowego oraz jak kierować tym wsparciem w operacji i walce ?;

- jaki powinien być udział dowódców i sztabów ogólnowojskowych w kierowaniu wsparciem ogniowym ?

Odpowiedzi na powyższe pytania poszukiwano głównie w sferze teorii walki, dokonując analizy podstawowych zjawisk zachodzących podczas organizacji i prowadzenia działań operacyjnych. W jej wyniku ustalono główne czynniki decydujące o powodzeniu w walce oraz zależności zachodzące między nimi.

Większość uzyskanych i zawartych w opracowaniu wyników wymaga weryfikacji w czasie ćwiczeń sztabów i wojsk, a także pogłębionych analiz operacyjno-taktycznych. Niektóre z uzyskanych wniosków wskazują, że dokonywane obecnie zmiany strukturalne sił zbrojnych nie uwzględniają w pełni złożoności i zależności zjawiska walki i nie zawsze prowadzą do właściwych rozwiązań. Problemy te będą szerzej poruszone w opracowaniu.

Opracowanie może być wykorzystane w procesie dalszych badań naukowych i studiów, a także podczas przygotowania materiałów dydaktycznych na użytek Akademii Obrony Narodowej i sztabów.

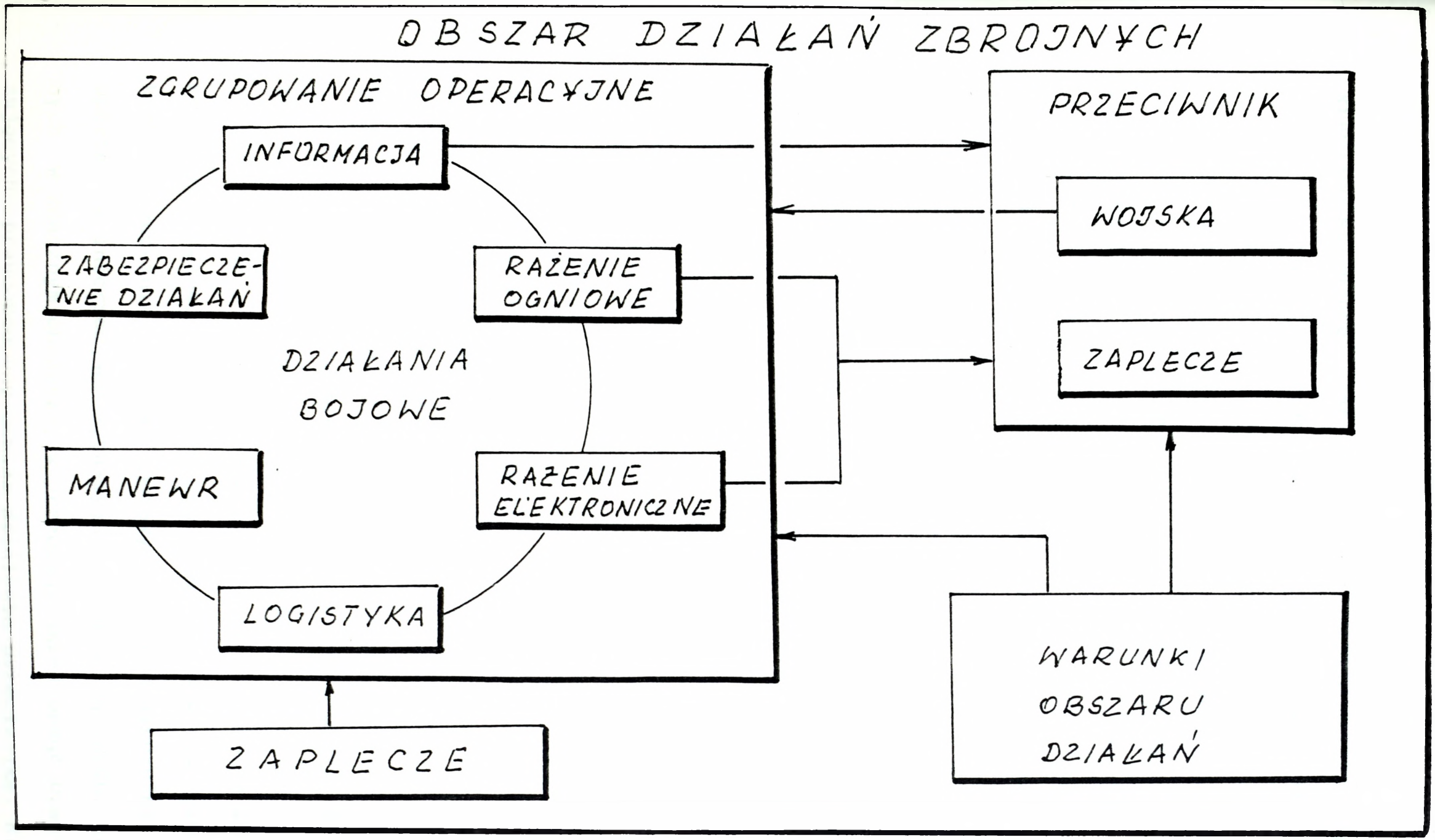
1. Systemowy charakter operacji i walki

Efektywność użycia sił zbrojnych zależy od sprawności i powiązania wewnętrznych i zewnętrznych procesów zachodzących w trakcie przygotowania i prowadzenia działań bojowych. Analiza systemowa zjawiska współczesnej operacji wskazuje, że do takich wewnętrznych procesów należy zaliczyć przede wszystkim oddziaływanie informacyjne, rażenie ogniowe i radioelektroniczne, menewr, zabezpieczenie działań bojowych oraz procesy logistyczne - /rys. 1/. Są to główne procesy zachodzące wewnątrz zgrupowań operacyjnych w czasie operacji i wspólnie zmierzają do osiągnięcia jej celu. Łącznie ze strukturami wojsk tworzą one swoisty układ funkcjonalny zgrupowania operacyjnego chrakteryzujący się wyjątkową złożonością procesów i systemowym zachowaniem. Układ taki /system/ działa w określonych warunkach obszaru operacyjnego i destrukcyjnego oddziaływania przeciwnika.

1.1. Informacja

Informacja rozumiana w szerokim znaczeniu, zawsze odgrywała olbrzymią rolę w działaniach wojennych. Pojęcie to obejmuje całokształt wiadomości zdobywanych przez dowódców i sztaby, przetwarzanych w procesie decyzyjnym oraz kierowanych do wojsk w postaci zadań. W jego zakresie mieszczą się również te informacje, które w sposób bezpośredni lub pośredni kierowane są do strony przeciwnej w celu wywołania jej określonych zachowań[1/]. Informacja w operacji i walce spełnia zatem funkcję

1/ Działania operacyjne - wyd. AON, 1993r.

Rys. 1. PODSTAWOWE PROCESY DZIAŁAŃ BOJOWYCH I ICH POWIĄZANIA

kreująco-sterującą, jest treścią procesu dowodzenia i decyduje o efektywnym wykorzytaniu potencjału bojowego użytych struktur oraz ich wzajemnym powiązaniu funkcjonalnym.

Charakterystycznymi i podstawowymi cechami takiej informacji jest jej przestrzenny wymiar, stopień zgodności z opisywaną rzeczywistością, ciągłość w jej pozyskiwaniu oraz czas jej uzyskania przez adresata. Ma ona zapewnić dowódcom i sztabom możliwie realny, bieżący obraz starcia zbrojnego oraz umożliwić bezpośredni wpływ na jego dalszy przebieg.

Uwzględniając ogrom informacji, jaką powinny zdobywać sztaby oraz wysokie zdolności manewrowe współczesnych wojsk, istotnym problemem jest zdolność tych sztabów do opracowania /przetwarzania/ napływających informacji. Wielce pomocną w tym zakresie jest szeroka atomatyzacja procesów kierowania wojskami i ogniem w operacjach. Pozwala ona zdecydowanie przyspieszyć obieg i przetwarzanie informacji oraz efektywniej użyć posiadane środki.

Szczególną rolę w procesie informacyjnym w operacji i walce spełnia informacja o przeciwniku. W celu jej uzyskania w strukturach wojsk występują wyspecjalizowane elementy rozpoznawcze wyposażone w różnorodne / powietrzne i naziemne/ środki rozpoznania wykorzystujące najnowsze rozwiązania techniczne. Informacja uzyskana z tych źródeł wykorzystywana jest w procesie planowania działań bojowych oraz bezpośrednio na użytek rażenia ogniowego przeciwnika. Istnieje wyraźne zróżnicowanie wymagań jakościowych wobec informacji o przeciwniku w obu tych przypadkach. Planowanie działań bojowych /proces decyzyjny/ może być oparte na informacjach sytuacyjnych - dość ogólnych, ale zebranych w znacznym obszarze, w przeciągu określonego czasu i wskazujących prawdopodobny zamiar działania przeciwnika. Nie jest w

tym przypadku konieczne szczegółowe położenie poszczególnych elementów jego ugrupowania bojowego.

Natomiast na użytek procesu rażenia ogniowego niezbędne są informacje odnoszące się wyłącznie do rejonów położenia obiektów przeciwnika. Ponadto, ze względu na wysokie zdolności manewrowe wielu z tych obiektów oraz ich ruchliwy sposób zachowania się na polu walki, informacje o nich na użytek rażenia ogniowego powinny być wiarygodne, wyjątkowo dokładne, uzyskiwane szybko i w czasie rzeczywistym dostarczane do wykonawców zadań ogniowych.

Z tych względów w nowoczesnych armiach na rzecz rażenia ogniowego przeciwnika w operacji wykorzystuje się wyspecjalizowane środki rozpoznania, włączone w zautomatyzowane systemy kierowania ogniem i środkami walki. Pracują one w ścisłym i bezpośrednim powiązaniu ze środkami rażenia, a ogniwem spinającym ich działalność i sprawującym funkcje decyzyjne, są centra kierowania ogniem, będące jednocześnie ważnym elementem sztabów ogólnowojskowych.

Można uznać, że na użytek wsparcia ogniowego /głębokiej walki ogniowej/ należy tworzyć na wyższych szczeblach taktycznych i operacyjnych swoiste makrosystemy rozpoznawczo- ogniowe, obejmujące różnorodne środki rozpoznania i różne rodzaje środków rażenia, kierowane przez wyspecjalizowane ośrodki podległe bezpośrednio dowódcom ogólnowojskowym. Zapewnia to prosty i szybki obieg informacji o wykrytych obiektach, pozwala do ich zwalczania użyć środków najbardziej predystynowanych, a także upraszcza organizację współdziałania między różnymi rodzajami środków ogniowych działających w tej samej strefie lub wykonujących współzależnie zadania ogniowe.

Warto tu również podkreślić, że obecnie informacje w walce zdobywają i wykorzystują nie tylko dowódcy i sztaby /stany osobowe/, ale również bezpośrednio sama technika. Dla przykładu,

najnowsze rodzaje amunicji /często zwanej "inteligentną"/ samodzielnie poszukują celów w określonych rejonach, zdobywają informacje o ich położeniu i na tej podstawie przystępują do ich niszczenia.

Informacje w walce mogą mieć zatem różną postać i przeznaczenie. Mogą być zdobywane przy użyciu różnych środków, na różny użytek i w różny sposób przesyłane do odbiorców. Olbrzymią rolę w tym zakresie odgrywa jakość posiadanych środków łączności i stopień automatyzacji systemów dowodzenia. Każdy dowódca /sztab/ musi zatem organizować sprawny system zdobywania informacji i dbać o niezakłócony ich obieg w ugrupowaniu bojowym. Jest to niewątpliwie podstawowym warunkiem sprawnego użycia sił i środków w operacji i walce.Jednocześnie jest to problem wyjątkowo trudny w warunkach silnego oddziaływania ogniowego i radioelektronicznego przeciwnika.

1.2. Oddziaływanie radioelektroniczne

Oddziaływanie radioelektroniczne we współczesnych operacjach jest dość młodym elementem walki, ale jego znaczenie w ostatnich latach wyjątkowo dynamicznie rośnie. Najwcześniej i najliczniej środki walki radioelektronicznej wykorzystywane były w systemie rozpoznania przestrzeni powietrznej. Szybko jednak znalazły również zastosowanie w rozpoznaniu obiektów lądowych i nawodnych. Obecnie są one praktycznie nieodłącznymi elementami każdego rodzaju rozpoznania, tak na użytek procesu decyzyjnego, jak i rażenia ogniowego.

Oddziaływanie radioelektroniczne funkcjonuje w tym samym środowisku, co omawiana wcześniej informacja i jest jej głównym przeciwnikiem. Urządzenia radioelektroniczne znalazły zastosowa-

nie w wielu dziedzinach. Pozwalają zakłócać zdobywanie i obieg informacji poprzez: zakłócenie powietrznych i naziemnych radioelektronicznych środków rozpoznania przeciwnika, obezwładnienie jego radiowych i radioliniowych środków łączności, zakłócenie systemów naprowadzania i zapalników radiolokacyjnych. Ponadto pewna ich grupa /środki rozpoznania radioelektronicznego/ same stanowią źródło informacji o powietrznych i naziemnych obiektach przeciwnika, określając ich obecność i położenie.

Na użytek procesu rażenia ogniowego /a zwłaszcza wsparcia ogniowego/ środki radioelekroniczne spełniają często dwie funkcje: rozpoznają obiekty przeciwnika, a następnie obezwładniają je do czasu wykonania zadania ogniowego. Szczególnie dotyczy to lotnictwa, gdzie środki te znalazły swoje stałe miejsce w powietrznym ugrupowaniu bojowym wraz ze środkami ogniowymi. Niejednokrotnie znajdują się one na pokładach tych samych samolotów.

Niszczenie ważnych obiektów przeciwnika poprzedza się zwykle rozpoznaniem systemów obrony powietrznej w korytarzu przelotu i w rejonie obiektów oraz zakłóceniem ich stacji radiolokacyjnych i środków łączności. Zakłócenie radiolokacyjne jest skuteczne, ale jego skutki są nietrwałe. Zatem najczęściej w ślad za zakłóceniem obiekty te niszczone są przy użyciu środków ogniowych. Taki sposób postępowania coraz częściej dotyczy również naziemnych systemów rażenia. Można zatem stwierdzić, że obecnie niezbędne jest bieżące i ścisłe powiązanie działalności ogniowej i radioelektronicznej wojsk. Dopiero taki jednolity układ oddziaływania na przeciwnika pozwoli zdezorganizować jego podstawowe systemy walki /dowodzenia, rozpoznania obrony powietrznej/ oraz zapewni warunki efektywango użycia własnych środków ogniowych. Utwierdzają w takim przekonaniu również wnioski z wojny w Zatoce Perskiej.

Wraz z szybkim rozwojem rozpoznania radioelektronicznego oraz systemów naprowadzania środków rażenia na wykryte obiekty, olbrzymiego znaczenia nabiera osłona tych obiektów przed wykryciem i zniszczeniem. I w tym przypadku, obok działań pasywnych /maskowanie radioelektroniczne/ coraz częściej rozwiązania problemu poszukuje się w wykorzystaniu aktywnych urządzeń radioelektronicznych, zakłócających systemy rozpoznania i naprowadzania pocisków przeciwnika.

Jak widać, współczesna walka radioelektroniczna staje się, na wzór walki ogniowej, zjawiskiem powszechnym w operacji i w strukturach wojsk nie można jej w całości utożsamiać jedynie z rozpoznaniem, jak to ma miejsce w naszych siłach zbrojnych. Planowanie użycia środków wsparcia ogniowego i radioelektronicznego oraz kierowanie ich działalnością bojową powinno być realizowane przez ten sam element sztabu ogólnowojskowego.

1.3. Rażenie ogniowe

Rażenie ogniowe w warunkach konwencjonalnych działań bojowych jest podstawowym elementem każdej walki i operacji. Środki ogniowe są w ręku dowódców swoistym narzędziem, przy pomocy którego realizują oni zadania bojowe. Jedynie przy pomocy ognia można w operacji obniżyć skutecznie potencjał bojowy przeciwnika, wzbronić manewr jego zgrupowaniom, eliminować z walki trwale środki ogniowe, dezorganizować zaopatrywanie wojsk, itd.

Ogień stosuje wiele rodzajów wojsk biorących bezpośredni udział w walce, wykorzystując różnorodne środki rażenia o różnych możliwościach bojowych i różnym przeznaczeniu. Podstawowe z nich to: broń strzelecka i pokładowa, czołgi, przeciwpancerne pociski kierowane, miny, artyleria, rakiety ziemia-ziemia i ziemia-powietrze, śmigłowce uzbrojone oraz różnego rodzaju samo-

loty. Tak duży i różnorodny arsenał środków ogniowych o ogromnych możliwościach niszczenia, upoważnia, by w teorii operacje współczesne określać mianem przestrzennych i powietrzno-lądowych.

W praktyce możliwości prowadzenia takich operacji uzależnione będą jednak od rzeczywistego składu bojowego związków operacyjnych i taktycznych oraz nowoczesności posiadanego uzbrojenia. Szczególną rolę w tym względzie odgrywa ilość i jakość posiadanych środków rozpoznania oraz operacyjno-taktycznych środków ogniowych. O możliwościach tych decydują także przyjęte w siłach zbrojnych sposoby prowadzenia działań bojowych oraz stopień współdziałania rodzajów wojsk. Chcąc zatem ocenić możliwości prowadzenia operacji powietrzno-lądowych, należy powyższe kryteria odnieść do obecnych struktur i uzbrojenia naszych związków operacyjnych i zadań, jakie przed nimi stoją.

Mówiąc o środkach ogniowych, należy mieć na uwadze także amunicję. Gwałtowny rozwój elektroniki i miniaturyzacja urządzeń spowodowały, że charakterystyki bojowe nowych pocisków /rakiet, bomb/ wprowadzanych do uzbrojenia w wielu armiach w ostatnich latach, zdecydowanie zwiększają możliwości rażenia przeciwnika. Wzrasta niewspółmiernie precyzja uderzeń ogniowych oraz skuteczność rażenia obiektów. Wyraźnie widoczne są zmiany jakościowe we wprowadzanych do uzbrojenia rodzajach amunicji.

Wiele wskazuje na to, że również w Wojsku Polskim problemy nowych rodzajów amunicji są dostrzegane i w najbliższych latach będą powoli, lecz systematycznie rozwiązywane. Znaczną rolę w tym względzie może odegrać nasz rodzimy przemysł zbrojeniowy.

Jednakże o skutecznym rażeniu ogniowym w operacji i walce nie decydują wyłącznie charakterystyki bojowe posiadanych środków ogniowych. Nie mniejszy udział w tym ma system rozpoznania obiektów przeciwnika oraz sposób kierowania ogniem. Istnieje za-

tem ścisła zależność między efektywnością użycia środków ogniowych w operacji i walce, a sprawnością omawianych wcześniej procesów informacyjnych. W mniejszym zakresie ten problem jest widoczny w przypadku środków do ognia bezpośredniego /czołgi, BWP, środki przeciwpancerne/, gdzie problemy rozpoznania celu, decyzje o jego rażeniu oraz wykonanie zadania dotyczą zwykle jednego żołnierza lub załogi. Procesy informacyjne w tym przypadku są z zasady proste i pozwalają na natychmiastowe użycie ognia.

Problem natomiast staje się skomplikowany, gdy dotyczy rażenia ważnych obiektów, zwłaszcza ruchliwych, w głębi ugrupowania przeciwnika. Niezbędna jest wówczas szybka reakcja ogniowa odpowiednich środków rażenia, która obejmuje: czas pracy elementów rozpoznania, czas obiegu informacji o wykrytym obiekcie, proces decyzyjno-zadaniowy oraz czas niezbędny na przygotowanie i wykonanie uderzenia /dolot lotnictwa/. Warto zauważyć, że z problemem tym nie mogły sobie poradzić nawet wojska "sprzymierzonych" w wojnie w Zatoce Perskiej. Mimo, iż procesy informacyjne /rozpoznanie, dowodzenie/ przebiegały tam bardzo sprawnie, to zwalczanie irackich rakiet operacyjno-taktycznych typu SCUD nastręczało im olbrzymich trudności. Świadczy to o wyjątkowo dużych trudnościach, na jakie napotykają wojska podczas prowadzenia tzw. walki ogniowej z operacyjno-taktycznymi środkami ogniowymi przeciwnika tradycyjnymi sposobami. Niezbędne są w tym celu odpowiednie systemy rozpoznawczo-ogniowe / na wzór systemów obrony powietrznej/ zdolne do wykrycia i natychmiastowego niszczenia ważnych i ruchliwych obiektów. W systemach takich następuje bezpośrednie powiązanie procesów decyzyjnych i ogniowych oraz maksymalne skrócenie czasu reakcji ogniowej.

O równie ścisłym powiązaniu ognia z rażeniem radioelektronicznym określonych obiektów sygnalizowano już w pkt.1.2 opracowania.

1.4. Manewr

Bezpośrednio z czynnikiem ognia w operacji i walce powiązany jest manewr wojsk, w tym środków ogniowych. W odniesieniu do wojsk biorących bezpośredni udział w walce można wyróżnić dwa główne zadania manewru. Będą to:

- zapewnienie wojskom dogodnego położenia w celu efektywnego wykorzystania możliwości ich środków ogniowych oraz pomyślnego wykonania zadań;

- wyprowadzenie wojsk /środków ogniowych/ spod ewentualnych uderzeń ogniowych przeciwnika.

Ponadto, w przypadku rodzajów wojsk świadczących usługi /zaopatrujących wojska walczące/ można mówić o manewrze realizowanym w celu terminowego i pełnego zabezpieczenia materiałowego działań bojowych tych wojsk.

Pierwsze z wymienionych zadań dotyczy manewru realizowanego w skali operacyjnej i taktycznej i ma miejsce podczas przegrupowania wojsk w strefę działań bojowych, w czasie ich rozwijania i tworzenia ugrupowania operacyjnego /bojowego/ oraz podczas przesunięć na kolejne rubieże /stanowiska ogniowe/ w czasie operacji i walki. Odnosi się to do związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów, a nawet pojedynczych środków ogniowych, różnych rodzajów wojsk, które zgodnie z decyzją dowódców biorą udział w wykonaniu zadań bojowych. Można uznać, że jest to podstawowy rodzaj manewru, dzięki któremu jest możliwe przyjęcie ugrupowania operacyjnego /bojowego/ przez wojska, jego zmiana w trakcie operacji / walki/ oraz racjonalne użycie środków ogniowych. Manewr ten odnosi się również do pododdziałów /czołgów, BWP/ będących w natarciu lub prowadzących działania opóźniające i pozwala im efektywnie wykorzystać właściwości bojowe uzbrojenia.

Możliwości współczesnych operacyjno-taktycznych środków rozpoznawczych i ogniowych potencjalnego przeciwnika stanowią istotne zagrożenie dla wojsk wykonujących manewr, nawet w znacznych odległościach od linii styczności wojsk. W czasie manewru wojska stają się obiektami znacznie łatwiejszymi do wykrycia i wrażliwymi na uderzenia ogniowe powietrznych i naziemnych środków rażenia. Z tych względów czas i sposób wykonania manewru powinien w większym stopniu uwzględniać sytuację pola walki oraz warunki terenowe. Ponadto manewr wojsk musi obecnie być ściśle powiązany z działalnością ogniową i radioelektroniczną własnych wojsk. Niezależnie od skutecznej osłony przed atakiem z powietrza, wojska wykonujące manewr muszą być osłaniane przed rozpoznaniem i ogniem wielu naziemnych środków rażenia. Można to osiągnąć wykorzystując w tym okresie własne środki radioelektroniczne i ogniowe, w celu dezorganizacji systemu rozpoznania i kierowania ogn

go wybrane środki ogniowe.

W dotychczasowych regulaminach i instrukcjach problem powyższy był dostrzegany jedynie w przypadku prowadzenia działań zaczepnych. Zalecano wówczas organizowanie działalności ogniowej w celu osłony podejścia i rozwinięcia zgrupowań uderzeniowych do rubieży ataku. Wiele wskazuje na to, że obecnie potrzeba taka występuje również w działaniach obronnych na rzecz różnych elementów ugrupowania wykonujących manewr. Niezbędna będzie zatem osłona ogniowa manewru wojsk przerzucanych z kierunków pasywnych oraz podchodzących z głębi, w celu obsadzenia kolejnych rubieży. Zapewnić trzeba będzie również warunki manewru i rozwinięcia odwodów specjalnych. Problem ten jest szczególnie istotny podczas prowadzenia operacji obronnej w dużym obszarze odpowiedzialności i przy szerokich pasach działania związków taktycznych. Z tych względów osłona manewru wojsk w operacji powinna być dziś jednym

z głównych zadań środków wsparcia ogniowgo i radioelektronicznego i należałoby ją usankcjonować stosownym zapisem w nowych regulaminach i instrukcjach.

Manewr, którego głównym celem jest wyjście spod ewentualnych uderzeń przeciwnika, jest problemem dotyczącym przede wszystkim najniższych szczebli dowodzenia. Odnosi się do pododdziałów, a często nawet pojedynczych środków ogniowych, stanowiących obiekty dla ognia przeciwnika. Zwykle ma on miejsce w rejonie utworzonego ugrupowania bojowego i polega na szybkiej i sprawnej zmianie położenia /stanowiska ogniowego/ po wykonaniu lub w celu wykonania zadania bojowego. Realizują go najczęściej te pododdziały /środki ogniowe/, które swoją żywotność na polu walki opierają głównie na maskowaniu i zdradzają swoje położenie w trakcie wykonywania zadań ogniowych, ale jednocześnie charakteryzują się wysokimi zdolnościami manewrowymi. Są to najczęściej pododdziały rakiet i artylerii rozmieszczone na stanowiskach ogniowych oraz pojedyncze czołgi, BWP i środki przeciwpancerne przebywające w strefie ognia bezpośredniego przeciwnika.

W przypadku środków ogniowych stosujących ognień na wprost, bardzo często ich manewr w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem uwzględnia jednocześnie obydwa wymienione wcześniej cele. Ma zapewnić im dogodne położenie do wykonania zadań oraz umożliwia wyjście spod ognia przeciwnika. Jednakże i w tym przypadku, w miarę bezpieczne wycofanie pododdziałów na kolejną rubież ogniową /pozycję/ w obronie lub podejście do punktów oporu przeciwnika w natarciu, możliwe jest jedynie w warunkach skutecznego obezwładnienia jego pododdziałów /środków przeciwpancernych/.

Pododdziały ogólnowojskowe działające w strefie ognia bezpośredniego przeciwnika stosują wzajemne ubezpieczenie manewru ogniem własnych środków. Zmiana położenia jednych wozów bojowych

jest osłaniana ogniem innych. Jednakże obecnie jest to zwykle osłona dalece niewystarczająca. Duży zasięg ognia środków przeciwpancernych i czołgów potencjalnego przeciwnika wymaga dezorganizacji jego systemu ognia przeciwpancernego jednocześnie na znaczną głębokość, uzależnioną od zasięgu tych środków oraz warunków terenowych. W tej sytuacji istotną rolę w takiej osłonie mają do spełnienia pododdziały środków wsparcia bezpośredniego, których działalność ogniowa winna być ściśle zsynchronizowana z działaniami pododdziałów zmechanizowanych /piechoty/ i czołgów.

Konieczność takiej synchronizacji stawia określone wymagania wobec organizacji systemu rozpoznania i kierowania ogniem wsparcia bezpośredniego. Jednocześnie nakłada określone obowiązki na dowódców ogólnowojskowych niższych szczebli taktycznych /oddział, pododdział/. Prowadzone w tym względzie oceny wskazują na konieczność poszukiwania nowych rozwiązań, zwłaszcza w sferze organizacji rozpoznania i kierowania ogniem wsparcia. Niezbędne jest znaczne przybliżenie wsparcia ogniowego, zwłaszcza bezpośredniego, do potrzeb pododdziałów piechoty i czołgów.

Powyższe problemy, dotyczące ścisłego powiązania ognia środków wsparcia i manewru wojsk, występują i będą wymagały rozwiązań przede wszystkim w manewrowych formach walki. Niekiedy zwolennicy takich form walki sugerują, że obrona manewrowa w znacznym stopniu rekompensuje niedostatek środków ogniowych. Można się zgodzić z takim poglądem, ale tylko w odniesieniu do taktycznych środków ogniowych, a zwłaszcza stosujących ogień bezpośredni. Poprzez manewr pododdziałów w głąb i wzdłuż frontu ugrupowania można osiągnąć w odpowiednim miejscu i czasie wymaganą gęstość środków rażenia. Jednakże, aby to było realne w obecnych warunkach, niezbędne są odpowiednie środki w dyspozycji dowódców związków operacyjnych i taktycznych zdolne do osłony takich działań, do zapewnienia swobody manewru wewnątrz ugrupo-

wania operacyjnego /bojowego/. Tej grupy środków nie zastąpi się manewrowymi formami działań. To one warunkują możliwość ich prowadzenia.

W tej sytuacji, chcąc dokonać oceny możliwości prowadzenia działań manewrowych przez nasze związki operacyjne i taktyczne, należałoby najpierw ustalić, czy obecne ich struktury i uzbrojenie zapewniają warunki prowadzenia takiej formy walki. W praktyce bowiem bywa często odwrotnie. Wysuwane są nowe formy działań bojowych pododdziałów /oddziałów/ ogólnowojskowych bez wcześniejszej dogłębnej analizy możliwości zapewnienia warunków takich działań przez inne rodzaje wojsk. Świadczy to z jednej strony o lekceważeniu roli tych rodzajów wojsk w operacji i walce, z drugiej - o nieznajomości olbrzymich zależnści, jakie występują w walce między jej elementami składowymi. Działania wojenne - jako weryfikator takich teorii - są bezwzględne i wystawiają im surowe oceny wyrażone wielkością strat, w tym przypadku głównie pododdziałów ogólnowojskowych.

1.5. Zabezpieczenie bojowe działań

Zabezpieczenie bojowe działań, to kolejny ważny czynnik, którego znaczenie rośnie wraz z rozwojem środków walki i wzrostem ich możliwości ogniowych. W operacji i walce ma ono dwa podstawowe cele: zapewnić własnym wojskom dogodne warunki do wykonywania zadań taktycznych i bojowych oraz maksymalnie uchronić je przed destrukcyjnym /ogniowym i radioelektronicznym/ oddziaływaniem przeciwnika. Służy temu szeroka gama przedsięwzięć zabezpieczenia inżynieryjnego i przeciwchemicznego, maskowanie operacyjne i bezpośrednie, przeciwdziałanie radioelektroniczne, powszechna obrona przeciwlotnicza, ubezpieczenie oraz zabezpieczenie topograficzne i meteorologiczne. Ten olbrzymi wachlarz

działań w operacji i walce organizowany jest przez sztaby wszystkich szczebli dowodzenia, a realizowany zarówno przez wyspecjalizowane pododdziały rodzajów wojsk do tego przeznaczonych, jak i stany osobowe wszystkich specjalności.

W operacjach obronnych prowadzonych na terenie kraju szczególnego znaczenia nabiera inżynieryjna rozbudowa terenu. W powiązaniu z odpowiednim systemem ognia przeciwpancernego i z zakrytych stanowisk ogniowych stanowi ona podstawę pomyślnego rozegrania kolejnych walk i prowadzi do osiągnięcia celu operacji. Inżynieryjne obiekty terenowe wraz z zaporami minowymi, w istotny sposób utrudniają manewr zgrupowań przeciwnika, a w czasie ich pokonywania zasadniczo obniżają precyzję ognia jego czołgów i bojowych wozów piechoty. Natomiast własnym środkom ogniowym, zapewniają korzystne warunki wykonania zadań bojowych.

W obronie manewrowej, organizowanej w szerokich pasach odpowiedzialności, dodatkowym ważnym zadaniem będzie zabezpieczenie dróg manewru oraz przygotowanie wojsk do pokonywania zapór minowych stosowanych przez przeciwnika w głębi ugrupowania przy pomocy lotnictwa i artylerii. Pozwala to obniżyć efektywność taktyczną jego uderzeń ogniowych, wykonywanych głównie w celu izolacji kierunków uderzeń i zwiększa prawdopodobieństwo terminowego obsadzenia kolejnych rubieży ogniowych /pozycji obronnych/ przez odwody oraz siły przemieszczane z kierunków pasywnych.

Wbrew niektórym poglądom, wydaje się możliwe powiązanie rozbudowy inżynieryjnej terenu z obroną manewrową. Należy jednak przywiązywać rozbudowę do kierunków zagrożeń i rubieży, a nie do ugrupowania konkretnych wojsk.

We współczesnych działaniach obronnych, uwzględniając powietrzno-lądowy wymiar natarcia potencjalnego przeciwnika, olbrzymie znaczenie ma powszechna obrona przeciwlotnicza. Stanowi

ona w tych warunkach istotne uzupełnienie obrony powietrznej organizowanej przez specjalistyczne pododdziały i ma na celu zachowanie przez wojska zdolności do odparcia uderzeń naziemnych. Do wykonania tych ważnych zadań pododdziały ogólnowojskowe /czołgi, BWP nowej generacji/ wyposażane są w odpowiednie środki przeciwlotnicze. Zapewnia to pododdziałom znaczną samodzielność w walce oraz zwiększa ogólne możliwości wojsk w niszczeniu celów powietrznych.

Szczególną rolę w obecnych warunkach spełnia maskowanie operacyjne i bezpośrednie. W skali operacyjnej przedsięwzięcia z tego zakresu zmierzają przede wszystkim do ukrycia rzeczywistego zamiaru rozegrania operacji, a w skali taktycznej - głównie do ukrycia przed rozpoznaniem przeciwnika zasadniczych elementów ugrupowania bojowego. Maskowanie pozwala uzyskiwać zaskoczenie taktyczne i ogniowe, a w sprzyjających warunkach zapewnia również uzyskanie przynajmniej czasowej, lokalnej przewagi ogniowej. Tym samym znacznie ułatwia w operacji obronnej wykonanie zwrotów zaczepnych w postaci przeciwuderzeń i kontrataków.

W sytuacji masowego wykorzystania przez przeciwnika urządzeń radioeleketronicznych wyjątkowo ważne staje się maskowanie radioelektroniczne. Jego zadaniem jest obniżenie skuteczności rozpoznania radioelektonicznego przeciwnika oraz zakłócenie pracy urządzeń naprowadzających /zapalników radiolokacyjnych/ rakiety, pociski i bomby na obiekty. Obniża to znacznie efektywność uderzeń ogniowych przeciwnika i zwiększa żywotność własnych elementów ugrupowania bojowego.

1.6. Logistyka

Wydaje się, że nie wymaga głębszych uzasadnień rola zabezpieczenia logistycznego wojsk we współczesnych operacjach. Jest bowiem oczywiste, że współczesna walka jest zjawiskiem nadzwyczaj dynamicznym i wymagającym ciągłego i masowego zaopatrywania materiałowego, głównie w amunicję i MPS. Wysokie utechnicznienie wojsk stawia przed logistyką również duży zakres zadań natury technicznej.

Można zatem stwierdzić, że powodzenie zadań operacyjno-taktycznych realizowanych przez wojska walczące w olbrzymim stopniu jest uzależnione od sprawności procesów logistycznych. Wiadomo bowiem, że warunkiem skutecznego i terminowego rażenia przeciwnika jest terminowe dostarczenie do wojsk /pododdziałów/ właściwych rodzajóww i odpowiedniej ilości amunicji. Z kolei manewr wojsk będzie możliwy pod warunkiem zapewnienia im dostatecznych zapasów MPS, itd.

Obok tych oczywistych stwierdzeń należy jednak dostrzegać również trudności w realizacji procesów logistycznych. We współczesnych operacjach izolacja rejonów walki polega nie tylko na wzbronieniu dopływu nowych sił w rejon walki, ale również środków materiałowych. Należy zatem pamiętać, że sprawność i ciągłość zaopatrywania wojsk będzie w dużym stopniu uzależniona od stopnia zabezpieczenia swobody manewru w głębi własnego ugrupowania operacyjnego /bojowego/ oraz skuteczności osłony składów materiałowych przed uderzeniami przeciwnika.

Istnieją tu wyraźne sprzężenia zwrotne między efektywnością własnych uderzeń ogniowych na środki rozpoznania i ogniowe przeciwnika, sprawnością procesów logistycznych i skutecznością przedsięwzięć organizowanych w ramach zabezpieczenia bojowego działań operacyjno-taktycznych. Każdy z tych czynników wpływa na wartość pozostałych.

1.7. Otoczenie

Niezależnie od czynników wewnętrznych, na sprawność wykonania zadań przez siły zbrojne /związki operacyjne/ istotny wpływ mają czynniki zewnętrzne. Należy do nich zaliczyć:

-oddziaływanie ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika;

-sprawność funkcjonowania zaplecza na korzyść sił zbrojnych;

-warunki terenowe, klimatyczne i atmosferyczne związane z obszarem działań.

Oddziaływanie ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika w operacji skierowane jest zarówno na obiekty wchodzące w skład zgrupowania operacyjnego, jak również na elementy zaplecza. Ogień przeciwnika wykonywany na obiekty zgrupowania operacyjnego w ogólnym ujęciu powoduje obniżenie potencjału bojowego (zadaje straty w stanie osobowym i uzbrojeniu), dezorganizuje sprawność systemów dowodzenia i kierowania ogniem, rozpoznania oraz zaopatrzenia, a także obniża wolę walki wśród żołnierzy. Wykonane przez przeciwnika uderzenia ogniowe na obiekty zaplecza, wpływają ujemnie głównie na sprawność zasilania zgrupowania operacyjnego.

Z kolei, oddziaływanie radioelektroniczne przeciwnika może w istotny sposób obniżyć sprawność dowodzenia i rozpoznania oraz zakłócić skuteczność systemów naprowadzania środków rażenia. Można stwierdzić, że oddziaływanie ogniowe i radioelektroniczne strony przeciwnej, w każdym przypadku będzie wpływać ujemnie na wielkość potencjału bojowego i możliwości zgrupowania operacyjnego. Wpływ ten będzie wieloraki - poprzez obniżenie sprawności systemów sterujących, zabezpieczających i zasilających proces rażenia ogniowego. Skala tego wpływu zależy zwykle od potencjału bojowego środków rażenia przeciwnika oraz sposobów jego użycia w

walce, a także od zdolności naszych wojsk do przeciwdziałania.

Ważną rolę w operacji odgrywa tzw. zaplecze. Stanowi ono bazę dla zgrupowania operacyjnego. Decyduje o ich potencjale początkowym oraz tempie jego odtwarzania w trakcie trwania operacji. Jest to wyraźnie widoczne w przypadkach długotrwałych konfliktów zbrojnych. Ciekawym przykładem, w tym względzie, może być wojna iracko-irańska prowadzona z przerwami kilka lat. Na jej podstawie można wyciągnąć wniosek, że we współczesnych działaniach bojowych niezbędny jest wyjątkowo intensywny strumień zasilający zgrupowanie operacyjne, który swoje źródła ma w zapleczu. Przyczyn wysokiej intensywności tego strumienia należy upatrywać głównie w wysokim utechnicznieniu wojsk, olbrzymich kosztach wytwarzania nowoczesnego uzbrojenia oraz dużej skuteczności środków rażenia.

Potencjał zaplecza, a więc i zdolność zasilania zgrupowania operacyjnego w czasie trwania operacji nie jest stały. O jego poziomie decyduje głównie stan wyjściowy /z okresu pokoju/ oraz stopień oddziaływania ogniowego przeciwnika na obiekty zaplecza. Istnieje ścisła zależność między sprawnością funkcjonowania zaplecza, a czasem trwania i gwałtownością konfliktu zbrojnego. Silne i zmasowane uderzenia ogniowe przeciwnika na obiekty zaplecza na początku wojny mogą doprowadzić do dużej dezorganizacji w jego funkcjonowaniu, a tym samym znacznie ograniczyć możliwości zaspokojenia potrzeb zgrupowania operacyjnego.

W operacji obronnej, prowadzonej na własnym terytorium, zaplecze realizuje kilka istotnych funkcji na rzecz zgrupowania operacyjnego. Najważniejsze z nich, to:

-zaopatrywanie w środki materiałowo-techniczne,żywność i MPS;

-uzupełnienie stanów osobowych i mobilizacja nowych oddziałów i związków taktycznych;

-remonty uzbrojenia i pozyskanie środków transportu z sektora cywilnego.

Funkcje te w istotny sposób wpływają na zdolności bojowe zgrupowania.

Ważny wpływ na sposób i czas prowadzenia operacji oraz ich wynik mają czynniki związane z rejonami i kierunkami prowadzenia działań bojowych. Są to głównie warunki terenowe i atmosferyczne. W historii wojen znane są przykłady, kiedy warunki terenowe lub klimatyczne zdecydowały o wyniku operacji w skali strategicznej /np. wojna francusko-rosyjska w 1812 r./.Znane są również przypadki, gdy ze względu na złe warunki atmosferyczne trzeba było przekładać czas rozpoczęcia operacji. Z tych samych powodów w niektórych operacjach nie brało udziału lotnictwo.

Można by sądzić, że przy współczesnych możliwościach techniki wojskowej wpływ wymienionych warunków /czynników/ na możliwości prowadzenia działań bojowych jest mniejszy. Jednakże doświadczenia uzyskane podczas wojny w Zatoce Perskiej skłaniają wręcz do przeciwnych wniosków.

Każdy kierunek /rejon/ operacyjny charakteryzuje się określoną rzeźbą terenu, pokryciem, stanem i gęstością dróg kołowych i kolejowych, stanem sieci geodezyjnej, pojemnością operacyjną, itp. Ponadto z każdym kierunkiem /rejonem/ operacyjnym związane są określone elementy operacyjnego przygotowania terenu, niezbędne do prowadzenia obrony. Wszystkie wymienione czynniki będą korzystnie lub niekorzystnie wpływać na możliwości prowadzenia operacji i walki, a konkretnie na możliwości manewru oraz efektywnego wykorzystania poszczególnych grup środków rażenia. Szczegółowa analiza tych czynników prowadzona dla konkretnych kierunków /rejonów/ i rodzajów operacji pozwoli ocenić ich wpływ

na przebieg działań bojowych. Warto jednak zauważyć, że większość wymienionych czynników, charakteryzujących określone kierunki /rejony/ operacyjne, ma zwykle wartość stałą i wpływ ognia na tę wartość w operacji jest niewielki.

* * *

Dokonana dotychczas pobieżna ocena podstawowych elementów występujących w operacji i walce wskazuje na olbrzymią złożoność omawianych problemów. Podczas analizy każdego z nich niezbędne jest dostrzeganie wzajemnych związków występujących między omawianymi elementami. Tworzą one bowiem określony układ funkcjonalny związku operacyjnego /taktycznego/ w operacji /walce/, działający w konkretnych warunkach, według przyjętych reguł i w określonym celu.

Oceniając powyższy układ pod kątem sprawności wykonania zadań należy zauważyć, że wszystkie z wymienionych procesów są nieodzowne i błędem byłaby próba różnicowania ich ważności w działaniach bojowych. Procesy te wzajemnie przenikają się i tworzą spójną całość. Ich sprawność wpływa pośrednio lub bezpośrednio na wynik walki. Ponadto niezbędne jest zachowanie swoistej harmonii między nimi. Znaczy to, że usprawniając tylko wybrane z nich, nie zawsze będzie to prowadzić do zwiększenia faktycznych możliwości bojowych wojsk. Dla przykładu, wyposażenie wojsk w nowe środki ogniowe o dużym zasięgu nie wpłynie zdecydowanie na zwiększenie możliwości rażenia przeciwnika, jeżeli równocześnie nie wzrosną możliwości wojsk w sferze informacyjnej /zdobywaniu informacji o obiektach przeciwnika i zapewnieniu ich obiegu w systemie kierowania ogniem/. Potwierdza to znaną prawdę, że o skuteczności każdego sytemu /w tym przypadku związku operacyjnego/ decyduje jego najsłabszy element.

Wiadomo, że przeciwnik podejmując decyzję, dogłębnie analizuje sprawność sił zbrojnych strony przeciwnej, ustala ich najsłabsze ogniwa i bezlitośnie wykorzystuje to w czasie działań bojowych. Potwierdzeniem tego mogą być wnioski z wojny w Zatoce Perskiej. Niewielkie zdolności manewrowe i ogniowe miały w niej wojska irackie, pozbawione przez przeciwnika sprawnego systemu dowodzenia oraz skutecznej osło
napadu powietrznego. Świadczy to dobitnie o konieczności równomiernego rozwoju wszystkich rodzajów wojsk i służb w celu zapewnienia sprawności wszystkich procesów występujących w walce.

Warto również zauważyć, że wpływ wymienionych wcześniej procesów zachodzących w siłach zbrojnych w czasie operacji na obniżenie sprawności potencjału bojowego przeciwnika może być bezpośredni lub pośredni. Bezpośrednio można oddziaływać na wojska i zaplecze przeciwnika przy pomocy ognia, środków walki radioelektronicznej, a także informacji. Pozostałe procesy, jak manewr, zabezpieczenie bojowe działań, logistyka oraz infrmacja prowadzą do obniżenia efektywności jego działań w sposób pośredni, najczęściej przez zapewnienie własnym środkom rażenia odpowiednich warunków wykonania zadań. Nie znaczy to jednak, że ich rola w walce jest drugorzędna. Nie można bowiem mówić o skutecz nym ogniu bez ciągłej informacji o obiektach rażenia i sprawnego, bieżącego zaopatrywania wojsk w środki materiałowe. Nie jest również możliwy skuteczny ogień bez manewru większości środków rażenia. Ponadto, manewr oraz przedsięwzięcia zabezpieczenia działań bojowych decydują bezpośrednio o odporności wojsk własnych na uderzenia ogniowe i oddziaływanie radioelektroniczne przeciwnika.

Niezależnie od tego, powyższe spostrzeżenia wskazują, że docelowe struktury wojsk oraz ich sposoby użycia w operacji i walce powinny zapewnić sprawne funkcjonowanie swoistej triady:

środków rozpoznania, walki radioelektronicznej i środków ogniowych. Elementy te, powiązane informacyjnie w zautomatyzowanym systemie, będą wówczas zdolne skutecznie reagować w czasie rzeczywistym na zmiany zachodzące na polu walki.

W podsumowaniu tych problemów należy również podkreślić, że podstawowym narzędziem przy pomocy którego osiąga się cel walki, jest wciąż ogień. Można rzec, jest on finalnym rezultatem wszystkich procesów zachodzących w wojskach w czasie operacji i walki. Z tych względów, pozostałe procesy powinny być jemu podporządkowane. W praktyce oznacza to, że podczas organizacji i prowadzenia operacji wszelkie działania dowódców, sztabów i wojsk powinny być ukierunkowane na efektywne użycie posiadanego potencjału ogniowego i obniżenie skutków uderzeń przeciwnika na wojska i inne obiekty.

2. Pojęcie ognia i jego struktura

Ogień w operacji i walce jest główną formą destrukcyjnego oddziaływania na zgrupowanie wojsk przeciwnika i jego infrastrukturę. Pojęcie ognia obejmuje działalność wielu różnych rodzajów wojsk, zwykle wyspecjalizowanych w realizacji określonych zadań bojowych. Przy jego pomocy realizują swoje zadania pododdziały piechoty i czołgów, wojsk rakietowych i artylerii, wojsk obrony powietrznej i przeciwlotniczej oraz lotnictwo. Środki ogniowe stosują w walce również wojska inżynieryjne. Potwierdza to tezę, że ogień jest podstawowym pojęciem ogólnowojskowym, a jednocześnie głównym narzędziem walki w ręku dowódców w działaniach bojowych. W operacji i walce jest on ściśle powiązany z innymi jej elementami, jak manewr informacja, oddziaływanie radioelektroniczne, o czym była już mowa w rozdziale 1. Wymienione czynniki decydują o efektywności użytych środków ogniowych oraz ich żywotności i odporności na uderzenia przecinika. Rozpatrując szczegółowiej ten problem z pozycji ognia można określić następujące ich związki.

Manewr w operacji i w walce, w odniesieniu do ognia, ma przede wszystkim zapewnić środkom ogniowym dogodne położenie w celu terminowego wykonania zadań zgodnie z zamiarem rozegrania walki oraz chronić je przed niespodziewnymi uderzeniami przeciwnika. Te ogólne cele stawiane przed manewrem dotyczą praktycznie wszystkich rodzajów wojsk dysponujących środkami ogniowymi. Można je odnieść, tak do pododdziałów czołgów w natarciu lub obronie, jak i artylerii czy lotnicta. Stąd manewr wojsk w każdym rodzaju działań bojowych planuje się zawsze w stosunku do zadań operacyjno-taktycznych i ogniowych. Należy przy tym zapewnić takie warunki jego wykonania, by środki ogniowe zachowały zdolność

do działań i mogły maksymalnie wykorzystać swoje możliwości bojowe.

W warunkach współczesnej obrony jest to problem wyjątkwo trudny. Należy się liczyć z tym, że przeciwnik będzie skutecznie dezorganizował przegrupowanie i rozwinięcie zgrupowań /pododdziałów/, nie dopuszczając do terminowego obsadzenia dogodnych pozycji /rubieży, stanowisk/ ogniowych. Zmusi to zgrupowania /pododdziały/ do podejmowania walki z przeciwnikiem powietrzno-lądowym w warunkach niekorzystnych, bez wcześniejszego przygotowania systemu ognia i powiązania go z terenem. Efektyność środków ogniowych w takich warunkach będzie znacznie mniejsza, a ich straty - większe.

W tej sytuacji, w obecnych warunkach wyjątkowe znaczenie posiadać będzie sygnalizowana wcześniej zasada wzajemnej osłony ogniowej wszystkich środków podczas ich maneru. W przeszłości zasada ta była stosowana jedynie w strefie bezpośrednich działań bojowych i dotyczyła głównie środków prowadzących ognień na wrost. Obecnie musi ona obowiązywać w skali operacyjno- taktycznej i obejmować powinna użycie wszystkich rodzajów środków ogniowych.

Rażenie ogniowe w operacji i walce jest ściśle związane z procesem informacyjnym. Można wyróżnić dwa podstawowe rodzaje informacji ziązanej bezpośrednio z rażeniem ogniowym. Są to informacje o położeniu i charakterze obiektów rażenia, których źródłem jest rozpoznanie oraz informacje decyzyjne uruchamiające sam proces rażenia. W praktyce procesy informacyjne na użytek ognia realizują pododdziały rozpoznania oraz dowódcy i sztaby ogólnowojskowe i rodzajów wojsk.

Informacja, jako czynnik sterujący przygotowaniem i wykonaniem zadań ogniowych w operacji i walce, powinna charakteryzować się przede wszystkim dużą wiarygodnością, dokładnością i aktual-

nością. Tylko w takim przypadku może być ona użyteczna i zapewnić efektywne wykorzystanie środków rażenia.

Współczesne pole walki wymaga, by w procesie decyzyjnym /kierowania walką/ znacznie większą uwagę przywiązywać do ścisłego współdziałania różnych rodzajów środków rażenia. Nie trzeba uzasadniać, że skoordynowane użycie różnych rodzajów środków rażenia, zmierzające do określonego celu operacyjno-taktycznego pozwala lepiej wykorzystać właściwości bojowe tych środków i zapewni większe prawdopodobieństwo osiągnięcia tego celu.

W kontekście powyższego warto podkreślić,że takiej integracji ognia nie służą dobrze obecne, a także wprowadzane struktury sztabów ogólnowojskowych. Ich elementy /oddziały, wydziały/ nie integrują problemów ognia różnych rodzajów wojsk. Nie są również kompetentne do łącznego planowania ognia z oddziaływaniem radioelektronicznym i informacją. Można wręcz stwierdzić że podstawowe komórki obecnych sztabów wręcz autonomizują te procesy w operacji i walce. a rolę koordynatora tych przedsięwzięć musi spełniać osobiście dowódca ogólnowojskowy.

Obecne sztaby związków operacyjnych i taktycznych stanowią sobą raczej zlepek przedstawicielstw różnych rodzajów wojsk i są odbciem struktuy sił zbrojnych lub struktury wojsk lądowych. Z tych też względów ogniwa tych sztabów rozwiązują problemy użycia rodzajów wojsk, a nie problemy operacji /walki/, co niewątpliwie powinno być treścią pracy sztabu ogólnowojskowego. Szerzej ta problematyka omówiona zostanie w rozdziale 5-tym opracowania.

W szczególnie ścisłym związku z rażeniem ogniowym, należy postrzegać rażenie radioelektroniczne wybranych obieków przeciwnika. Jego głównym zadaniem jest obniżenie sprawności systemów kierowania ogniem przeciwnika i zapewnienie warunków do wykonania uderzeń uprzedzających na jego obiekty, w tym szczególnie na jego środki ogniowe. Rażenie radioelektroniczne winno zatem

zwykle poprzedzać uderzenia ogniowe i tworzyć korzystne warunki do użycia środków ogniowych, pozwalających uzyskać trwałe efekty rażenia.

Ponadto działalność ogniowa w operacji i walce jest ściśle powiązana, a jej efektywność uzależniona, od wielu innych czynników, o czym sygnalizowano w rozdziale 1.

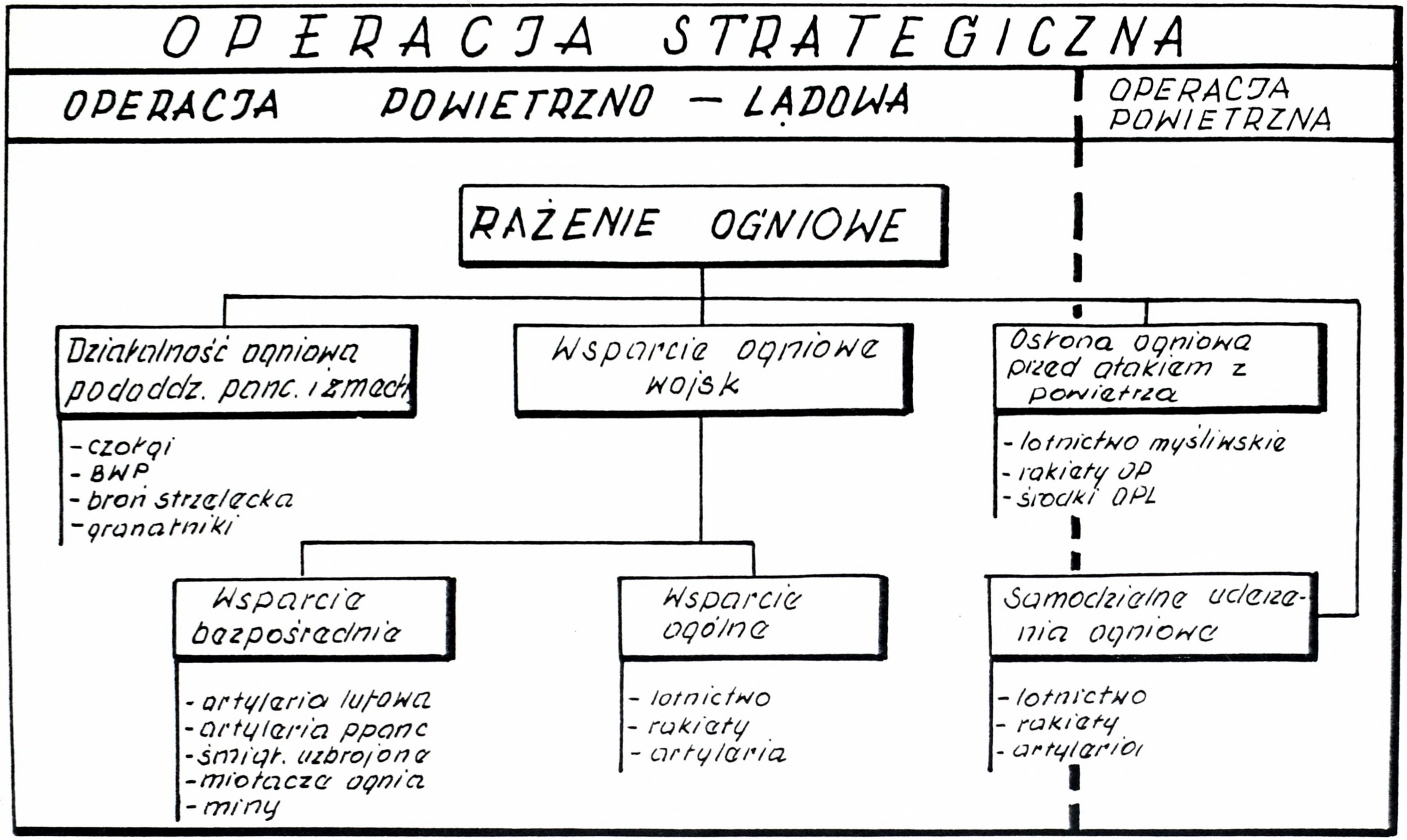
2.1. Podstawowe rodzaje ognia

Uwzględniając właściwości bojowe środków rażenia występujących w różnych rodzajach wojsk oraz zadania realizowane przez te środki w operacji, w ogólnej strukturze rażenia ogniowego można wyróżnić:

- ogień pododdziałów piechoty i czołgów;
- ogień środków wsparcia;
- ogień środków obrony powietrznej.

Ponadto w operacji mogą być wykonywane samodzielne /selektywne lub zmasowane / uderzenia ogniowe przy użyciu lotnictwa oraz wojsk rakietowych i artylerii, z zamiarem osiągnięcia określonych celów operacyjnych. -/rys.2./
Uderzenia takie mogą poprzedzać działania lądowe lub ich ważne etapy, np. przeciwuderzenie, przeciwnatarcie.

Można zauważyć, że każdy z wymienionych rodzajów ognia ma swoją specyfikę. Określa ją cel, sposób i warunki wykonywanych zadań ogniowych, predyspozycje użytych rodzajów środków rażenia oraz niezbędne przedsięwzięcia zabezpieczające wykonanie tych zadań. Mimo, iż każdy z wymienionych rodzajów działalności ogniowej zmierza do tego samego celu operacji /walki/, to jego rola i przeznaczenie jest inne niż pozostałych.

Rys. 2. Struktura rażenia ogniowego przeciwnika w operacji.

W najbliższej przyszłości, mimo gwałtownego rozwoju różnych środków rażenia o dużym zasięgu, nadal ważną rolę w operacjach odgrywać będą wojska pancerne i zmechanizowane. Pododdziały tych wojsk realizują zadania taktyczne wykorzystując ogień czołgów, bojowych wozów piechoty, transporterów opancerzonych oraz broni strzeleckiej. Jest to ognień bezpośredni, mocno powiązany z właściwościami terenu oraz manewrem tych środków. Jego celem jest zazwyczaj zniszczenie atakujących /broniących się/ pododdziałów przeciwnika w rejonie starcia. Walka ta ma zwykle charakter swoistego, bezpośredniego pojedynku ogniowego między środkami rażenia walczących stron.

Współczesne czołgi i bojowe wozy piechoty, wyposażone w nowoczesne środki ogniowe o dużym zasięgu i olbrzymiej precyzji ognia, są wyjątkowo użytecznym uzbrojeniem wojsk, zarówno w działaniach zaczepnych jak i obronnych. W obydu bowiem przypadkach posiadają duże możliwości niszczenia przeciwnika i są odporne na jego ogień. Mimo, że ich ogień ma wymiar taktyczny i ogranicza się do strefy bezpośredniej widoczności, to w powiązaniu z manewrem są one zdolne, niezależnie od warunków, prowadzić ciągłe działania na dużą głębokość. Duża odporność czołgów i BWP na ognień przeciwnika, w powiązaniu z dużą skutecznością własnego ognia przeciwpancernego, właściwościami terenu i zaporami inżynieryjnymi, wpływa korzystnie na trwałość obrony i możliwości załamania natarcia. W przypadku utraty terenu środki te umożliwiają jego odzyskanie.

Należy jednak zauważyć, że wynik walki pododdziałów piechoty i czołgów zależy nie tylko od właściwości taktyczno-technicznych czołgów i BWP oraz umiejętności ich wykorzystania w walce. Jaskrawym tego przykładem była obrona organizowana przez doborowe dywizje irackie w ostatniej wojnie bliskowschodniej.

Doświadczenia wskazują, że oprócz skutecznej osłony przeciwlotniczej, coraz większy wpływ na efektywność użycia czołgów i bojowych wozów piechoty w walce ma ogień środków wsparcia, zwłaszcza artylerii i lotnictwa taktycznego. Pozwala on nie tylko zmniejszać potencjał bojowy przeciwnika w rejonie /na kierunku./ działań bojowych, ale również dezorganizować jego użycie w strefie bezpośrednich działań bojowych. Ponadto, podejmując walkę z artylerią i lotnictwem taktycznym przeciwnika, środki wsparcia zapewniają osłonę pododdziałów wykonujących zadania bojowe przed jego ogniem. Niewątpliwie sprzyja to lepszemu wykorzystaniu środków ogniowych tych pododdziałów.

Środki wsparcia ogniowego stanowią we współczesnych armiach najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną grupę uzbrojenia. To właśnie one decydują o powietrzno-lądowym i przestrzennym wymiarze współczesnych operacji. Należą do nich środki powietrzne /samoloty, śmigłowce uzbrojone/ rakiety, artyleria oraz środki przeciwpancerne występujące poza strukturami pododdziałów zmechanizowanych. Do tej grupy zaliczane są również środki ogniowe wojsk inżynieryjnych.

Olbrzymie zróżnicowanie właściwości bojowych poszczególnych rodzajów środków wsparcia pozwala skutecznie oddziaływać na obiekty przeciwnika rozmieszczone w strefie taktycznej i operacyjnej, niezależnie od charakteru operacji i warunków jej prowadzenia. Różne rodzaje tych środków występują w dyspozycji dowódców wszystkich szczebli dowodzenia, począwszy od batalionu i są przeznaczone głównie do wsparcia ogniem podległych wojsk /pododdziałów, oddziałów, związków taktycznych/ w operacji i walce. Ponadto w skali operacyjnej, zwłaszcza w operacjach powietrznych, większość z tych środków może być użyta do wykonania samodzielnych uderzeń ogniowych /selektywnych i zmasowanych/, przy pomocy których w sprzyjających warunkach można zmierzać do

osiągnięcia celów operacyjnych. Uderzenia takie mogą również być organizowane w okresie poprzedzającym operacje powietrzno-lądowe. Ich celem jest wówczas:

- w operacji zaczepnej - uzyskanie przewagi ogniowej i panowania w powietrzu;

- w operacji obronnej - obniżenie przewagi ogniowej przeciwnika i zdezorganizowanie jego zamiaru.

Można przewidywać,że rola i znaczenie tego rodzaju uderzeń w operacjach będzie rosnąć wraz z rozwojem środków głębokiego rozpoznania i środków ogniowych o dużym zasięgu. Olbrzymie znaczenie w tym względzie będzie miało również wprowadzenie do uzbrojenia znacznej ilości amunicji kierowanej i samonaprowadzającej się na obiekty /pojedyncze cele opancerzone/ przeciwnika w głębi jego ugrupowania.

W świetle takiej oceny, warto przyjrzeć się możliwościom środków wsparcia ogniowego, występującym w naszych związkach operacyjnych i taktycznych. Oceniając je pod kątem możliwości zwalczania obiektów przeciwnika w głębi jego ugrupowania, nasuwają się dość pesymistyczne wnioski.Brak w strukturach wojsk lądowych lotnictwa /śmigłowców/, a także skutecznych naziemnych środków rażenia i rozpoznania o zasięgu operacyjno-taktycznym, praktycznie wyklucza możliwość prowadzenia operacji przestrzennych w wymiarze powietrzno-lądowym. Nie można rówież liczyć na realne wsparcie ogniowe korpusów przez szczebel centralny. Potwierdza to koncepcja użycia naszego lotnictwa oraz jego skład bojowy i zadania. W zadaniach tych, wyjątkowo mało miejsca zajmuje wsparcie ogniowe wojsk.x/

---

x/ Płk prof.dr hab. E. Zabłocki -Wykład inauguracyjny w AON w 1993r.

Sytuacja w tym względzie może ulec pewnej korzystnej zmianie po wprowadzeniu śmigłowców bojowych do wojsk lądowych /korpusów/, w liczbie przewidzianej układem wiedeńskim. Ponadto, znając zamiary kierownictwa Sił Zbrojnych, można oczekiwać znacznej poprawy w zakresie możliwości rozpoznania obiektów przeciwnika. Planuje się również wprowadzenie do uzbrojenia związków operacyjnych nowych systemów artylerii rakietowej dalekiego zasięgu. Działania takie znacznie przybliżą możliwości wojsk lądowych do potrzeb współczesnego pola walki.

Często można spotkać się ze stwierdzeniem, że w działaniach obronnych przeciwnik decyduje o czasie, miejscu i sile uderzenia. Jest to prawdą, jeżeli cały wysiłek walki obronnej będzie skupiony w strefie bezpośrednich działań bojowych, a walka będzie prowadzona przy użyciu wyłącznie tradycyjnych, taktycznych środków ogniowych.

Współczesne operacyjno-taktyczne środki wsparcia ogniowego, o dużej precyzji i skuteczności rażenia, pozwalają w operacjach obronnych znacznie dezorganizować zamiar przeciwnika, opóźniać podejście i uderzenie całości lub części jego zgrupowań i odwodów, czynić określone kierunki trudno dostępnymi dla wojsk, itp. Tym samym dowódcy posiadający takie środki, mogą w obronie znacznie wcześniej podejmować walkę ogniową z przeciwnikiem i wpływać na sposób i czas jej rozegrania w strefie bezpośrednich działań bojowych. Można zatem uznać, że współczesne wsparcie ogniowe wojsk coraz częściej spełnia w ręku dowódcy ogólnowojskowego rolę swoistego miecza, który łącznie z aktywną ogniowo tarczą /pododdziałami piechoty i czołgów/ pozwala podjąć skuteczną walkę obronną i nie dopuścić do włamania się przeciwnika w głąb ugrupowania /terytorium/.

Nie trzeba uzasadniać, że jest to sytuacja zdecydowanie korzystniejsza, niż wariant zakładający z góry konieczność odstąpienia terenu, a następnie potrzebę wykonywania przeciwuderzeń w celu wyparcia przeciwnika z własnego terytorium. Obszar Polski jest zbyt mały, by zakładać prowadzenie działań bojowych wyłącznie na własnym obszarze. Sytuację taką należy raczej traktować jako ostateczność. Stąd docelowych rozwiązań problemów obrony powinniśmy poszukiwać także /a może głównie?/ w głębokim ogniu. Głęboki ogień nie tylko pozwala dowódcom decydować o sposobie rozegrania walki w strefie taktycznej /izolować tą strefę przed dowolnym napływem sił/, ale równocześnie jest istotnym czynnikiem odstraszania dla potencjalnego przeciwnika. Zagrożone bowiem staje się jego terytorium, a zwłaszcza ośrodki przemysłowe i skupiska ludności. Wnioski z historii wyraźnie wskazują, że jest to nadzwyczaj istotny czynnik, hamujący zapędy polityków do wojny.

Szczególną i wyjątkowo ważną rolę do spełnienia we współczesnych operacjach ma ogień środków obrony powietrznej. Jego głównym zadaniem jest - najogólniej mówiąc - dezorganizacja powietrznego wymiaru operacji przeciwnika. Celem środków obrony powietrznej nie jest zniszczenie sił powietrznych przeciwnika, lecz niedopuszczenie do wykonania uderzeń przez te siły na osłaniane zgrupowanie operacyjne / ugrupowanie bojowe/ wojsk własnych.

Niska skuteczność obrony powietrznej i przeciwlotniczej w operacji obronnej prowadzi wprost do szybkiej utraty zdolności bojowej głównych elementów zgrupowania operaccyjnego oraz dezorganizacji dowodzenia. Nie będą mogły również wykonywać skutecznych uderzeń środki wsparcia ogniowego, które z reguły są dla lotnictwa przeciwnika celami pierwszej kolejności rażenia.

Można zatem stwierdzić, że skuteczna obrona powietrzna jest obecnie warunkiem pomyślnego wykorzystania w operacji wszystkich środków ogniowych zgrupowania.

2.2. Zależności występujące między rodzajami ognia

Łatwo zauważyć, że istnieje ścisła współzależność między wymienionymi rodzajami ognia. Nie można bowiem dziś wyobrazić sobie efektywnego ognia bezpośredniego /przeciwpancernego/ poddoddziałów piechoty i czołgów bez ich skutecznego wsparcia ogniowego przez artylerię i śmigłowce oraz bez osłony ogniowej przed środkami napadu powietrznego. Brak we współczesnej walce dowolnego z wymienionych elementów rażenia ogniowego lub jego niska sprawność bojowa spowoduje szybką utratę zdolności przez zasadnicze elementy ugrupowania bojowego i uniemożliwi realizację zadań taktycznych i operacyjnych.

O konieczności skoordynowanego użycia różnych rodzajów ognia w operacji i walce świadczy wiele przesłanek wynikających z analizy współczesnych działań bojowych. Dla przykładu, efekty wprowadzenia do uzbrojenia artylerii i lotnictwa systemów minowania narzutowego nie wyrażają się jedynie zwiększonymi stratami wozów bojowych przeciwnika na polach minowych. Dezorganizują one również jego podchodzenie, rozwijanie i atak. Ponadto, wykonanie narzutowych zapór minowych w zasięgu ognia własnych środków przeciwpancernych /czołgów, BWP/ pozwala przede wszystkim efektywniej wykorzystać właściwości bojowe tych właśnie środków. Jest bowiem oczywistym, że wozy bojowe przciwnika zmuszone do pokonania nieoczekiwanych zapór minowych będą znacznie dłużej przebywać w strefie skutecznego ognia przeciwpancernego, a efektywność ich środków ogniowych zdecydowanie się obniży.

Podobne zależności występują między ogniem środków wsparcia bezpośredniego, a ogniem na wprost pododdziałów piechoty i czołgów.

W strefie bezpośrednich działań bojowych, zwłaszcza w obronie, najskuteczniejszymi środkami walki z bronią pancerną przeciwnika są obecnie środki przeciwpancerne, w tym również czołgi. Ich głównym zadaniem jest niszczenie atakujących zgrupowań wozów bojowych. Natomiast środki bezpośredniego wsparcia ogniowego, uwzględniając ich obecne możliwości, mogą i powinny dezorganizować atak tych zgrupowań i obniżać skuteczność ogniową ich środków rażenia. Chodzi o to, by nie dopuścić do jednoczesnego i zorganizowanego ataku przeciwnika w krótkim czasie i w dogodnych dla niego warunkach.

W tej sytuacji, podczas oceny skuteczności bojowej /roli/ obecnych środków wsparcia ogniowego w operacji i walce nie można stosować wyłącznie jednego /ogniowego/ kryterium. Ocena taka sprowadza się wówczas jedynie do wielkości zadanych strat przeciwnikowi /ilości zniszczonych wozów bojowych/ przez środki wsparcia i nie oddaje pełnego ich udziału w walce. Niezbędna jest w tym przypadku również ocena taktyczna, która powinna określać, w jakim stopniu ogień środków wsparcia wpłynął na wykonanie zadań bojowych przez podległe oddziały i pododdziały. Ocena taka nie jest zadaniem prostym i łatwo wymiernym. Powinna ona obejmować: uzyskany stopień obezwładnienia systemu rozpoznania i dowodzenia w pododdziałach przeciwnika, stopień dezorganizacji /obniżennia skuteczności/ jego wsparcia ogniowego, a także zakres dezorganizacji jego ataku i poziom obniżenia celności broni pokładowej atakujących wozów bojowych. Oceny takie można uzyskać praktycznie w procesie komputerowej symulacji walki. W armiach zachodnich mają one duży wpływ na ukierunkowanie badań i rozwój określonych środków walki.

W przyszłości, gdy środki wsparcia bezpośredniego będą dysponowały amunicją przystosowaną do niszczenia celów opancerzonych, ich bezpośredni udział w niszczeniu broni pancernej będzie znacznie większy.

Z uzasadnionych względów, szczególne znaczenie we współczesnych operacjach przywiązuje się do walki z artylerią przeciwnika. W kategoriach operacyjnych zadanie to zmierza do obniżenia jego ogólnego potencjału ogniowego. Jednakże w praktyce, w odnisieniu do własnych pododdziałów piechoty i czołgów, celem walki z artylerią przeciwnika jest przede wszystkim ich osłona przed jej ogniem w najważniejszych okresach walki. Wynika to stąd, że pododdziały zmuszone do odpierania natarcia /ataku/ pod ogniem artylerii, nie będą mogły efektywnie wykorzystać właściwości bojowych swoich środków przeciwpancernych. Tym samym, zdecydowanie zmniejszą się ich możliwości załamania natarcia przeciwnika.

I w tym przypadku, brak jest wymiernych wskaźników obrazujących powyższy problem. Jednakże jego analiza dokonana w oparciu o dostępne materiały pozwala na szacunkowe oceny skutków w tym względzie. Zestawienie szacunkowych możliwości przykładowego zgrupowania środków przeciwpancernych w zakresie zwalczania atakujących czołgów przeciwnika, w zależności od stopnia oddziaływania jego artylerii, zawiera tabela 1.

Wiadomo, że przeciwnik w operacji zaczepnej będzie posiadał przewagę ogniową i można oczekiwać jedynie częściowego obezwładnienia jego artylerii w najważniejszych okresach walki. Niemniej, zadania te będą miały istotny wpływ na trwałość obrony. W podanym przykładzie widać, że obezwładnienie 30-50% baterii artylerii wsparcia bezpośredniego przeciwnika pozwoliło zwiększyć efektywność własnych środków przeciwpancernych w granicach 10-20%.

Tabela Nr 1.

Wpływ wsparcia ogniowego w obronie na skuteczność środków przeciwpancernych

Wyszczególnienie		Środki przeciwpancerne				Suma
		czołgi	BWP	ppk	działka	
Współczynnik skuteczności ogniowej		2,0	1,5	2,2	1,2	—
Współczynnik odporności na ogień pośredni przeciwnika /*/		0,8	0,7	0,8	0,5	—
Realny współczynnik skuteczności ogniowej w walce		1,6	1,05	1,76	0,6	—
Angażowana liczba środków ppanc w obronie		60	100	20	40	220
Możliwości środków ppanc	bez uwzględnienia wsparcia ogniowego p-ka	120	150	44	48	362
	z uwzględnieniem wsparcia ogniowego p-ka	96	104	35	24	259
Różnica w możliwościach ogniowych		24	46	9	24	103
Możliwy stopień obniżenia możliwości systemu wsparcia ogniowego przeciwnika przez własne wsparcie ogniowe		30 ÷ 50%				31-51

/*/ Wartości współczynnika — szacunkowe,

Wyjątkowe znaczenie w walce mają również zależności zachodzące między skutecznością osłony ogniowej przed atakiem z powietrza, a zdolnością wykonania zadań ogniowych przez wojska pancerne i zmechanizowane oraz środki wsparcia ogniowego. O skali zagrożenia z powietrza świadczy już sam charakter współczesnej walki, określany mianem powietrzno-lądowej. Wiadomo również, że najwyższy stopień zagrożenia z powietrza dotyczył będzie właśnie środków ogniowych, które zwykle są obiektami ataku zarówno broni rakietowej jak i lotnictwa. Jest zatem oczywistym, że w walce będzie istniała ścisła zależność między skutecznością osłony ogniowej zasadniczych elementów ugrupowania wojsk /systemów dowodzenia i kierowania ogniem, środków rażenia, elementów systemu zaopatrywania materiałowego/ a sprawnością funkcjonowania systemu ognia bezpośredniego i wsparcia ogniowego. W tej sytuacji oceniając rzeczywiste możliwości użycia pododdziałów ogólnowojskowych oraz środków wsparcia ogniowego, należałoby uwzględnić również stopień ich osłony przed atakiem z powietrza. Ich rzeczywisty potencjał bojowy może bowiem być wykorzystany do rażenia przeciwnika jedynie w takim stopniu, jaki zapewni skuteczność obrony powietrznej.Jest to kolejna ważna zależność świadcząca o systemowym i ogniowym charakterze współczesnej walki ogólnowojskowej.

Głębsza analiza procesów ogniowych w walce wskazuje, że rola poszczególnych rodzajów ognia ulega ciągłym przewartościowaniom, a współzależność ich ciągle wzrasta. Warto przy tym zauważyć, że zwiększając wysiłek i skuteczność wsparcia ogniowego w walce obronnej, nie tylko zmniejsza się zakres zadań dla pododdziałów piechoty i czołgów oraz środków przeciwpancernych, ale również zwiększa się znacznie efektywność taktyczna ich ognia w walce z bronią pancerną przeciwnika. Tym samym ogień środków wsparcia czyni obronę znacznie trwalszą i odporniejszą na

uderzenia przeciwnika. Zapobiega gwałtownemu narastaniu jego sił na kierunkach włamań, zapewnia swobodę manewru własnych sił /odwodów/ na te kierunki, a w czasie wykonywania przeciwuderzeń pozwala skutecznie obezwładnić środki przeciwpancerne na kierunku ich wykonania.

2.3. Rola głębokiego ognia w operacji obronnej

Jeszcze w drugiej wojnie światowej, o wynikach operacji decydował przede wszystkim ogień w strefie bezpośrednich działań bojowych, a w tym głównie ogień czołgów i artylerii. Obecnie mimo wciąż dużej roli ognia bezpośredniego, gwałtownie wzrasta znaczenie środków walki zdolnych razić przeciwnika w głębi jego ugrupowania /terytorium/. Sprzyja temu szybki rozwój nowych generacji uzbrojenia, umożliwiających wykrycie i zniszczenie ważnych obiektów przeciwnika w dużej odległości od linii styczności wojsk.

Głęboki ogień ma olbrzymie znaczenie w działaniach obronnych. Pozwala bowiem skutecznie dezorganizować zamiar przeciwnika, zmniejszać gwałtowność jego uderzeń na wybranych kierunkach oraz obniżać skuteczność wsparcia ogniowego jego zgrupowań. Ponadto umożliwia podjęcie walki z siłami powietrznymi przeciwnika na jego terytorium /lotniskach/, przez co zmniejsza się zakres zadań własnej obrony powietrznej i wzrasta możliwość uzyskania przewagi w powietrzu w kolejnych etapach operacji.

Wiele wskazuje na to, że ewentualny konflikt zbrojny, w całości lub /co bardziej prawdopodobne/ w jego pierwszej fazie, może sprowadzać się do wykonania przez potencjalnego przeciwnika uderzeń ogniowych o znaczeniu operacyjno- strategicznym na wybrane ważne obiekty wojskowe i cywilne, decydujące o sprawności funkcjonowania organizmu państwowego i sił zbrojnych. Należy są-

dzić, że działalność ogniowa przeciwnika w tym okresie będzie ściśle powiązana z masowym wykorzystaniem środków walki radioelektronicznej i będzie zmierzała bezpośrednio do osiągnięcia celu agresji lub stworzenia korzystnych warunków do efektywnego użycia wojsk lądowych.

Jest oczywistym, że zagrożenie w takiej postaci będzie zdecydowanie mniejsze, gdy strona będąca potencjalnym obiektem ataku również, dysponuje środkami rażenia zdolnymi do wykonania podobnych uderzeń odwetowych. W tym przypadku -jak to już sygnalizowano- środki ogniowe o znaczeniu operacyjnym spełniają w systemie obronnym państwa rolę polegającą na tzw."odstraszaniu".

Z doświadczeń wojny w Zatoce Perskiej wynika, że w obecnych warunkach rolę takich środków odstraszania najlepiej spełniają rakiety. Mimo znacznej przewagi przeciwnika w powietrzu mogą one łatwiej dotrzeć do wyznaczonego celu, niż lotnictwo. Są znacznie trudniejsze do zniszczenia na ziemi i w powietrzu,[1/] a ich nowe generacje odznaczają się dużą precyzją uderzeń i zdolnością niszczenia różnych rodzajów obiektów. Ponadto są znacznie tańsze w pozyskaniu i eksploatacji, niż lotnictwo.

Nie oznacza to jednak, że możliwości w zakresie głębokiego rażenia należy opierać wyłącznie na broni rakietowej. Wiadomo bowiem, że samoloty charakteryzują się znacznie większą uniwersalnością w wykonaniu zadań ogniowych. Zwykle dla lotnictwa nie jest wymagana tak dokładna znajomość położenia obiektów,jak to ma miejsce w przypadku rakiet. Posiada ono korzystniejsze właściwości bojowe podczas zwalczania obiektów charakteryzującychsię dużą manewrowością.

1/ Potwierdzeniem powyższej tezy jest paradoks, że w wojnie w Zatoce Perskiej irackie przestarzałe rakiety SCUD okazały się dla przeciwnika groźniejsze i trudniejsze do wyeliminowania z walki, niż nowoczesne lotnictwo, które w krótkim czasie zablokowane zostało na lotniskach i pozbawione systemu kierowania.

Chcąc zatem zapewnić sobie optymalne możliwości rażenia obiektów przeciwnika w głębi jego ugrupowania w operacji obronnej, w strukturach sił zbrojnych niezbędne są, w stosownych proporcjach, oddziały rakiet o zasięgu operacyjno-taktycznym oraz lotnictwo. Doświadczenia z ćwiczeń prowadzonych w ubiegłych latach wskazują, że największą efektywność operacyjną uzyskują głębokie uderzenia ogniowe wykonywane wspólnie przy użyciu rakiet i lotnictwa. W uderzeniach tych, rakiety wraz ze środkami radioelektronicznymi wykorzystywane są w dużym stopniu do obezwładnienia systemu obrony powietrznej przeciwnika, co zapewnia dogodne warunki wykonania zadań przez lotnictwo. W pewnym sensie można tu mówić o potrzebie swoistego wsparcia rakietowego lotnictwa przez wojska rakietowe, podczas wykonywania zadań operacyjnych. Z tych względów celowe jest również jednolite kierownictwo użyciem środków rakietowych i lotnictwa oraz działalnością środków walki elektronicznej. Działania wszystkich wymienionych środków mają bowiem jeden wspólny cel operacyjny i obszar zainteresowania.

Głębokie uderzenia ogniowe mogą być elementami powietrznej lub lądowej operacji obronnej. W operacji powietrznej głównym zadaniem tych uderzeń będzie niszczenie lotnictwa przeciwnika na lotniskach i środków rakietowych w rejonach stanowisk, obezwładnienie elementów jego systemu obrony powietrznej na kierunkach działania własnego lotnictwa oraz elementów systemu dowodzenia i kierowania ogniem o znaczeniu operacyjnym.

W lądowej operacji obronnej dodatkowym zadaniem będzie izolacja rejonów działań bojowych w skali operacyjnej przed napływem nowych sił i zaopatrzenia materiałowego wojsk przeciwnika.

Ponadto, doświadczenia wskazują, ze celem głębokich uderzeń ogniowych zawsze były elementy infrastruktury państwa, decydujące o jego sprawnym funkcjonowaniu i zdolności zasilania sił zbrojnych.

W operacji obronnej zwykle nie będzie możliwości, by razić wszystkie wymienione wyżej grupy obiektów, lub nawet ich większość. Z tych względów, oddziaływanie ogniowe na obiekty przeciwnika w głębi jego ugrupowania będzie zazwyczaj miało charakter selektywny i zawsze musi zmierzać do wyraźnie określonego celu operacyjnego. Cel ten będzie uzależniony zwykle od etapu operacji oraz możliwości ogniowych środków rażenia, a określa go dowódca związku operacyjnego /Naczelny Dowódca/.

Głębokie uderzenia ogniowe w operacji mogą wystąpić jako element wsparcia ogólnego wojsk w skali operacyjnej /będzie to miało miejsce głównie w operacjach lądowych/ oraz jako samodzielna działalność ogniowa zmierzająca do osiągnięcia określonych celów o znaczeniu operacyjnym. W drugim przypadku cel operacyjny może być realizowany przy pomocy jednego lub kilku następujących po sobie uderzeń ogniowych na wyselekcjonowane grupy obiektów /cele pierwszej kolejności rażenia/ przeciwnika.

Wykonanie zadań ogniowych przez lotnictwo i wojska rakietowe w głębi ugrupowania przeciwnika, zwłaszcza w operacji obronnej, związane będzie zawsze ze znacznymi trudnościami i koniecznością należytego ich przygotowania. Trzeba bowiem tu uwzględnić problemy związane z uzyskaniem danych o obiektach uderzeń i zorganizowaniem współdziałania różnych rodzajów wojsk oraz potrzebę pokonania obrony powietrznej na wybranych kierunkach. Zwykle niezbędne będzie uzyskanie przynajmniej czasowej, lokalnej przewagi w powietrzu. Wszystko to wskazuje, że głębokie uderzenia ogniowe w operacji obronnej mogą być wykonywane jedynie doraźnie, w miarę możliwości oraz w powiązaniu z ważnymi zadaniami

wojsk lądowych. Będą one wymagały zaangażowania znacznego wysiłku wielu rodzajów wojsk. Mogą przyjąć formę pojedynczych, grupowych lub zmasowanych uderzeń ogniowych.

Mimo powyższych trudności, głębokie uderzenia ogniowe należy widzieć jako ważny element współczesnych operacji obronnych, decydujący często o ich przebiegu i ostatecznym wyniku. Stanowią one istotne zagrożenie dla przeciwnika w strefie jego zaplecza, dezorganizują zasilanie i manewr wojsk, a także znacznie obniżają potencjał ogniowy jego operacyjno-taktycznych środków rażenia. Rola tych uderzeń w operacji szybko rośnie, wraz z rozwojem środków rozpoznania i rażenia. Współczesna armia, której zadaniem jest zapewnienie suwerenności narodu, musi dysponować możliwościami wykonywania takich uderzeń.

2.4. Kierunki doskonalenia modelu ognia

Gruntowna analiza hipotetycznych operacji obronnych oraz wnioski z dotychczasowych konfliktów militarnych jednoznacznie wskazują, że rola ognia w działaniach bojowych, zwłaszcza w wymiarze operacyjnym, zdecydowanie rośnie. Zmienia się natomiast jego postać i charakter. Można zauważyć, że maleje znaczenie ognia tradycyjnego /głównie powierzchniowego/, wymagającego zaangażowania olbrzymich ilości środków ogniowych i amunicji, gdzie liczba użytych środków zastępuje niską dokładność systemu rozpoznania, małą precyzję uderzeń ogniowych i niewielką skuteczność pocisków. Wymagania współczesnego pola walki w zakresie uderzeń ogniowych są coraz większe. Spełnić je mogą jedynie wojska przygotowane do prowadzenia ciągłego, głębokiego i dokładnego rozpoznania oraz zdolne do wykonania natychmiastowych, precyzyjnych i skutecznych uderzeń ogniowych na dużą głębokość.

Wiele wskazuje na to, że utracą również swoje znaczenie w walce duże i ociężałe zgrupowania wojsk, działające w sposób metodyczny. Ich miejsce będą zajmować związki taktyczne i oddziały charakteryzujące się dużą manewrowością i samodzielnością w wykonaniu zadań bojowych, wyposażone w nowoczesne środki ogniowe o dużej skuteczności rażenia. Niezależnie od tego, niezbędne będzie zapewnienie im warunków realizacji zadań przez silne wsparcie ogniowe, wykonywane głównie na wezwanie z pola walki, przy użyciu naziemnych i powietrznych środków rażenia. Zadaniem takiego wsparcia będzie nie tylko wzmocnienie ogniem oddziałów wykonujących określone zadania taktyczne, ale przede wszystkim kształtowanie korzystnych warunków realizacji tych zadań, głównie poprzez maksymalną izolację rejonów walki oraz zniszczenie (obezwładnienie) głównych operacyjno-taktycznych środków ogniowych i elementów systemu dowodzenia przeciwnika.

Zmierzając do modelu sił zbrojnych odpowiadającego powyższym warunkom, nie wystarczy jedynie ich restrukturyzacja rozumiana w sensie zmian strukturalnych. Wiadomo, że niezbędna w tym celu będzie gruntowna modernizacja sił zbrojnych, która jako kilkuleni proces powinna objąć zmiany w dyslokacji i strukturach wojsk oraz w ich wyposażeniu i uzbrojeniu. Z oczywistych względów, zmiany w tych obszarach powinny zachodzić równolegle i systematycznie zwiększać zdolności obronne kraju.

Ocena obecnego stanu sił zbrojnych wskazuje, że za podstawowe i pierwszoplanowe zadania w zakresie doskonalenia ich zdolności ogniowych należałoby przyjąć:

- zwiększenie skuteczności systemu rozpoznania na rzecz ognia;

- wprowadzenie do uzbrojenia nowych typów amunicji (szczególnie artyleryjskiej) o różnym przeznaczeniu i większej skuteczności rażenia;

- usprawnienie systemu dowodzenia wojskami, a w tym zwiększenie rangi procesu kierowania środkami walki i ogniem i jego automatyzacja;

- zapewnienie wojskom skutecznej i ciągłej osłony przed atakiem z powietrza;

- wyposażenie związków operacyjnych oraz wojsk podporządkowania centralnego w rakietowe środki ogniowe zdolne do wykonania zadań ogniowych w głębi ugrupowania przeciwnika.

Szczegółowa analiza procesów występujących we współczesnej walce (kierowanie, rozpoznanie, oddziaływanie ogniowe i radioelektroniczne) a także zależności występujące między tymi procesami wyraźnie wskazuje, że wynik walki nie zawsze będzie zależał od stopnia przewagi w potencjale ogólnym stron. Bardzo złudnym wydaje się być stosowany często w praktyce sposób porównywania sił stron przy pomocy wskaźników ilościowych, czy nawet ilościowo- jakościowych. Okazuje się bowiem, że nawet duży potencjał bojowy nowoczesnych środków rażenia może być w walce mało użyteczny, jeżeli jego wykorzystanie nie jest powiązane z użyciem równie nowoczesnych i skutecznych środków rozpoznania i kierowania ogniem, odpornych na przeciwdziałanie ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika.

Niezbędna jest zatem nowa, dynamiczna ocena potencjałów bojowych stron uwzględniająca sprawność i dokładność funkcjonowania systemów warunkujących użycie tych potencjałów. Chodzi w niej nie tylko o porównanie potencjałów bojowych wojsk, ale również o ustalenie możliwości bojowych w określonych warunkach. Dużą przydatność w tym względzie posiada symulacja komputerowa procesów walki, szeroko stosowana w armiach zachodnich. Oceniając przy jej pomocy możliwości niektórych armii redukujących liczbę uzbrojenia można łatwo zauważyć, że w procesie tym wcale nie obniżają one swoich zdolności rażenia. Często możli-

wości te wzrastają, gdyż wprowadzane nowe generacje uzbrojenia są ogniowo kilkakrotnie wydajniejsze niż poprzednie,[1/] a towarzyszące im systemy rozpoznania i kierowania ogniem zapewniają efektywne wykorzystanie tych możliwości w walce.

Podstawowym problemem współczesnych koncepcji obrony kraju jest zdolność wojsk do załamania uderzeń pancerno- zmechanizowanych potencjalnego przeciwnika i wzbronienie głębokich włamań w ugrupowanie wojsk własnych. W tej sytuacji wielu autorów zaleca aktywną obronę manewrową, polegającą między innymi na zamierzonym wpuszczeniu przeciwnika w głąb własnego ugrupowania, zlokalizowaniu go, a następnie rozbiciu za pomocą przeciwuderzeń i kontrataków. Koncepcja taka przewiduje zawsze rozegranie walki na własnym terytorium i wynika głównie z braku możliwości zdecydowanego porażenia przeciwnika przed przednim skrajem obrony i w głębi jego ugrupowania. Jest to sytuacja wyjątkowo niekorzystana. Pozwala bowiem przeciwnikowi efektywnie wykorzystać wszystkie środki walki, a zwłaszcza jego broń pancerną i środki przeciwpancerne. Zmusza niejednokrotnie własne pododdziały do przyjęcia walki z przeciwnikiem z nieprzygotowanych rubieży ogniowych, i pozwala mu przejąć inicjatywę. Ponadto, odzyskanie utraconych rejonów związane będzie zwykle z koniecznością angażowania znacznie większego potencjału bojowego, w tym wysiłku ogniowego. Działanie takie związane będzie niewątpliwie z dużymi stratami w środkach i stanie osobowym.

Należy również mieć na uwadze, że niedostatek w strukturach wojsk środków ogniowych zdolnych do wykonania głębokich uderzeń, nie pozwoli izolować rejonów ewentualnych przeciwuderzeń przed

---

1/Wartość ogniowa salwy jednej wyrzutni MLRS wprowadzanej do uzbrojenia w armiach państw zachodnich jest porównywalna z salwą około 70 dział kalibru 203,2 mm.

napływem odwodów przeciwnika i ogniem jego środków wsparcia. Tym samym, ostateczny cel obrony manewrowej, zwłaszcza w skali operacyjnej, może być trudny do osiągnięcia.

Nie negując potrzeby stosowania obrony manewrowej, warto jednak podkreślić, że we współczesnych działaniach bojowych coraz częściej upatruje się rozwiązania podstawowych problemów walki obronnej przy pomocy ognia wykonywanego przed przednim skrajem i w głębi ugrupowania przeciwnika. System ognia współczesnej obrony powinien być zdolny do dezorganizacji oraz wzbronienia podejścia głównych zgrupowań (odwodów) przeciwnika, podjęcia skutecznej walki z jego środkami wsparcia ogniowego, niszczenia znacznej części broni pancernej na podejściach i w rejonach ześrodkowania. Taki system ognia (obejmujący również narzutowe zapory minowe) znacznie obniża gwałtowność uderzeń przeciwnika, rozkłada je w czasie i pozwala obrońcy przejmować inicjatywę w walce. Chroni wojska własne i obiekty cywilne przed nadmiernymi stratami, zwłaszcza ze strony broni pancernej i środków wsparcia bezpośredniego przeciwnika. Jednakże do takiej koncepcji działań obronnych można zmierzać przede wszystkim poprzez modernizcję uzbrojenia i doskonalenie procesów kierowania walką. Problemy te powinny być uwzględnione podczas wypracowywania przyszłościowego modelu sił zbrojnych.

3. Rola i zadania wsparcia ogniowego

W przeszłości czynnikiem decydującym o wynikach operacji był przede wszystkim ogień w strefie bezpośrednich działań bojowych, a w tym głównie ogień czołgów i artylerii. Obecnie, mimo wciąż dużej roli ognia bezpośredniego , gwałtownie wzrasta znaczenie środków walki zdolnych razić obiekty przeciwnika w głębi jego ugrupowania /terytorium/. Sprzyja temu szybki rozwój nowych generacji uzbrojenia /systemów precyzyjnego rażenia / umożliwiających wykrycie i niszczenie tych obiektów w dużej odległości od linii styczności wojsk. Tym samym wysiłek walki ogniowej w operacji powoli, lecz systematycznie przenoszony jest w głąb ugrupowania, a sama operacja nabiera charakteru przestrzennego. Coraz częściej o wyniku operacji decydować będzie zdolność wojsk do wykonania uderzeń w głębi taktycznej i operacyjnej przeciwnika przy użyciu powietrznych i naziemnych środków ogniowych. Oznacza to, że na przebieg walk w strefie bezpośrednich działań bojowych oraz wynik całej operacji będą zasadniczo wpływać precyzyjne uderzenia ogniowe i powietrzno-szturmowe oraz działania desantów w strefie operacyjnej.

Powyższe tezy wskazują, że powodzenie działań bojowych związków taktycznych /oddziałów/ we współczesnych operacjach zależą nie tylko od ich możliwości bojowych i sposobów użycia w walce. W coraz większym zakresie o ich powodzeniu decyduje również zdolność szczebla operacyjnego do zapewnienia warunków wykonania zadań bojowych przez podległe wojska.

Można wręcz wyróżnić dwa podstawowe obszary zainteresowania dowódcy i sztabu związku operacyjnego, organizującego działania operacyjne. Będą to:

- strefa taktyczna, w której należy zorganizować działania taktyczne podległych pierwszorzutowych związków taktycznych /oddziałów/;

- strefa operacyjno-taktyczna, gdzie przy użyciu odpowiednich środków wsparcia ogniowego i radioelektronicznego, pozostających w dyspozycji dowódców szczebla operacyjnego (związku taktycznego) oraz działań specjalnych należy zapewnić korzystne warunki realizacji zadań bojowych dla podległych związków taktycznych i oddziałów.

Zapewnienie korzystnych warunków realizacji zadań dla związków taktycznych i oddziałów w operacji, w swej istocie sprowadza się najogólniej do: wzbronienia rozpoznania i porażenia tych związków i oddziałów przez naziemne i powietrzne operacyjno-taktyczne środki /systemy/ ogniowe przeciwnika; obniżenia jego potencjału bojowego przy użyciu własnych środków ogniowych; izolacji rejonów walki /kierunków działań/ przed napływem jego świeżych sił /odwodów/; dezorganizacji systemu dowodzenia , w tym kierowania ogniem ; zakłócenia jego systemu zaopatrywania wojsk w środki materiałowe.

Wymienione zadania posiadają wymiar operacyjno-taktyczny, są realizowane przez wszystkie szczeble dowodzenia i powinny tworzyć spójny system skoordynowanych działań różnych rodzajów wojsk, zgodnych z zamiarem dowódcy związku operacyjnego i zmierzających do osiągnięcia celu operacji. Z tych względów, omawiając problem ognia w działaniach operacyjnych nie można mówić o nich wyłącznie w skali operacyjnej. Wymagają one całościowego (systemowego) potraktowania w wymiarze operacyjno-taktycznym. Tylko takie podejście pozwoli uchwycić istotne zależności zacho-

dzące we współczesnej operacji między sprawnością i efektywnością wsparcia ogniowego wojsk, skutecznością ich osłony przed atakami z powietrza oraz pewnością wykonania zadań operacyjno-taktycznych przez podległe związki taktyczne i oddziały.

Analiza struktury współczesnych działań operacyjnych wskazuje, że ich podstawowymi i aktywnymi ogniowo elementami są:

- działania bojowe podległych ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów w strefie taktycznej;
- wsparcie ogniowe i radioelektroniczne tych związków taktycznych i oddziałów w wymiarze operacyjno-taktycznym;
- osłona ogniowa ugrupowania operacyjnego /obiektów/ przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza ;
- działania własnych elementów w głębi ugrupowania przeciwnika /desanty, działania powietrzno-szturmowe, oddziały wydzielone i rajdowe oraz wojska w okrążeniu/.

Niezależnie od rodzaju i charakteru operacji, jest to spójny zespół działań różnych rodzajów wojsk zmierzających bezpośrednio lub pośrednio do realizacji zamiaru dowódcy i osiągnięcia celu tej operacji. Podstawowym zadaniem dowódcy jest zatem umiejętne zastosowanie i wzajemne powiązanie powyższych elementów, a także wykorzystanie innych form działań operacyjnych w celu pomyślnej realizacji swojego zamiaru.

W świetle powyższych poglądów, wsparcie ogniowe wojsk jest jednym z podstawowych elementów współczesnych operacji i musi być ściśle powiązane z zadaniami operacyjno-taktycznymi /bojowymi/ realizowanymi przez związki taktyczne /oddziały/. Działalność ogniowa środków wsparcia jest bezpośrednio podporządkowana celowi i zamiarowi operacji oraz zmierza wprost do stworzenia dogodnych warunków wykonania zadań bojowych przez te związki taktyczne i oddziały.

3.1 Pojęcie i treść wsparcia ogniowego

Wsparcie ogniowe wojsk w operacji można zdefiniować, jako działalność ogniową organizowaną przez dowódców szczebla operacyjnego i taktycznego, głównie przy użyciu wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa, na rzecz podległych związków taktycznych oddziałów i pododdziałów w celu zapewnienia im dogodnych warunków wykonania zadań operacyjno-taktycznych i taktycznych. Warunki te środki wsparcia ogniowego zapewniają poprzez: niszczenie i obezwładnienie najwazniejszych obiektów przeciwnika, dezorganizację jego manewru i podstawowych systemow walki oraz swoistą osłonę ogniową własnych zgrupowań przed niespodziewanymi naziemnymi atakami przeciwnika.

Wynika z tego, że wsparcie ogniowe w operacji, niezależnie od jej rodzaju i charakteru, organizuje się na wszystkich szczeblach dowodzenia /od pododdziału do związku operacyjnego włącznie/ i powinno ono być ściśle powiązane z zadaniami /działalnością/ podległych wojsk. Oznacza to, że dowódca związku operacyjnego winien organizować wsparcie ogniowe na korzyść podległych związków taktycznych, a dowódcy tych związków taktycznych - na rzecz swych oddziałów, itd. Każdy z dowódców uwzględnia przy tym ważność realizowanych zadań przez podległe struktury, kierunki głównego zagrożenia lub własnego natarcia oraz cel działań operacyjnych /taktycznych/.

Według dotychczasowych poglądów podstawowym sposobem realizacji zadań wsparcia ogniowego, często zwanego porażeniem ogniowym[1/], było scentralizowane wykorzystanie środków ogniowych we

---

1/Obecnie pojęcie "rażenie ogniowe" obejmuje działalność wszelkich środków ogniowych wykorzystywanych przez wojska. Jest zatem pojęciem nadrzędnym wobec wsparcia ogniowego.

wszystkich ważniejszych etapach operacji. Planowanie zadań ogniowych oraz kierowanie ich wykonaniem w większości realizowane było ze szczebla związku operacyjnego lub co najmniej związku taktycznego. Niższe szczeble dowodzenia pozbawione były samodzielności i ich rola często sprowadzała się do udziału w wykonaniu ściśle określonych zadań w ogólnym systemie ognia. Wynikało to głównie z zaczepnego charakteru przewidywanych działań bojowych oraz metodycznego ich prowadzenia w ściśle określonych pasach.

Współczesne poglądy na sposób prowadzenia działań bojowych, wynikające z nowych potrzeb obronnych kraju, wskazują na konieczność istotnych zmian w zakresie użycia środków wsparcia ogniowego w operacji i walce. Zmiany te powinny przede wszystkim zapewnić związkom taktycznym i oddziałom dużą samodzielność, możliwość działania w szerokich pasach /obszarach/, w oderwaniu od sił głównych oraz zdolność do prowadzenia manewrowych form walki. W tej sytuacji, za podstawowy sposób użycia większości środków wsparcia w operacji należy uznać ich zdecentralizowane wykorzystanie. Dotyczy to głównie artylerii, której działalność bojowa ma wymiar taktyczny i jest ściśle powiązana z zadaniami ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów.

Nieco inne zasady należy stosować w przypadku użycia lotnictwa. Charakteryzuje się ono wysokimi możliwościami manewrowymi i dużym zasięgiem działania. Jest zatem zdolne sprostać nowym zapotrzebowaniom pola walki, zachowując scentralizowane formy działania. Taki sposób użycia lotnictwa wynika również z jego uzupełniającej roli w całokształcie wsparcia ogniowego wojsk i pozwala dowódcy na manewr jego wysiłkiem ogniowym w skali operacyjnej, na zagrożone kierunki.

Biorąc pod uwagę nierównomierne zapotrzebowanie na ogień wsparcia w operacji /w czasie i przestrzeni/, organizowany system wsparcia ogniowego przy użyciu naziemnych i powietrznych środków rażenia powinien charakteryzować się dużą elastycznością, polegającą głównie na możliwości sprawnego przenoszenia wysiłku (ognia) na kierunki (w rejony) największego zapotrzebowania w celu wykonania najważniejszych zadań. W takich przypadkach nie można wykluczyć potrzeby centralizacji ognia (wysiłku) różnych rodzajów wsparcia na szczeblu związku taktycznego, czy nawet operacyjnego.

Zróżnicowane właściwości bojowe i sposoby użycia lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii wymagają wyraźnie sprecyzowanej roli i zadań poszczególnych szczebli dowodzenia i rodzajów tych środków w całokształcie wsparcia ogniowego w operacji.

W celu zapewnienia znacznej samodzielności struktur ogólnowojskowych w operacji, a jednocześnie określenia zakresu odpowiedzialności tych struktur za realizację zadań wsparcia ogniowego ustalono strefy odpowiedzialności ogniowej dla poszczególnych szczebli dowodzenia. Są to obszary w wyznaczonych pasach działania /jeżeli brak sąsiadów, to i na skrzydłach/ sięgające na określoną głębokość przed frontem wojsk, w których rozpatrywany szczebel dowodzenia obowiązany jest organizować i realizować zadania wsparcia ogniowego na rzecz podległych wojsk, przy użyciu organicznych i przydzielonych środków ogniowych. Głębokość tych stref w zasadzie powinna się pokrywać z głębokością zadania operacyjnego /taktycznego/ rozpatrywanego szczebla dowodzenia. W praktyce jednak, uzależniona będzie od zasięgu podstawowych środków wsparcia i rozpoznania, jakimi dany szczebel dysponuje.

Z tych względów na obecnym etapie ich głębokości mogą być następujące:

- dla pododdziału / batalionu/ - do 3-5 km;
- dla oddziału - do 8-12 km;
- dla związku taktycznego - do 20 km;
- dla związku operacyjnego - do 100-150 km, /uwzględniając ewentualny przydział wysiłku lotnictwa/

Należy w tym miejscu nadmienić, że podane głębokości stref odpowiedzialności ogniowej mają charakter orientacyjny. W praktycznym działaniu, przy ich ustalaniu należy uwzględnić również rodzaj zwalczanych obiektów przeciwnika przez dany szczebel dowodzenia i głębokość ich rozmieszczenia, a także skład bojowy środków wsparcia, będący w dyspozycji tego szczebla.

W świetle potrzeb ogniowych współczesnego pola walki, na uwagę zasługuje zbyt mała głębokość strefy odpowiedzialności ogniowej związków taktycznych, zwłaszcza gdy będą one działać na samodzielnych kierunkach. Powinny wówczas dysponować organicznymi, naziemnymi środkami wsparcia ogniowego o zasięgu 40-50 km.

Trudno również mówić obecnie o samodzielności związków operacyjnych, skoro nie dysponują one etatowymi środkami wsparcia ogniowego o zasięgu operacyjno-taktycznym /przynajmniej 100-150 km/. Sytuacja może ulec pewnej poprawie po wprowadzeniu do wojsk lądowych nowych zestawów artylerii rakietowej o zasięgu 40-60 km oraz lotnictwa taktycznego.

Dokonany podział obszaru, w którym realizowane są zadania wsparcia ogniowego w operacji, na strefy odpowiedzialności ogniowej poszczególnych szczebli dowodzenia sprzyja znacznemu ich usamodzielnieniu w realizacji zadań, w każdym rodzaju działań operacyjnych. Ponadto pozwala na decentralizację procesu planowania wsparcia ogniowego wojsk i kierowania nim. Tym samym system wsparcia ogniowego staje się bardziej odporny na uderzenia przeciwnika i lepiej dostosowany do potrzeb wspieranych wojsk.

Analiza potrzeb wsparcia ogniowego wojsk w poszczególnych etapach operacji i w strefach odpowiedzialności ogniowej określonych szczebli dowodzenia wskazuje, że rozkład tych potrzeb będzie zmienny. Dla przykładu, w operacji obronnej, w okresie podejścia i rozwijania zgrupowania uderzeniowego /odwodów/ przeciwnika, główny wysiłek ogniowy środków wsparcia należy skupić w strefie odpowiedzialności związku operacyjnego i taktycznego. Z kolei podczas odpierania ataku przeciwnika, największy zakres zadań dla środków wsparcia wystąpi w strefie odpowiedzialności związków taktycznych i oddziałów.

Ponadto w operacji często zachodzi potrzeba nagłego ześrodkowania wysiłku ogniowego środków wsparcia w strefach odpowiedzialności sąsiednich związków taktycznych, oddziałów lub pododdziałów. Z tych względów, we współczesnych operacjach olbrzymiego znaczenia nabiera manewr środkami wsparcia lub ich ogniem w głąb i wzdłuż frontu /rejonu/ działań. Zorganizowany system wsparcia ogniowego w operacji powinien zapewnić warunki takiego manewru poprzez możliwość:

- scentralizowanego użycia /ognia/ różnych rodzajów środków wsparcia występujących w bezpośrednim podporządkowaniu i w podległych strukturach;
- wzmocnienia środkami lub ich ogniem podległych szczebli dowodzenia.

Scentralizowane użycie środków wsparcia ogniowego lub ich ognia będzie występować, gdy środki /ogień/ kilku kolejnych szczebli dowodzenia zostaną użyte według planu najwyższego z tych szczebli. Może to być przedsięwzięcie planowe lub wynikłe z określonej sytuacji operacyjno-taktycznej. Zawsze jednak będzie związane z realizacją ważnych zadań operacyjno-taktycznych /bojowych/ przez podległe wojska. Typowymi przykładami takich zadań, gdzie niezbędna będzie centralizacja, mogą być: wykonanie przeciwuderzenia w obronie lub jego odparcie w natarciu, wprowadzenie drugich rzutów, itp.

Zasady i sposoby scentralizowanego użycia środków wsparcia w operacji zostały dość szczegółowo omówione w literaturze fachowej z ubiegłych lat i nie wymagają szerszego potraktowania w niniejszym opracowaniu.

W operacji mogą często wystąpić przypadki, w których związek operacyjny nie będzie dysponował dostateczną ilością organicznych środków wsparcia niezbędnych w celu pomyślnej realizacji postawionych przed nim zadań.

Wynika to głównie z niedostatecznej ich ilości w siłach zbrojnych /układ wiedeński/, a w wielu przypadkach, także niskiej ich jakości. Podobny problem wystąpi na niższych szczeblach dowodzenia, zwłaszcza w przypadku związków taktycznych i oddziałów przewidzianych do realizacji głównych zadań operacyjno-taktycznych /taktycznych/. Ponadto niedostatek wsparcia ogniowego w określonym rejonie operacji może wystąpić czasowo i być spowodowany nieprzewidzianym działaniem przeciwnika.

Uwzględniając powyższy problem zakłada się, że związki operacyjne i taktyczne oraz oddziały przewidziane do realizacji głównych zadań w operacji będą wzmacniane dodatkowymi środkami wsparcia ogniowego /zwykle artylerią/ lub określonym wysiłkiem tych środków /lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii/ z nadrzędnych szczebli dowodzenia. Z taką też myślą zbudowane zostały struktury rodzajów wojsk, których zadaniem jest wsparcie ogniowe.

Wzmocnienie środkami wsparcia będzie miało miejsce wówczas, gdy na całą operację /walkę/ lub jej etap związek operacyjny /taktyczny, oddział/ otrzymuje z wyższego szczebla określone struktury / związek taktyczny, oddział, pododdział/ środków wsparcia. Przydzielone środki wsparcia traktowane są wówczas na takich samych zasadach, jak organiczne. Oznacza to, że dowódca, otrzymujący wzmocnienie jest odpowiedzialny za jego rozmieszczenie w swoim ugrupowaniu, planowanie i stawianie zadań bojowych oraz dowodzenie nim w toku operacji /walki/.

Wzmocnienie ogniem /wysiłkiem lotnictwa/ występuje wówczas, gdy środki ogniowe, będące w bezpośredniej dyspozycji dowódcy określonego szczebla, wykonują zadania wsparcia ogniowego w strefie odpowiedzialności podległego związku taktycznego /oddziału, pododdziału/. Wzmocnienie to realizuje się przez ma-

newr ogniem lub środkami walki /np.śmigłowców uzbrojonych/ w strefę odpowiedzialności ogniowej niższych szczebli dowodzenia. Taki sposób użycia środków wsparcia może być wcześniej planowany /np. udział artylerii związku taktycznego w ogniach zaporowych w strefie podległego oddziału/ lub realizowany na wezwanie z pola walki, z limitu środków /wysiłku/ przewidzianych na ten cel.

Wzmocnienie środkami lub ogniem podległych wojsk oraz możliwość centralizacji uderzeń i ognia kilku szczebli dowodzenia w określonych rejonach pozwalają dowódcom efektywnie spożytkować wysiłek środków wsparcia ogniowego w operacji i wykorzystać go do wykonania najważniejszych zadań na zagrożonych kierunkach /w ważnych rejonach/. Umożliwiają tym samym elastyczne gospodarowanie posiadanym wysiłkiem wsparcia ogniowego w operacji i walce.

3.2. Rodzaje wsparcia ogniowego

Olbrzymia różnorodność zadań wsparcia ogniowego wojsk w operacji oraz obszar, w jakim one są wykonywane wskazuje na potrzebę dokonania określonej klasyfikacji tych zadań.

Uwzględniając wcześniejszą definicję wsparcia ogniowego, jego hierarchiczny charakter oraz skalę zainteresowań dowódców organizujących działania bojowe można umownie wyróżnić operacyjne i taktyczne wsparcie ogniowe wojsk.

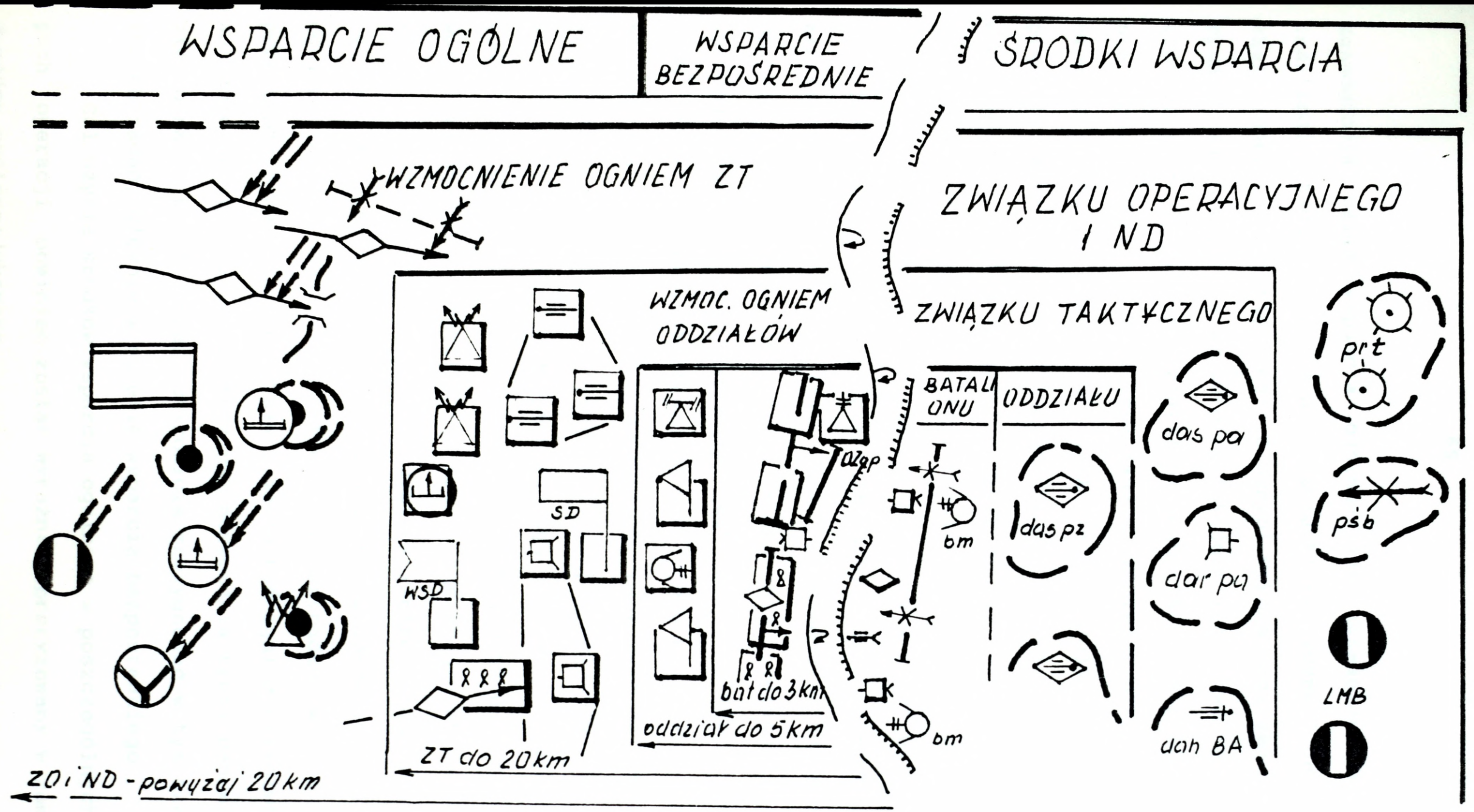
Operacyjne wsparcie ogniowe wojsk obejmuje działalność ogniową organizowaną przez dowódców szczebla operacyjnego (w tym Naczelnego Dowódcę) i zmierzającą do zapewnienia warunków realizacji zadań przez podległe wojska w skali operacyjno-taktycznej. Do wykonania zadań operacyjnego wsparcia ogniowego angażowane są siły i środki podległe bezpośrednio tym dowódcom, a niekiedy również wybrane środki podległych związków taktycznych.

Z kolei taktyczne wsparcie ogniowe oddziałów i pododdziałów w walce obejmuje działalność ogniową organizowaną przez dowódców ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów. Ma ona zapewnić warunki wykonania zadań taktycznych przez podległe oddziały (pododdziały) w skali taktycznej. Do wykonania zadań taktycznego wsparcia ogniowego wykorzystywane są głównie organiczne i przydzielone siły i środki będące w dyspozycji dowódców tych związków taktycznych i oddziałów. Jednakże na najważniejszych kierunkach (w rejonach) i w decydujących okresach operacji, do zadań tych mogą być użyte również środki wsparcia podległe dowódcy związku operacyjnego.

Należy tu również dodać, że w najważniejszych etapach operacji i wybranych okresach rażenia ogniowego /na przykład, ogniowe wzbronienie podejścia przeciwnika w obronie, ogniowe przygotowanie ataku- w natarciu/, wsparcie ogniowe wojsk będzie zwykle organizowane w skali operacyjno- taktycznej, według jednego planu. Trudno będzie wówczas stosować powyższe kryteria podziału. Jest on natomiast wyraźny, w innych etapach operacji.

Z kolei, biorąc pod uwagę rodzaj zadań ogniowych, realizowanych przez środki wsparcia oraz cel ich wykonania, w operacji i walce można wyróżnić wsparcie ogólne, realizowane w wymiarze operacyjno-taktycznym i bezpośrednie - wykonywane w strefie bezpośrednich działań bojowych - /rys..3./

Wsparcie ogólne , to działalność ogniowa zmierzająca do porażenia wybranych ważnych obiektów przeciwnika poza strefą bezpośrednich działań bojowych pododdziałów /w głębi taktycznej strefy i w operacyjnej strefie działań bojowych/, a zwłaszcza jego ważnych środków wsparcia ogniowego, elementów systemu dowodzenia i kierowania ogniem, środków walki radioelektronicznej, zgrupowań wojsk w rejonach wyjściowych i w czasie ich podejścia, odwodów oraz elementów systemu logistycznego.

Rys. 3 Model wsparcia ogniowego wojsk w operacji.

Zasadniczym celem wsparcia ogólnego jest zapewnienie warunków realizacji zadań bojowych przez związki taktyczne i oddziały w skali operacyjno-taktycznej. Głównymi wykonawcami zadań ogniowych w ramach wsparcia ogólnego wojsk jest lotnictwo, wojska rakietowe i artyleria. Ich działalność ogniowa winna być wewnętrznie skoordynowana i ściśle powiązana z użyciem środków walki radioelektronicznej oraz działaniami własnych wojsk w głębi ugrupowania przeciwnika /desantów taktycznych, oddziałów rajdowych i wydzielonych, wojsk w okrążeniu, itp./

Możliwości ogniowe środków realizujących wsparcie ogólne, jak również możliwości rozpoznania obiektów w głębi ugrupowania przeciwnika, zwykle będą znacznie mniejsze niż potrzeby w tym zakresie. Z tych względów, w zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej i zamiaru rozegrania operacji, wysiłek ogólnego wsparcia ogniowego celowo jest skupić na wybranych grupach obiektów, których trwałość decyduje w powodzeniu zamiaru przeciwnika. W różnych etapach operacji grupy tych obiektów mogą być różne. Chodzi o selektywne rażenia tych obiektów przeciwnika, które w danym etapie operacji mogą w zasadniczy sposób utrudnić lub uniemożliwić realizację zadań bojowych przez podległe wojska własne. Dla przykładu, w okresie odpierania ataku zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, wysiłek wsparcia ogólnego celowym będzie skupić na porażeniu jego środków wspierających ogniem to zgrupowanie. W przeciwnym przypadku, własne środki przeciwpancerne będą wykonywały zadanie pod ogniem przeciwnika i znacznie obniży się ich skuteczność niszczenia broni pancernej. Nie oznacza to, że należy całkowicie zrezygnować w tym czasie z innych zadań, głównie w strefie wsparcia bezpośredniego.

Cel użycia środków wsparcia ogólnego w poszczególnych etapach operacji powinien zostać wyraźnie sprecyzowany w zamiarze dowódcy ogólnowojskowego.

Wsparcie ogólne w operacji z zasady powinnno być organizowane przez sztab związku operacyjnego i sztaby związków taktycznych i wykonywane środkami podległymi /organicznymi i przydzielonymi/ dowódcom tych szczebli. Ponadto udział we wsparciu ogólnym w zasadniczych etapach operacji mogą mieć środki ogniowe będące w dyspozycji Naczelnego Dowódcy. Może to być wydzielony wysiłek lotnictwa lub wykonane uderzenia rakietowe.

Do wykonania zadań wsparcia ogólnego w niektórych okresach operacji mogą być również angażowane pododdziały artylerii podległych oddziałów w ramach scentralizowanego kierowania ogniem organizowanego na szczeblu związku taktycznego, a niekiedy i operacyjnego.

Rozpatrując szczegółowo proces ogólnego wsparcia ogniowego w operacji, można w nim wyróżnić działalność ogniową powiązaną zwykle z zadaniami operacyjno-taktycznymi lub rubieżami /rejonami/ oraz bieżącą walkę ze środkami ogniowymi przeciwnika w miarę ich wykrycia. W celu realizacji drugiej grupy zadań, wymagających krótkiego czasu reakcji ogniowej, wskazanym jest wyznaczać odpowiednie grupy środków rażenia /eskadry, dywizjony/ powiązane bezpośrednio z elementami rozpoznania. Grupy te powinny prowadzić rozpoznanie i zwalczać wykryte obiekty w nakazanych strefach działalności ogniowej.

Wsparcie ogólne w operacji powinno być realizowane w wymiarze powietrzno-lądowym, na dużą głębokość i przy użyciu różnych rodzajów środków ogniowych. Z tych względów, w czasie organizacji i prowadzenia operacji niezmiernie ważnym problemem będzie ścisłe powiązanie w jeden system działań odpowiednich środków rozpoznania , lotnictwa , oddziałów rakiet i artylerii oraz środków walki radioelektronicznej. Sugeruje to pilną potrzebę dokonania zmian w strukturach sztabów związków operacyjnych i taktycznych i utworzenia w nich etatowych elementów odpowiedzialnych za całokształt problemów związanych z organizacją i

kierowaniem wsparciem ogniowym. Ich zadaniem byłoby planowanie wsparcia ogólnego i kierowanie użyciem wszystkich rodzajów środków występujących na szczeblu związku operacyjnego /taktycznego, /zgodnie z zamiarem i zadaniami dowódcy.

Wsparcie bezpośrednie jest to działalność ogniowa środków wsparcia zmierzająca do porażenia elementów ugrupowania bojowego przeciwnika przed frontem broniących się / atakujących/ oddziałów i pododdziałów. Celem tego wsparcia będzie obezwładnienie lub zniszczenie środków ogniowych przeciwnika w strefie bezpośrednich działań bojowych oraz dezorganizacja zamiaru jego pierwszorzutowych batalionów. Działalność ta powinna zmierzać do utrzymania zajmowanych rubieży przez własne pododdziały, zorganizowanego ich wycofania na kolejne rubieże /jeżeli był taki zamiar/ lub wyzwolenia ich natarcia w działaniach zaczepnych.

Ogień wsparcia bezpośredniego należy zatem organizować tak, by w obronie: skutecznie hamował tempo ataku przeciwnika; dezorganizował jego jednoczesne uderzenia; uniemożliwiał efektywne wykorzystanie możliwości ogniowych jego broni pancernej i środków bezpośredniego wsparcia, a także zadawał znaczne straty w sile żywej i uzbrojeniu atakujących pododdziałów. W działaniach zaczepnych zasadniczym zadaniem tego ognia winno być obezwładnienie wszelkich środków przeciwpancernych przeciwnika na kierunku i skrzydłach natarcia. Z tych względów rola wsparcia bezpośredniego w operacji, mimo jego taktycznego wymiaru, jest wyjątkowo ważna.

Ogień wsparcia bezpośredniego, zwłaszcza w działaniach obronnych, może spełnić powyższe oczekiwania, jeżeli będzie powiązany z właściwościami terenu, stałymi i narzutowymi zaporami minowymi oraz ogniem na wprost pododdziałów czołgów, BWP i środków przeciwpancernych.

Celami dla ognia środków wsparcia bezpośredniego z reguły będą atakujące /broniące się/ pododdziały piechoty i czołgów, plutony moździerzy, środki przeciwpancerne, elementy systemu dowodzenia i rozpoznania oraz inne cele rozmieszczone w ugrupowaniu pierwszorzutowych batalionów przeciwnika. Zadania te z zasady będą wykonywane przez organiczne i przydzielone oddziałom i pododdziałom środki wsparcia ogniowego oraz w ramach wzmocnienia ogniem, przez środki wyższych szczebli dowodzenia. Będą to głównie pododdziały artylerii do ognia pośredniego i bezpośredniego, środki przeciwpancerne, śmigłowce uzbrojone, a niekiedy także wydzielone i rozwinięte na rubieżach ogniowych pododdziały czołgów.

W operacjach o charakterze zaczepnym udział środków ogniowych szczebla operacyjno-taktycznego w zadaniach wsparcia bezpośredniego planuje się w stosunku do głównych zadań operacyjno-taktycznych /przełamanie,wprowadzenie drugich rzutów, odwodów i oddziałów wydzielonych,wysadzenie desantów,itp/. Natomiast w operacjach obronnych i obronno-opóźniających - w stosunku do rubieży terenowych na przewidywanych kierunkach zagrożeń z uwzględnieniem zadań taktycznych wojsk.

Coraz większy udział we wsparciu bezpośrednim powinny mieć eskadry śmigłowców uzbrojonych. Będą one szczególnie przydatne w manewrowych formach walki oraz w przypadku nielinearnych sposobów jej prowadzenia /braku ciągłej linii frontu/. Niezbędna jest ścisła koordynacja działań tych środków z ogniem pododdziałów artylerii.

Wsparcie bezpośrednie w działaniach bojowych organizuje się na szczeblu oddziału i pododdziału. Podstawą efektywnego wykorzystania wszystkich /różnorodnych/ środków wsparcia bezpośredniego w walce jest ich umiejętne użycie i ścisłe współdziałanie

ogniowe między nimi i z pododdziałami piechoty /czołgów/, będącymi w styczności z przeciwnikiem.

Ogień wsparcia bezpośredniego powinien charakteryzować się dużą elestycznością, krótkim czasem reakcji oraz dostosowaniem do potrzeb pododdziałów ogólnowojskowych. Wymaga to umieszczenia elementów rozpoznania i kierowania ogniem, wykorzystywanych w systemie wsparcia bezpośredniego, w ugrupowaniu pierwszorzutowych batalionów. Analiza tego problemu wskazuje,że powinny one podlegać pod względem taktycznym dowódcom tych batalionów i być ich swoistymi łącznikami z ośrodkami wsparcia ogniowego oddziałów. Do ich zadań można zaliczyć:

- ciągłą obserwację pola walki w pasie działań batalionu /kompanii/;
- rozpoznanie obiektów przeciwnika i dostarczanie danych o nich do ośrodka kierowania wsparciem ogniowym;
- wywołanie ognia i kierowanie nim w celu obezwładnienia /zniszczenia/ obiektów w strefie działań batalionu.

Takie rozwiązanie powinno zapewnić racjonalne wykonanie zadań ogniowych na korzyść pododdziałów ogólnowojskowych środkami oddziału i wyższych szczebli dowodzenia.

We współczesnych operacjach swój istotny udział we wsparciu bezpośrednim powinny mieć również wyższe szczeble dowodzenia przez wzmocnienie oddziałów ogniem artylerii lub wysiłkiem lotnictwa wojsk lądowych /śmigłowców/. Wzmocnienie takie może być zawczasu zaplanowane lub doraźne /na wezwanie z pola walki/.

W celu efektywnego użycia różnych środków ogniowych, często występujących na kilku szczeblach dowodzenia, do wykonania zadań wsparcia bezpośredniego na zagrożonych kierunkach niezbędny jest wyjątkowo sprawny system kierowania środkami wsparcia i ich ogniem, obejmujący szczeble od pododdziału do związku operacyjnego włącznie.

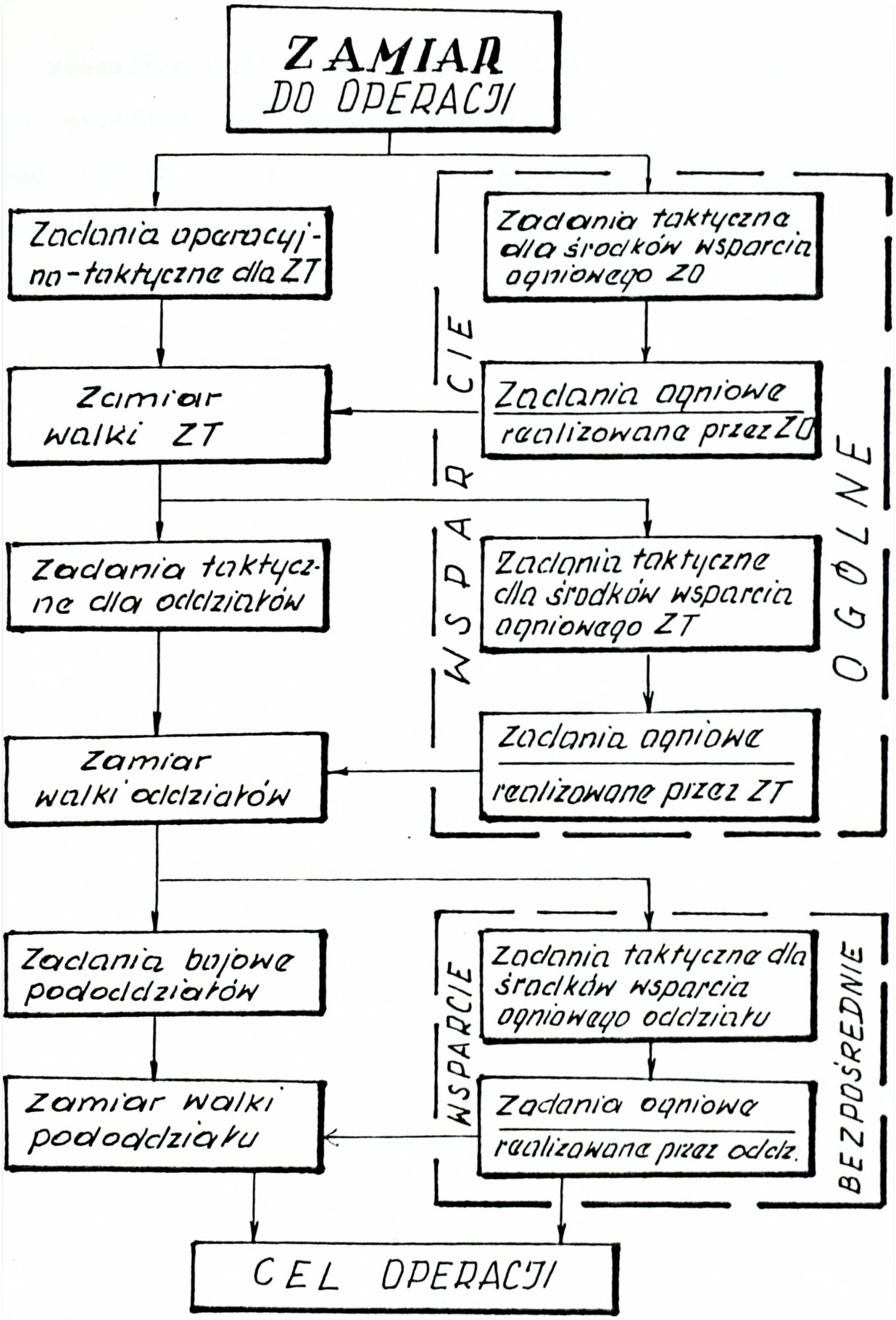
* * *

Z dokonanej dotychczas ogólnej charakterystyki poszczególnych rodzajów wsparcia ogniowego w operacji wynika, że jest ono nieodłączną jej częścią i polega na wykonaniu istotnych zadań taktycznych i ogniowych na użytek podległych wojsk. Zadania te bezpośrednio lub pośrednio zmierzają do osiągnięcia celu operacji i są ściśle powiązane z zadaniami operacyjno-taktycznymi /taktycznymi/ związków taktycznych /oddziałów/ i zamiarem dowódcy - rys.4.

Wsparcie ogniowe w operacji realizują środki ogniowe podległe dowódcom szczebla operacyjnego i taktycznego. Szczebel operacyjny jest organizatorem głębokich uderzeń ogniowych oraz głównych zadań wsparcia ogólnego, wykonywanych w skali operacyjno-taktycznej. Podstawowym zadaniem tego szczebla w operacji jest zapewnienie podległym związkom taktycznym dogodnych warunków do wykonania zadań operacyjno-taktycznych.

Z kolei, szczeble taktyczne odpowiedzialne są za organizację wsparcia ogólnego w taktycznej strefie działań bojowych, na rzecz podległych oddziałów oraz wsparcia bezpośredniego, w strefie bezpośrednich działań bojowych, na rzecz pododdziałów piechoty i czołgów wykonujących zadania bojowe.

W świetle tego, treścią sygnalizowanego wcześniej operacyjnego wsparcia ogniowego w działaniach bojowych są głównie zadania wsparcia ogólnego w strefie operacyjno-taktycznej, zmierzające do zapewnienia swobody działania podległym związkom taktycznym i oddziałom, niezależnie od ich roli, miejsca i stanu w ugrupowaniu operacyjnym. Ponadto jego zadania powinny być ukierunkowane na obniżenie potencjału bojowego zgrupowania przeciwnika oraz dezorganizację działania jego podstawowych elementów.

Rys. 4. Powiązanie zadań wojsk z zadaniami wsparcia ogniowego w operacji.

Niezależnie od tego,w zakresie operacyjnego wsparcia ogniowego mieszczą się również niektóre zadania wsparcia bezpośredniego realizowane przez środki ogniowe podległe dowódcy związku operacyjnego /głównie śmigłowce uzbrojone/ na korzyść oddziałów i pododdziałów działających na głównych kierunkach zagrożeń w działaniach obronnych oraz głównych kierunkach uderzeń w działaniach zaczepnych.

3.3. Zadania operacyjnego wsparcia ogniowego

Zadania taktyczne wchodzące w zakres operacyjnego wsparcia ogniowego wynikają bezpośrednio z zamiaru dowódcy szczebla operacyjnego i są ściśle powiązane z zadaniami operacyjno- taktycznymi podległych wojsk. Określa je Naczelny Dowódca /dowódca związku operacyjnego/ uwzględniając: zadania realizowane na jego korzyść przez szczebel nadrzędny, zadania operacyjno-taktyczne podległych związków operacyjnych /taktycznych/, możliwości bojowe podległych środków wsparcia oraz wnioski z oceny przeciwnika.

Przy tradycyjnym sposobie dowodzenia, gdy brak jest w sztabach etatowych, wyspecjalizowanych elementów kompetentnych wobec wszystkich rodzajów wsparcia /naziemnych i powietrznych/, dowódca obowiązany jest również określić udział poszczególnych rodzajów wojsk /lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii/ w realizacji wsparcia ogniowego w operacji oraz zorganizować współdziałanie między nimi.

Wychodząc z potrzeb współczesnego pola walki oraz możliwości obecnych środków rażenia za podstawowe zadania operacyjnego wsparcia ogniowego w operacji można uznać:

- obniżenie potencjału bojowego zgrupowań przeciwnika poprzez zniszczenie lub obezwładnienie jego wybranych obiektów ;

- obezwładnienie /obniżenie skuteczności/ jego systemu wsparcia ogniowgo;

- izolację kierunku uderzenia /rejonu działań/ przed napływem zgrupowań /odwodów operacyjnych/ przeciwnika;

- dezorganizację jego systemu dowodzenia, rozpoznania i walki radioelektronicznej w skali operacyjnej;

- ogniową osłonę manewru elementów ugrupowania operacyjnego przed ogniem operacyjno-taktycznych środków wsparcia przeciwnika

- wzmocnienie ogniem desantów taktycznych, oddziałów rajdowych i wydzielonych oraz innych elementów o znaczeniu operacyjnym, działających w ugrupowaniu przeciwnika.

- udział w realizacji zadań ogniowych taktycznego wsparcia ogniowego /wzmocnienie ogniem/ podległych związków taktycznych i oddziałów.

W zależności od konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej mogą wystąpić również inne ważne zadania. Ich liczba i znaczenie w operacji będzie wzrastać wraz z wprowadzaniem do wojsk środków wsparcia charakteryzujących się wysoką precyzją i skutecznością rażenia oraz znacznie większym zasięgiem ognia.

Poszczególne zadania, w zależności od rodzaju i etapu operacji oraz warunków jej prowadzenia, będą posiadały różny stopień ważności i obejmować będą różny zakres zadań ogniowych. Ponadto zawsze sprecyzowana musi być ich treść w czasie, przestrzeni i przedmiocie oddziaływania ogniowego. Będą one wykonywane w formie zmasowanych uderzeń ogniowych, uderzeń do celów pierwszej kolejności rażenia oraz pojedynczych i grupowych uderzeń ogniowych Zawsze powinny być powiązane z zadaniami operacyjno-taktycznymi wojsk. Ich wykonawcami będzie lotnictwo, wojska rakietowe i artyleria.

Olbrzymi zakres zadań operacyjnego wsparcia ogniowego w kolejnych etapach operacji, wymaga od dowódcy ogólnowojskowego wyraźnego sprecyzowania celów taktycznych tego wsparcia w poszczególnych etapach i określenia głównych zadań. Zadania te powinny być zbieżne z głównym zadaniem operacyjno-taktycznym, zapewniać warunki jego realizacji oraz prowadzić do dezorganizacji zamiaru lub obniżenia sprawności wybranych systemów walki przeciwnika.

Dążenie do obniżenia potencjału bojowego przeciwnika jest jednym z niezwykle ważnych zadań w każdej operacji. Zadanie to będzie realizowane przez wszystkie rodzaje środków ogniowych, w ramach wsparcia operacyjnego i taktycznego, przez cały czas trwania działań operacyjnych. Jednakże szczególnego znaczenia nabiera ono w operacjach o charakterze zaczepnym i zwłaszcza w ich początkowej fazie.

Treść tego zadania obejmuje:

- wykonanie uderzeń lotniczych i rakietowych na główne elementy ugrupowania bojowego /w tym na cele pierwszej kolejności rażenia / przeciwnika decydujące o jego sprawności bojowej;
- wykonanie ogniowego przygotowania ataku na kierunku przeciwuderzenia /kontrataków/;
- użycie odwodów przeciwpancernych na kierunkach uderzeń broni pancernej przeciwnika;
- wykonanie uderzeń śmigłowców bojowych na podchodzące lub atakujące zgrupowania pancerne.

Wymienione zadania ogniowe zmierzają wprost do uchwycenia i utrzymania przewagi ogólnej przez wojska własne lub przynajmniej obniżenia jej po stronie przeciwnika. Realizuje się je głównie w ramach wsparcia ogólnego /ale niekiedy także bezpośredniego/ , przy użyciu wszystkich rodzajów środków rażenia, w skali operacyjnej i taktycznej, na całą głębokość ugrupowania przeciwnika.

Efektywność wykonania powyższego zadania wyraża się głównie wielkością zadanych strat przeciwnikowi oraz stopniem dezorganizacji jego podstawowych systemów walki.

Z powyższym zadaniem bezpośrednio związane jest następne, którego treścią jest obezwładnienie /obniżenie skuteczności/ systemu wsparcia ogniowego przeciwnika w operacji. Jest ono integralnym i głównym elementem walki o przewagę ogniową w operacji i ma na celu przede wszystkim uchronienie własnych elementów ugrupowania operacyjnego przed uderzeniami ogniowymi przeciwnika lub przynajmniej zmniejszenie skuteczności tych uderzeń. Zadanie to powinno być realizowane ciągle /w miarę wykrycia środków ogniowych przeciwnika/, zwykle przy użyciu wydzielonych środków wsparcia /wydzielonego wysiłku ogniowego/ utrzymywanych w wysokiej gotowości bojowej i powiązanych bezpośrednio z właściwymi elementami rozpoznania i kierowania ogniem. Mogą to być dyżurne eskadry lotnictwa /śmigłowców/ oraz wyznaczone pododdziały rakiet i artylerii podległe bezpośrednio dowódcy związku operacyjnego, a także czasowo angażowane środki podległych związków taktycznych.

Podstawowym warunkiem pomyślnego wykonania tej grupy zadań jest krótki czas reakcji ogniowej użytych środków rażenia. Zasadniczymi obiektami ich uderzeń i ognia będą: operacyjno-taktyczne środki rakietowe przeciwnika w rejonach wyczekiwania i na stanowiskach startowych; samoloty na lotniskach i śmigłowce na lądowiskach; pododdziały artylerii, a także elemenety rozpoznania , naprowadzania i kierowania ogniem wykorzystywane w systemie wsparcia ogniowego przeciwnika.

Zwalczanie operacyjno-taktycznych środków wsparcia ogniowego przeciwnika jest zadaniem wyjątkowo ważnym we współczesnej operacji, ale zarazem nadzwyczaj trudnym. Nie można bowiem mówić dziś o skutecznej obronie oddziałów, o efektywnym użyciu włas-

nych środków przeciwpancernych oraz swobodnym manewrze w ugrupowaniu operacyjnym /bojowym/ bez obezwładnienia lub przynajmniej częściwego zdezorganizowania systemu wsparcia ogniowego przeciwnika. W nowoczesnych armiach zachodnich przywiązuje się do tego problemu olbrzymią uwagę, o czym świadczą choćby wnioski z wojny w Zatoce Perskiej. W literaturze fachowej przedsięwzięcia te określa się często działalnością "kontrogniową" wojsk, realizowaną w skali operacyjno-taktycznej.

W celu pomyślnego wykonania powyższych zadań, niezbędne jest wprowadzenie w najbliższej przyszłości do uzbrojenia związków operacyjnych i taktycznych swoistych systemów rozpoznawczo-ogniowych działających w wymiarze powietrzno-lądowym. Olbrzymią rolę w tym względzie mogą odegrać również powietrzne i naziemne środki precyzyjnego rażnia. Niektóre obiekty /śmigłowce na lądowiskach, artyleria na stanowiskach ogniowych/ mogą być skutecznie rażone ogniem powierzchniowym, ale przy użyciu nowych typów głowic i amunicji artyleryjskiej.

Niszczenie środków wsparcia ogniowego przeciwnika przy użyciu tradycyjnych środków ogniowych wymaga zaangażowania olbrzymiego wysiłku i znacznie ogranicza możliwości realizacji innych ważnych zadań. Z tych względów, za realne zadanie na obecnym etapie, zwłaszcza w operacji o charakterze obronnym, należy uznać jedynie obezwładnienie /zmuszenie do czasowego zaprzestania działalności ogniowej/ większości środków potencjalnego przeciwnika w ważnych etapach działań operacyjnych. Dotyczy to zwłaszcza jego samobieżnej artylerii opancerzonej.

Kolejne zadanie operacyjnego wsparcia ogniowego - <u>dezorganizacja systemu dowodzenie, rozpoznania i walki radioelektronicznej</u> w skali operacyjno-taktycznej zmierza do ogólnego obniżenia sprawności działania zgrupowania przeciwnika.

Pomyślne wykonanie tej grupy zadań ogniowych zapewniatakże warunki do prowadzenia manewrowych form działań bojowych przez wojska własne oraz pozwala uzyskać zaskoczenie na wybranych kierunkach /w rejonach/ działań. Obiektami uderzeń lotniczych, rakietowych i ognia artylerii będą w tym przypadku stanowiska dowodzenia lub ich zasadnicze elemenety, węzły łączności, ośrodki naprowadzania lotnictwa i kierowania ogniem, ważniejsze elementy /środki/ walki radioelektronicznej, itp. W zakresie zadań ogniowych powinny być uwzględnione obiekty szczebla operacyjnego i wyższych szczebli taktycznych.

W celu skutecznego naruszenia systemu dowodzenia przeciwnika należy objąć oddziaływaniem ogniowym jednocześnie ważniejsze elementy przynajmniej dwóch szczebli dowodzenia. Wykonanie tego rodzaju zadań powinno mieć miejsce zwykle w wybranych etapach operacji, w okresie poprzedzającym rozpoczęcie ważniejszych zadań operacyjno-taktycznych /taktycznych/ przez podległe związki taktyczne. Powinny one poprzedzać realizację takich zadań, jak wykonanie przeciwuderzenia, wprowadzenie oddziałów rajdowych lub wydzielonych, wysadzenie desantów taktycznych, odejście wojsk na kolejną rubież obrony, itp.

Zwalczanie elementów systemu dowodzenia, rozpoznania i WRE realizuje się głównie w ramach wsparcia ogólnego /ale również i bezpośredniego/, przy użyciu lotnictwa oraz wojsk rakietowych i artylerii. Oceną efektywności wykonania zadania powinien być przede wszystkim uzyskany stopień dezorganizacji określonych systemów walki przeciwnika.

We współczesnych operacjach wyjątkowo ważnym zadaniem jest izolacja kierunków /rejonów/ działań bojowych przed napływem zgrupowań /odwodów/ przeciwnika. Zadanie to powinno być realizowane w strefie operacyjnej i taktycznej przy użyciu lotnictwa, wojsk rakietowych oraz artylerii dużego zasięgu.

Za jego organizację i wykonanie odpowiedzialny jest przede wszystkim szczebel związku operacyjnego. Jest to zatem zadanie wchodzące w zakres wsparcia ogólnego wojsk w operacji.

Izolacja rejonów działań bojowych /bitwy/ przed napływem świeżych sił przeciwnika odgrywa olbrzymią rolę niezależnie od rodzaju i charakteru działań operacyjnych Pozwala wykorzystać uzyskane zaskoczenie, rozbijać przeciwnika /odpierać jego uderzenia/ częściami oraz zapewnia warunki do prowadzania działań o charakterze manewrowym. Głównymi obiektami uderzeń lotnictwa i rakiet oraz ognia artylerii w omawianym zadaniu będą zgrupowania /odwody/ operacyjne na drogach marszu i w rejonach oraz w czasie podejścia i rozwijania; śmigłowce na lądowiskach; elementy dowodzenia i zaopatrywania a także mosty, przeprawy, węzły dróg i wiadukty na kierunkach podejścia. Rodzaj i sposób wykonania powyższych zadań w dużym stopniu będzie uzależniony od warunków terenowych obszaru działań bojowych, stopnia rozpoznania zamiaru przeciwnika oraz możliwości bojowych własnych środków wsparcia. W realizacji tych zadań ważną rolę odgrywa broń precyzyjnego rażenia oraz środki do zdalnego minowania narzutowego.

Przy użyciu tradycyjnych środków ogniowych cel oddziaływania ogniowego na zgrupowania /odwody/ przeciwnika będzie najczęściej ograniczony. Zwykle zakładał on będzie opóźnienie i dezorganizację ich podejścia i wejścia do walki. Niemniej jednak, nawet tak ograniczony cel pozwala wojskom w operacji zyskać na czasie, opanować / wycofać się na/ dogodną rubież lub uprzedzić przeciwnika w wykonaniu uderzenia.

Na obecnym etapie głównym wykonawcą tych zadań w strefie operacyjno- taktycznej musi być lotnictwo. Udział wojsk rakietowych i artylerii w tym zakresie ulegnie znacznemu zwiększeniu z chwilą wprowadzenia do uzbrojenia nowych środków walki o wię-

kszym zasięgu oraz amunicji zdolnej skutecznie razić cele opancerzone.

W wielu opracowaniach podkreśla się rolę manewru we współczesnych operacjach. Z drugiej strony mówi się o znacznym wzroście możliwości w zakresie głębokiego rozpoznania i rażenia ogniowego. W tych warunkach wyjątkowo ważnym zadaniem w operacji będzie osłona ogniowa manewru elementów ugrupowania operacyjnego przed oddziaływaniem ogniowym przeciwnika.

Wprowadzenie do uzbrojenia wielu armii nowych generacji środków rozpoznania, często sprzężonych bezpośrednio ze środkami precyzyjnego rażenia, pozwoli potencjalnemu przeciwnikowi wykryć i niszczyć wojska w głębi ugrupowania, a zwłaszcza wykonujące manewr. Możliwości takie mogą prowadzić do poważnej dezorganizacji zamiaru rozegrania operacji. Aby temu zapobiec, oprócz przedsięwzięć maskujących manewr w ugrupowaniu operacyjnym, trzeba będzie również w tym okresie podjąć skuteczną walkę z elementami rozpoznania przeciwnika oraz jego środkami rażenia i kierowania ogniem.

Przestrzenny i manewrowy charakter współczesnych operacji wskazuje na ważną rolę desantów taktycznych, oddziałów wydzielonych i rajdowych, umocnionych rejonów obrony, które w wypadku powodzenia natarcia przeciwnika pozostaną w głębi jego ugrupowania, itp. Wiadomo, że wymienione elementy nie będą zwykle dysponowały dostateczną ilością własnych środków wsparcia ogniowgo, by mogły prowadzić samodzielne i skuteczne działania bojowe przez dłuższy czas. Zatem rola każdego z nich w operacji oraz jego możliwości bojowe, w dużym stopniu będą uzależnione od możliwości wsparcia /wzmocnienia ogniem/ tych elementów przez szczeble nadrzędne.

Wykonanie zadań wsparcia ogniowego na korzyść własnych elementów w ugrupowaniu przeciwnika wymagać będzie szczególnych, zawczasu organizowanych przedsięwzięć w zakresie rozpoznania oraz kierowania środkami walki i ogniem. Przedsięwzięcia te powinny zapewnić warunki do terminowego i efektywnego użycia lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii w rejonie działań bojowych wymienionych elementów.

Poza zadaniami operacyjnego wsparcia ogniowego, środki wsparcia szczebla operacyjnego, zwłaszcza śmigłowce uzbrojone oraz artyleria, będą miały znaczny udział w zadaniach taktycznego wsparcia ogniowego. Do takich zadań należy głównie zaliczyć:

- udział w zwalczaniu taktycznych środków ogniowych przeciwnika;
- w obronie - zwalczanie atakujących środków opancerzonych przeciwnika na głównych kierunkach jego natarcia;
- w natarciu - niszczenie środków przeciwpancernych na kierunkach natarcia własnych zgrupowań.

W zależności od rodzaju i charakteru działań operacyjnych oraz warunków pola walki, środki wsparcia ogniowego mogą być wykorzystane do realizacji innych zadań taktycznych wynikłych z sytuacji operacyjno-taktycznej. W każdym przypadku ich użycie powinno być ściśle powiązane z zadaniami podległych wojsk, uwzględniać najważniejsze zadania i kierunki /rejony/ działania w operacji oraz zmierzać bezpośrednio lub pośrednio do osiągnięcia celu operacji

3.4. Zadania taktycznego wsparcia ogniowego

Zadania taktycznego wsparcia ogniowego wykonują w walce środki ogniowe podległe dowódcom związków taktycznych i oddziałów i są ściśle powiązane z zadaniami operacyjnego wsparcia ogniowego oraz zadaniami taktycznymi podległych wojsk /oddziałów, pododdziałów/. Wynikają one bezpośrednio z zamiaru dowódców ogólnowojskowych i obejmują zadania ogniowe w taktycznej strefie oraz zadania ogniowe wsparcia bezpośredniego w strefie styczności wojsk.

Taktyczne wsparcie ogniowe organizują dowódcy związków taktycznych i oddziałów na rzecz podległych oddziałów i pododdziałów, przy użyciu organicznych i przydzielonych środków ogniowych, głównie artyleryjskich. Swój udział w taktycznym wsparciu ogniowym mogą mieć również środki ogniowe (artyleria, śmigłowce uzbrojone) będące w dyspozycji dowódcy związku operacyjnego. Ich użycie w ramach taktycznego wsparcia ogniowego może być planowe lub nieplanowe (na wezwanie z pola walki). Udział środków wsparcia szczebla operacyjnego w taktycznym wsparciu ogniowym będzie zwykle dotyczył ważnych okresów walki i polegał na wykonaniu określonych zadań w strefach odpowiedzialności ogniowej podległych związków taktycznych. Będzie zatem miał na celu wzmocnienie ogniem (wysiłkiem) tych związków (oddziałów).

Głównym celem taktycznego wsparcia ogniowego w walce jest zapewnienie oddziałom i pododdziałom swobody manewru i działań bojowych w skali taktycznej oraz uchronienie ich przed nadmiernymi stratami od naziemnych taktycznych środków ogniowych przeciwnika. Ponadto, taktyczne wsparcie ogniowe powinno zmierzać do zadania przeciwnikowi znacznych strat w rejonie starcia oraz dezorganizacji jego manewru w taktycznej strefie działań.

Z powyższego celu wynikają podstawowe zadania taktycznego wsparcia ogniowego. Należą do nich:

-zwalczanie taktycznych środków ogniowych przeciwnika oraz związanych z nimi elementów rozpoznania i kierowania ogniem;

-osłona manewru własnych elementów ugrupowania bojowego /pododdziałów/ przed ogniem taktycznym przeciwnika;

-izolacja rejonów starcia (walk) przed napływem odwodów taktycznych przeciwnika;

-obezwładnienie środków przeciwpancernych na kierunku natarcia /kontrataku/ własnych oddziałów;

-dezorganizacja ataku i obniżenie efektywności bojowej atakujących środków opancerzonych przeciwnika w działaniach obronnych;

-dezorganizacja taktycznych elementów systemów rozpoznania i dowodzenia przeciwnika.

Poza tym, taktyczne środki wsparcia ogniowego podległe dowódcom związków taktycznych i oddziałów, mogą brać udział - zgodnie z decyzją dowódcy szczebla operacyjnego - w wykonaniu zadań operacyjnego wsparcia ogniowego. Może to mieć miejsce w czasie wykonywania zmasowanych uderzeń ogniowych i uderzeń do celów pierwszej kolejności rażenia, organizowanych zwykle na początku operacji i w ważniejszych jej etapach.

Zwalczanie taktycznych środków ogniowych przeciwnika oraz związanych z nimi elementów rozpoznania i kierowania ogniem należy do zadań wsparcia ogólnego wojsk, realizowanego w ramach operacyjnego i taktycznego wsparcia ogniowego. Uwzględniając manewrowy sposób działania taktycznych środków ogniowych potencjalnego przeciwnika w walce, ich zwalczanie powinno również być prowadzone ciągle, przy użyciu wydzielonych własnych środków ogniowych utrzymywanych w wysokiej gotowości ogniowej.

Udział w powyższej walce środków ogniowych szczebla operacyjnego i taktycznego wymaga wyraźnego podziału zadań między te szczeble. Taki logiczny podział wyrażają sygnalizowane wcześniej strefy odpowiedzialności ogniowej związku operacyjnego i związków taktycznych. Jednakże, ze względu na niedostatek środków wsparcia ogniowego w związkach taktycznych, zwykle część omawianych zadań w ich strefach odpowiedzialności będą przejmować środki szczebla operacyjnego. Najkorzystniej jest wówczas wyznaczyć w strefach odpowiedzialności związków taktycznych rejony, w których walkę z taktycznycmi środkami ogniowymi przeciwnika (artylerią) prowadzić będą odpowiednio przygotowane pododdziały środków wsparcia szczebla operacyjnego i taktycznego. Pozwoli to na zdecentralizowanie walki ogniowej oraz przyspieszy i usprawni procesy informacyjne w tej walce.

Zwalczanie taktycznych środków ogniowych przeciwnika ma na celu przede wszystkim obniżenie jego potencjału ogniowego, ale nie tylko. We współczesnej walce, podobnie jak w operacji, nie mniej ważnym problemem jest osłona manewru własnych elementów ugrupowania bojowego przed ogniem przeciwnika. Chodzi tu głównie o zapewnienie warunków terminowego zajęcia przez wojska kolejnych rubieży obrony, wyjścia odwodów przeciwpancernych na rubieże ogniowe, manewru pododdziałów z kierunków pasywnych na zagrożone, podejścia i rozwinięcia odwodów wykonujących kontrataki itp. I w tym przypadku, osłonę wojsk wykonujących wymienione zadania realizuje się poprzez niszczenie (obezwładnienie taktycznych środków ogniowych przeciwnika oraz dezorganizację jego systemu rozpoznania i kierowania ogniem. Jest oczywistym, że podejmując walkę ze środkami ogniowymi i rozpoznaniem, obniżamy jego potencjał ogniowy, czynimy go mniej efektywnym, a jednocześnie zapewniamy korzystne warunki manewru i wykonania innych zadań dla własnych wojsk.

Środki wsparcia ogniowego nie tylko powinny zapewnić swobodę manewru elementom własnego ugrupowania bojowego w walce, ale również wzbronić manewr elementom ugrupowania przeciwnika. Taktyczne wsparcie ogniowe /wspólnie z operacyjnym/ powinno być zdolne do izolacji rejonów starcia przed napływem jego ogólnowojskowych i specjalistycznych odwodów taktycznych. W obronie będzie chodziło o dezorganizację i opóźnienie podejścia drugich rzutów i odwodów taktycznych przeciwnika, by można załamać jego natarcie lub obsadzić i przygotować kolejne rubieże obrony i zorganizować system ognia. W natarciu, głównym celem tego zadania będzie niedopuszczenie do terminowego obsadzenia przez odwody przeciwnika kolejnych pozycji (rubieży ogniowych).

Ponadto, w przypadku manewru w strefie bezpośrednich działań bojowych /np.wycofanie pododdziałów na kolejną rubież/, środki wsparcia ogniowego powinny zapewnić warunki realizacji tego zadania poprzez obezwładnienie pododdziałów przeciwnika będących w styczności.

Zadania ogniowe, wykonywane w celu izolacji rejonów starcia, powinny być ściśle powiązane z ukształtowaniem, rzeźbą i pokryciem terenu. Ich planowanie i wykonanie musi być oparte na dogłębnej ocenie prawdopodobnego zamiaru działania przeciwnika oraz ciągłej obserwacji prawdopodobnych kierunków manewru elementów jego ugrupowania. Do wykonania tych zadań może być użyta różnorodna amunicja, w tym również do zdalnego minowania. Wykorzystanie narzutowych pól minowych powinno być łączone z ześrodkowaniami ognia o niewielkim natężeniu. Takie ześrodkowania w znacznym stopniu powinny utrudnić pokonanie lub obejście tych zapór minowych.

Izolacja rejonów starć w wymiarze taktycznym mieści się w ramach wsparcia ogólnego i jest zadaniem środków ogniowych podległych dowódcy związku taktycznego.

Udział w tym zadaniu mogą mieć również środki wsparcia będące w dyspozycji dowódcy związku operacyjnego. Niekiedy, w ramach scentralizowanego kierowania ogniem, dowódca związku taktycznego może do jego wykonania wykorzystać również środki podległych oddziałów.

Wprowadzenie do związków taktycznych nowych środków wsparcia (amunicji) zdolnych do efektywnego niszczenia celów opancerzonych w głębi ugrupowania przeciwnika, powinno zapewnić nie tylko czasową izolację rejonów starcia przed napływem odwodów, ale rownież skuteczną walkę ogniową z nimi. Odciąży to znacznie pododdziały ogólnowojskowe oraz uchroni je przed gwałtownymi uderzeniami zgrupowań pancernych i zmechanizowanych.

Niezmiernie ważnym zadaniem we współczesnej operacji /walce/ jest udział środków wsparcia ogniowego w rażeniu atakujących środków opancerzonych przeciwnika w obronie oraz jego środków przeciwpancernych w działaniach zaczepnych.

Zadania te wykonywane są w ścisłym współdziałaniu z pododdziałami wojsk zmechanizowanych i czołgów, głównie w strefie bezpośrednich działań bojowych. Jako środki wsparcia wykorzystuje się w tym celu przede wszystkim artylerię do ognia pośredniego, śmigłowce uzbrojone oraz artyleryjskie środki przeciwpancerne. Za organizację i wykonanie tych zadań w walce odpowiedzialny jest szczebel oddziału. Jednakże w ważniejszych etapach walki, swój udział w tym zadaniu będą miały również środki wsparcia związku taktycznego /artyleria i odwody przeciwpancerne/ oraz związku operacyjnego /śmigłowce uzbrojone/ na zasadzie wzmocnienia ogniem /wysiłkiem lotnictwa/.

Istnieje wyraźne zróżnicowanie zadań ogniowych poszczególnych rodzajów środków wsparcia, biorących udział w realizacji omawianego zadania taktycznego. Wynika ono głównie z predyspozycji i możliwości ogniowych tych rodzajów środków.

Śmigłowce uzbrojone i artyleryjskie środki przeciwpancerne zdolne są skutecznie niszczyć środki opancerzone przeciwnika i wspólnie z czołgami i BWP odgrywają decydującą rolę w rażeniu jego zgrupowań uderzeniowych, zwłaszcza w działaniach obronnych.

Celem ognia artylerii do ognia pośredniego w tym zadaniu jest przede wszystkim wzbronienie zorganizowanego ataku pododdziałów pancernych i zmechanizowanych przeciwnika, a w czasie wykonywania przeciwuderzeń i kontrataków - obezwładnienie jego środków przeciwpancernych na ich kierunku.

Wzbronienie zorganizowanego ataku może być realizowane głównie przy użyciu ogni zaporowych oraz zdalnego minowania narzutowego. Działalność ta ukierunkowana jest nie tyle na bezpośrednie niszczenie broni pancernej przeciwnika, co na zwiększenie efektywności użycia własnych środków przeciwpancernych.

Czasowe powstrzymanie przynajmniej części atakujących pododdziałów przeciwnika na przedpolu /w strefie ognia przeciwpancernego/ przy użyciu narzutowych zapór minowych niewątpliwie zdezorganizuje jego atak i znacznie ułatwi niszczenie czołgów i BWP, przy użyciu naziemnych i powietrznych środków przeciwpancernych. Jednocześnie opóźnienie ataku przeciwnika wydłuży czas, w którym środki przeciwpancerne będą mogły prowadzić walkę z jego atakującymi pododdziałami.

Podobną rolę w odparciu ataku spełnia ogień artylerii wykonywany w postaci tradycyjnych ogni zaporowych. W przeszłości jego głównym zadaniem było "odcięcie" piechoty nacierającej zwykle w ślad za czołgami i pod ich osłoną. Obecnie natarcie zwykle jest prowadzone na wozach bojowych (bez spieszania załóg), a stosowana amunicja artyleryjska nie zapewnia znaczących strat atakujących środków opancerzonych. Niemniej jednak, konieczność pokonania strefy ognia artylerii przez załogi nacierających wozów bojowych powoduje, że ogień ich broni pokładowej będzie zde-

cydowanie mniej skuteczny, a sam atak mocno utrudniony. Utrudnione będzie również rozpoznanie i dowodzenie pododdziałami w natarciu.

Ogień środków bezpośredniego wsparcia w obronie powinien być ściśle powiązany z ukształtowaniem i pokryciem terenu na przedpolu, zespolony z ogniem czołgów, BWP i artyleryjskich środków przeciwpancernych oraz rozbudową inżynieryjną i zaporami minowymi.

W natarciu, (podczas wykonywania zwrotów zaczepnych) taktyczne wsparcie ogniowe musi zapewnić przynajmniej obezwładnienie podstawowych środków przeciwpancernych przeciwnika na kierunku natarcia. Chodzi o to, by zdezorganizować jego system ognia przeciwpancernego i zapewnić warunki natarcia dla własnych pododdziałów przy możliwie minimalnych stratach.

Pomyślne wykonanie tego zadania przez środki wsparcia ogniowego wymaga dokładnego rozpoznania ugrupowania bojowego przeciwnika w strefie bezpośrednich działań bojowych oraz ciągłego i dokładnego współdziałania pododdziałów środków wsparcia z nacierającymi pododdziałami piechoty i czołgów. Za organizację takiego współdziałania odpowiedzialni są dowódcy oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych.

W praktyce, organizatorami zadań bezpośredniego wsparcia ogniowego powinni być dowódcy pułków (batalionów). Do ich wykonania wykorzystują podległe im (organiczne i przydzielone) artyleryjskie środki ogniowe. Udział w tych zadaniach, zwłaszcza w rejonach głównego wysiłku w obronie oraz na głównych kierunkach w natarciu, będą miały również środki wsparcia wyższych szczebli dowodzenia (artyleria związku taktycznego, śmigłowce uzbrojone związku operacyjnego). W tej sytuacji, wyjątkowe znaczenie będzie posiadała sprawność systemu kierowania środkami walki i ogniem.

Szczególnie w obronie, system ten powinien zapewnić możliwość wezwania w krótkim czasie ognia będącego w dyspozycji przełożonego, nawet o dwa-trzy szczeble wyżej. Problem dotyczy głównie śmigłowców uzbrojonych, które w praktyce będą wykonywać zadania na kierunkach określonych batalionów i niekoniecznie zgodnie z wcześniej przygotowanym planem ich użycia.

Ważnym zadaniem taktycznego wsparcia ogniowego, niezależnie od rodzaju prowadzonych działań bojowych, będzie niszczenie i obezwładnienie taktycznych elementów rozpoznania i dowodzenia rozmieszczonych w strefie bezpośrednich działań bojowych przeciwnika. Zadanie to ma na celu przede wszystkim obniżenie skuteczności jego ognia oraz dezorganizację systemu dowodzenia pododdziałami w walce. Wiadomo, że dla pododdziałów odpierających atak (atakujących pozycję) przeciwnika najgroźniejszy jest ogień jego środków wsparcia bezpośredniego. Ma on bowiem pozbawić te pododdziały zdolności do zorganizowanego działania i efektywnego wykorzystania środków strzelających na wprost. Z kolei, skuteczność wsparcia bezpośredniego przeciwnika jest całkowicie uzależniona od sprawności działania jego środków rozpoznania i ośrodków kierowania ogniem, rozwijanych w większości w ugrupowaniu jego pierwszorzutowych pododdziałów.

Należy jednak zauważyć, że tak elementy rozpoznania, jak i dowodzenia (zwłaszcza występujące na niższych szczeblach taktycznych) w większości są instalowane na środkach opancerzonych i jako obiekty ognia charakteryzują się dużymi zdolnościami manewrowymi. Z tych względów, obiekty te należałoby zwalczać stosując podobne zasady, jak w przypadku zwalczania środków ogniowych.

Zwalczanie taktycznych środków rozpoznania i elementow systemu dowodzenia przeciwnika jest zadaniem środków wsparcia bezpośredniego i ogólnego. Z tym jednak, że środki wsparcia ogólnego, podległe dowódcy związku taktycznego powinny być wykorzystywane do rażenia tych obiektów przede wszystkim w głębi ugrupowania, poza strefą bezpośredniej obserwacji.

Będą to głównie stacje rozpoznania artyleryjskiego, platformy rozpoznawcze, stanowiska dowodzenia i ośrodki kierowania ogniem oddziałów i związków taktycznych. Są to z reguły obiekty o mniejszych zdolnościach manewrowych i powinny być zwalczane głównie w okresach poprzedających wykonanie ważnych zadań taktycznych przez wojska. Do ich rażenia może być wykorzystywana tradycyjna amunicja odłamkowo-burząca, jak i pociski z nadajnikami zakłóceń środków radioelektronicznych.

3.5. Zadania operacyjno-taktyczne, okresy rażenia ogniowego i zadania wsparcia ogniowego

W procesie organizacji wsparcia ogniowego oraz kierowania nim w opracji wyróżnia się zadania taktyczne i ogniowe. Są one ze sobą ściśle powiązane. Większość zadań taktycznych jest bowiem realizowana przez wykonanie określonej grupy zadań ogniowych, przy użyciu jednorodnych bądź różnorodnych środków rażenia. Ponadto, wojska przewidziane do wsparcia ogniowego realizują w operacji inne zadania taktyczne, dzięki którym uzyskują i utrzymują gotowość do wykonania zadań ogniowych oraz zachowują żywotność na polu walki. Można do nich zaliczyć wszelkie przegrupowania /przebazowania/ środków wsparcia, tworzenie zgrupowań, odtwarzanie gotowości i inne.

Zadania wsparcia ogniowego w operacji wykonuje się w przywiązaniu do zadań operacyjno-taktycznych /taktycznych/ i zwykle w ustalonych okresach rażenia ogniowego przeciwnika.

Okresy te ustala dowódca ogólnowojskowy, uwzględniając warunki wykonania zadania operacyjno-taktycznego /taktycznego/.

Zadania operacyjno-taktyczne /taktyczne/ wojsk określa dowódca związku operacyjnego /taktycznego/ i są one głównymi częściami składowymi operacji W operacjach o charakterze obronnym, ich treścią najczęściej będzie: walka w pasie przesłaniania, walka o utrzymanie głównego pasa obrony, wykonanie przeciwuderzenia, itd. Z kolei w operacjach zaczepnych: - przełamanie taktycznej strefy obrony przeciwnika, wprowadzenie do bitwy związków taktycznych drugiego rzutu, odparcie przeciwuderzenia i inne. W operacjach o charakterze manewrowym zadania takie mogą polegać na wprowadzeniu /przerzuceniu/ zgrupowania w głąb ugrupowania przeciwnika, rozbiciu określonych sił /zniszczeniu obiektów/, stoczeniu boju spotkaniowego, itp. Każde z powyższych zadań operacyjno-taktycznych, niezależnie od rodzaju operacji, będzie miało cel obronny lub zaczepny. W zależności od tego wystąpią w nim odpowiednie okresy rażenia ogniowego przeciwnika, związane z etapami realizacji zadania i ustalone przez dowódcę ogólnowojskowego.

Przyjmowane w teorii i praktyce rozwiązania wskazują, że zadania wsparcia ogniowego mogą być realizowane w następujących okresach rażenia ogniowego przeciwnika:

A. W działaniach obronnych:

- ogniowe wzbronienie podejścia i rozwinięcia zgrupowania przeciwnika;
- ogniowe odparcie ataku;
- ogniowe wsparcie wojsk w głębi pasa obrony.

B. W działaniach zaczepnych:

- ogniowe zabezpieczenie podejścia i rozwinięcia zgrupowania wojsk własnych;
- ogniowe przygotowanie ataku;

- ogniowe wsparcie ataku;
- ogniowe wsparcie nacierających wojsk w głębi obrony przeciwnika.

Ponadto w działaniach obronnych może mieć miejsce ogniowe przygotowanie i wsparcie przeciwuderzenia /kontrataku/ z zadaniami charakterystycznymi dla działań zaczepnych. Z kolei w działaniach zaczepnych może wystąpić potrzeba ogniowego odparcia przeciwuderzenia /kontrataku/ przeciwnika. Obejmie ono wówczas zadania typowe dla działań obronnych.

W zależności od rodzaju zadania operacyjno-taktycznego oraz warunków jego realizacji, mogą wystąpić w nim wszystkie okresy rażenia ogniowego odpowiednie do jego charakteru lub tylko wybrane. Również zakres zadań taktycznych i ogniowych realizowany w tych okresach i zaangażowanie środków będzie zawsze uzależnione od konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej, ważności zadania oraz możliwości ogniowych zgrupowania.

Warto zauważyć, że poszczególne okresy rażenia ogniowego przeciwnika dotyczą użycia wszystkich rodzajów środków rażenia lub tylko środków wsparcia ogniowego. Dla przykładu, ma miejsce ogniowe odparcie ataku, w którym biorą udział wszystkie rodzaje środków rażenia, ale w następnym okresie mówi się już tylko o ogniowym wsparciu wojsk w głębi obrony. Przyczyną tego jest zarówno złożoność zjawiska walki, jak również brak ostatecznego uporządkowania problematyki ognia w dokumentach normatywnych.

Każdy z wymienionych okresów rażenia (wsparcia) ogniowego jest przywiązany do określonego etapu zadania operacyjno- taktycznego, jest jego ważnym elementem i powinien mieć wyraźnie sprecyzowany cel operacyjno-taktyczny, jaki zamierza się osiągnąć w wyniku użycia ognia.

Ogólny cel użycia ognia w poszczególnych okresach często zawarty jest już w nazwie okresu (np. ogniowe wzbronienie podejścia i rozwinięcia zgrupowania przeciwnika). W praktyce jednak, cel ten można osiągnąć przez wykonanie różnych zadań ogniowych.

Wspomniano już wcześniej, że zakres zadań wsparcia ogniowego najczęściej znacznie przewyższa możliwości ogniowe środków wsparcia. Problem ten dotyczy wszystkich etapów działań bojowych i nakłada na dowódcę ogólnowojskowego obowiązek określenia tych grup obiektów, na których w poszczególnych okresach należy skupić główny wysiłek wsparcia ogniowego w wymiarze operacyjnym i taktycznym. Jest to jeden z ważnych elementów decyzyjnych określających zamiar wykorzystania i udział potencjału ogniowego środków wsparcia w poszczególnych etapach operacji (walki).

Ze względu na ważność powyższych problemów, celowym będzie bliżej omówić zadania wsparcia ogniowego w poszczególnych rodzajach działań i okresach rażenia przeciwnika. Chodzi tu głównie o przywiązanie stosownych zadań wsparcia do poszczególnych rodzajów i etapów operacji.

Z wcześniejszych ustaleń wynika, że w operacjach obronnych głównym zadaniem środków wsparcia ogniowego będzie obniżenie potencjału ogniowego zgrupowań przeciwnika, dezorganizacja ich podejścia, rozwinięcia i uderzenia, a także obniżenie sprawności podstawowych systemów informacyjnych, logistycznych i ogniowych funkcjonujących w jego wojskach w czasie operacji. Głównym celem tych zadań jest dezorganizacja zamiaru przeciwnika oraz zapewnienie wspieranym wojskom dogodnych warunków do wykonania zadań operacyjno-taktycznych. W poszczególnych etapach realizacji zadań operacyjno-taktycznych, cel użycia środków wsparcia, jak również ich zadania będą w znacznym stopniu zróżnicowane. Wynika ono głównie z odmienności celów operacyjno-taktycznych, zakłada-

nych w tych etapach oraz ścisłego powiązania działalności ogniowej środków wsparcia z działalnością wspieranych wojsk.

Podstawowym zadaniem operacyjno-taktycznym w operacji obronnej jest walka o utrzymanie pierwszego (głównego) pasa obrony. W ramach tego zadania, zwykle są organizowane: ogniowe wzbronienie podejścia i ogniowe odparcie ataku oraz może wystąpić ogniowe wsparcie wojsk w głębi obrony i ogniowe wsparcie przeciwuderzenia.

Ogniowe wzbronienie podejścia w operacji obronnej może być organizowane w jej początkowej fazie, w odniesieniu do zgrupowań uderzeniowych przeciwnika, jak również w czasie jej trwania, w celu dogodnego odparcia jego odwodów operacyjnych. Zwykle jest to przedsięwzięcie o wymiarze operacyjnym, w którym biorą udział środki wsparcia szczebla operacyjnego i taktycznego. Głównym celem ich użycia jest obniżenie potencjału zgrupowań przeciwnika oraz dezorganizacja ich podejścia, rozwinięcia i jednoczesnego ataku.

Najczęściej ogniowe wzbronienie podejścia przeciwnika rozpoczyna się z chwilą wyjścia jego związków taktycznych z rejonów wyjściowych, a kończy się w czasie osiągnięcia rubieży ataku przez ich pierwszorzutowe pododdziały.

Niekiedy działalność ogniowa w okresie wzbronienia podejścia może zbiegać się ze zmasowanym uderzeniem ogniowym lub uderzeniem do wybranych celów pierwszej kolejności rażenia organizowanym przez Naczelnego Dowódcę. W takiej sytuacji, użycie środków wsparcia związku operacyjnego i podległych związków taktycznych będzie zwykle podporządkowane zamiarowi Naczelnego Dowódcy.

W ramach ogniowego wzbronienia podejścia i rozwijania zgrupowania przeciwnika, środki wsparcia ogniowego powinny skupić swój wysiłek przede wszystkim na wykonaniu zadań wsparcia ogól-

nego: zwalczaniu operacyjno-taktycznych środków ogniowych, rażeniu i dezorganizacji marszu pierwszorzutowych oddziałów i związków taktycznych, niszczeniu środków rozpoznania i elementów kierowania rozwijaniem wojsk, a także na niszczeniu elementów komunikacyjnych na kierunku podejścia wojsk przeciwnika. Zadania te powinny być realizowane przez lotnictwo oraz wojska rakietowe i artylerię. W przypadku użycia lotnictwa, dodatkowym zadaniem ogniowym dla środków wsparcia będzie niszczenie (obezwładnienie) elementów systemu obrony powietrznej przeciwnika na kierunkach użycia tego lotnictwa.

Należy zauważyć, że w okresie wzbronienia podejścia i rozwijania, przeciwnik będzie najprawdopodobniej dążył do wykonania ogniowego przygotowania ataku. Zatem wyjątkowo ważnym zadaniem środków wsparcia będzie zwalczanie jego operacyjno-taktycznych środków ogniowych (głównie śmigłowców uzbrojonych na lądowiskach) oraz niszczenie jego środków rozpoznania. Znaczna przewaga ogniowa, jaką zapewne będzie dysponował przeciwnik, nie pozwoli na zerwanie jego ogniowego przygotowania, ale obniży znacznie natężenie jego ognia i zmniejszy skuteczność uderzeń ogniowych.

Pododdziały środków wsparcia ogniowego, uczestniczące w ogniowym wzbronieniu podejścia powinny stosować manewrowe sposoby działania, z jednoczesnym wykorzystaniem zawczasu wykonanych przedsięwzięć inżynieryjnych. Znaczącą rolę w tym okresie powinno odegrać maskowanie operacyjne i taktyczne.

W ślad za ogniowym wzbronieniem podejścia zgrupowań przeciwnika, środki wsparcia ogniowego przechodzą do wykonania zadań w ramach ogniowego odparcia ataku. W okresie tym główny wysiłek ogniowy, zwłaszcza taktycznego wsparcia ogniowego, powinien być skupiony w strefie bezpośrednich działań bojowych, a zadania tych środków powinny być ściśle powiązane z zadaniami środków

przeciwpancernych pododdziałów piechoty i czołgów oraz zaporami inżynieryjnymi na przedpolu. Środki wsparcia powinny w tym okresie być w gotowości do wykonania (uzupełnienia zniszczonych) zapór minowych sposobem narzutowym na kierunkach głównych uderzeń przeciwnika.

Do najważniejszych zadań ogniowych środków wsparcia w okresie ogniowego odpierania ataku należy zaliczyć: walkę ze środkami jego wsparcia ogniowego, niszczenie elementów rozpoznania i kierowania ogniem oraz dezorganizację (obezwładnienie) jego pierwszorzutowych atakujących pododdziałów.

Biorąc pod uwagę przewagę ogniową przeciwnika, podczas zwalczania jego środków wsparcia ogniowego w tym okresie (głównie artylerii) nie zawsze trzba zmierzać do ich zniszczenia. Jest to raczej w obecnych warunkach zadanie nierealne. W tym okresie, należy zmierzać do wzbronienia przeciwnikowi oddziaływania ogniowego na pododdziały odpierające atak. Z tych względów, w okresie odpierania ataku powinno się zmierzać do obezwładnienia (czasowego wyłączenia z walki) maksymalnej liczby pododdziałów przeciwnika, zmuszenia jej do "milczenia" lub manewru. Zadania takie mogą być wykonane znacznie mniejszą liczbą własnych środków ogniowych /nawet baterią/, co pozwoli zdezorganizować działalność ogniową większej liczby pododdziałów artylerii przeciwnika.

Niedostatek środków wsparcia ogniowego w obronie najczęściej nie pozwoli również razić wszystkich atakujących pododdziałów przeciwnika. Zatem, zadanie to należy odnieść do części z nich, atakujących na głównych kierunkach jego natarcia. Celem oddziaływania ogniowego środków wsparcia na atakujące pododdziały może być ich niszczenie /przy użyciu śmigłowców uzbrojonych/ lub znaczne utrudnienie im wykonania zadania.

Utrudnienie ataku przeciwnikowi będzie miało miejsce w przypadku wykonania na kierunku jego natarcia narzutowych pól minowych lub ogni zaporowych przez artylerię. Zwykle nie spowoduje to bezpośrednio znacznych strat w wozach bojowych atakujących pododdziałów przeciwnika, ale jak to już wcześniej podkreślano, stworzy korzystne warunki do ich niszczenia przy użyciu ognia bezpośredniego (przeciwpancernego) oraz obniży efektywność ich ognia i sprawność manewru.

W obronie pozycyjnej, w czasie trwania ogniowego odparcia ataku, które prowadzi się do czasu przełamania przez przeciwnika pierwszej pozycji obrony, powinno nastąpić załamanie jego natarcia. W tym celu, na najważniejszych kierunkach zagrożeń mogą być użyte dodatkowe elementy wsparcia ogniowego w postaci artyleryjskich odwodów przeciwpancernych i oddziałów zaporowych. Rubieże ognniowe odwodów przeciwpancernych powinny być tak wybierane, by zapewnić współdziałanie ogniowe pododdziałow ogólnowojskowych z tymi odwodami. Nie wolno dopuścić, by odwody przeciwpancerne, zwłaszcza uzbrojone w ciągnione środki ogniowe, osłaniały ogniem wycofanie pododdziałów ogólnowojskowych na kolejną rubież w głębi. Pozostawienie odwodu przeciwpancernego "w pierwszym rzucie" będzie bowiem równoznaczne z jego utratą.

W obronie manewrowej, walka na pierwszej pozycji obrony, na wybranych kierunkach, będzie miała cel ograniczony i z góry będzie zakładała przejście do obrony na kolejnych pozycjach. Zatem i wysiłek wsparcia ogniowego na tych kierunkach będzie mniejszy. Powinien on zmierzać do zadania przeciwnikowi możliwie dużych strat, dezorganizacji i obniżenia tempa jego natarcia oraz opóźnienia podejścia jego odwodów taktycznych. W tym przypadku, główny wysiłek środków wsparcia ogniowego będzie niezbędny w głębi obrony, w celu ostatecznego powstrzymania natarcia przeciwnika i wykonania przeciwuderzenia (kontrataku).

Podczas wsparcia ogniowego wojsk w głębi obrony (po przełamaniu przez przeciwnika pierwszej pozycji obrony), zadania środków wsparcia powinny zmierzać do dalszego systematycznego obniżania jego potencjału ogniowego w rejonie starcia, izolacji tego rejonu przed napływem odwodów oraz wzbronienia rozprzestrzeniania się jego sił w rejonie włamania. Skuteczna, ciągła walka ze środkami ogniowymi i elementami rozpoznania przeciwnika w tym okresie niezbędna jest również w celu osłony manewru własnych odwodów (sił z kierunków pasywnych) w celu obsadzenia kierunków zagrożonych.

Główne zadania wsparcia ogniowego w rejonie włamania powinny przejąć na siebie środki podległe dowódcom ogólnowojskowych oddziałów i związków taktycznych oraz śmigłowce uzbrojone. Pozostałe środki wsparcia szczebla operacyjnego (lotnictwo, wojska rakietowe) powinny być użyte do izolacji rejonu włamania przed napływem odwodów i środków materiałowych przeciwnika oraz do niszczenia jego ważnych, operacyjno-taktycznych, zwłaszcza powietrznych środków ogniowych.

Pomyślne rozegranie walki w głębi pierwszego pasa obrony, zwykle będzie stanowiło podstawę do realizacji kolejnego zadania operacyjno-taktycznego, jakim jest wykonanie przeciwuderzenia. Wsparcie ogniowe wojsk w tym etapie operacji realizuje się według zasad, jakie obowiązują podczas działań zaczepnych. Należy przy tym uwzględnić stopień przygotowania pododdziałow przeciwnika do odparcia przeciwuderzenia i ich ukompletowanie.

Jeżeli przeciwnik zdoła pokonać pierwszy pas obrony, to zapewne będzie chciał wprowadzić do walki swoje odwody szczebla operacyjno-taktycznego. W takim przypadku, wojska również przystąpią do realizacji kolejnego zadania operacyjno-taktycznego - walki o utrzymanie kolejnego pasa obrony. Mogą wówczas wystąpić

omawiane wyżej okresy rażenia ogniowego, a w nich zadania ogniowe, jak podczas walki o utrzymanie pierwszego pasa obrony.

W operacji zaczepnej (przeciwuderzeniu), zwykle najtrudniejszym zadaniem operacyjno-taktycznym (taktycznym) będzie przygotowanie zgrupowania uderzeniowego i pokonanie taktycznej strefy obrony przeciwnika. W celu zapewnienia warunków pomyślnego wykonania tego zadania mogą być organizowane następujące okresy rażenia przeciwnika: ogniowa osłona podejścia i rozwinięcia zgrupowania uderzeniowego, ogniowe przygotowanie ataku, ogniowe wsparcie ataku oraz ogniowe wsparcie natarcia w głębi ugrupowania przeciwnika.

Ogniowa osłona podejścia i rozwinięcia zgrupowania uderzeniowego, zwana często niesłusznie ogniowym zabezpieczeniem, ma na celu uchronienie zgrupowania przed rozpoznaniem i ogniem przeciwnika. Jest to swoista osłona manewru wojsk przygotowujących się do uderzenia przed ogniem przeciwnika, poprzez zintensyfikowanie walki ogniowej z jego środkami rozpoznania i rażenia oraz elementami dowodzenia i kierowania ogniem. Okres ten zwykle rozpoczyna się z chwilą wychodzenia wojsk z rejonów wyjściowych i trwa do czasu rozpoczęcia ogniowego przygotowania ataku. Jak już wspomniano, obiektami uderzeń ogniowych są wówczas: operacyjno-taktyczne środki ogniowe przeciwnika, jego środki rozpoznania oraz stanowiska (punkty) kierowania wojskami i ogniem. Jeżeli w wykonaniu zadań ogniowych bierze udział lotnictwo, a jest to wielce pożądane, to ważnym zadaniem będzie również zwalczanie elementów obrony powietrznej na kierunku jego użycia.

Większość zadań ogniowych wykonywanych w okresie ogniowej osłony podejścia zgrupowania, dotyczy obiektów pierwszej kolejności rażenia. Są to obiekty, które powinny być zwalczane natychmiast po wykryciu w czasie całej operacji i przy użyciu wydzielonych w tym celu środków ogniowych.

Zatem w praktyce można mówić, że w omawianym okresie wysiłek środków rozpoznania i wsparcia ogniowego powinien być nacelowany głównie na zwalczanie wymienionych obiektów, co nie oznacza, że nie będą one nadal przedmiotem zainteresowania w kolejnych okresach rażenia ogniowego.

Rozpoczęcie lądowej operacji zaczepnej (przeciwuderzenia) może być poprzedzone wykonaniem zmasowanego uderzenia ogniowego lub uderzeniem do celów pierwszej kolejności rażenia. Uderzenia te mogą być organizowane przez Naczelnego Dowódcę na kierunku planowanej operacji, przy użyciu lotnictwa oraz wojsk rakietowych i artylerii związków operacyjnych działających na tym kierunku. Wykonanie tych uderzeń zwykle zbiegać się będzie z podejściem i rozwijaniem zgrupowania wojsk do natarcia i będą one (uderzenia) stanowiły zarazem osłonę ogniową tych wojsk.

Celem wykonania ogniowego przygotowania ataku jest zazwyczaj zadanie przeciwnikowi w rejonie odcinka przełamania takich strat, które dostatecznie obniżą jego potencjał bojowy, zdezorganizują jego system ognia przeciwpancernego oraz pozbawią go możliwości sprawnego kierowania walką w taktycznej strefie obrony. Należy tu podkreślić, że w obecnych warunkach jest to zadanie wyjątkowo trudne i wymagające olbrzymiego wysiłku ogniowego. Wysokie zdolności manewrowe wojsk potencjalnego przeciwnika oraz ich duża odpornośc na ogień tradycyjnych środków rażenia powoduje, że zwalczane obiekty ponoszą w większości niewielkie straty bezpowrotne i dość szybko odzyskują zdolność bojową. Ponadto przeciwnik ma możliwość w krótkim czasie zastąpić zniszczone elementy ugrupowania innymi, przemieszczonymi z głębi lub skrzydeł.

W tej sytuacji, ogniowe przygotowanie ataku musi być realizowane przy użyciu operacyjnych i taktycznych środków wsparcia, na dużą głębokość i w krótkim czasie.

Ponadto, znacznie większą uwagę należy obecnie przywiązywać do zadań bezpośredniego wsparcia ataku. Chodzi o to, że skutki bezpośredniego wsparcia ogniowego (obezwładnienie obiektów ataku) mogą być w krótkim czasie wykorzystane przez nacierające wojska.

w okresie ogniowego wsparcia ataku, można wyróżnić dwie podstawowe grupy zadań. Pierwsza z nich jest w gestii środków wsparcia bezpośredniego i zmierza do obezwładnienia obiektów ataku. Są to głównie środki przeciwpancerne przeciwnika w punktach oporu i poza nimi, taktyczne środki rozpoznania, elementy dowodzenia i kierowania ogniem pododdziałów i inne cele rozmieszczone w strefie rozpoznania wzrokowego. Ze względu na duży zasięg ognia środków przeciwpancernych przeciwnika oraz ich głębokie urzutowanie w obronie, wsparcie bezpośrednie powinno być prowadzone jednocześnie na dwóch-trzech rubieżach ogniowych, tworząc swoistą ruchomą strefę ognia przed frontem atakujących (nacierających) wojsk. Kierowanie ogniem środków wsparcia bezpośredniego powinno się odbywać ze stanowisk dowodzenia (punktów dowódczo-obserwacyjnych) dowódców oddziałów i pododdziałów ogólnowojskowych, a rozpoznanie na rzecz tego ognia powinno być prowadzone z ugrupowania nacierających pododdziałów.

Druga grupa zadań wykonywanych w okresie ogniowego wsparcia ataku, odnosi się do środków wsparcia ogólnego i obejmuje: zwalczanie operacyjno-taktycznych środków ogniowych przeciwnika, izolację kierunku natarcia przed napływem jego świeżych sił i środków materiałowych oraz dezoeganizację dowodzenia w wymiarze operacyjno-taktycznym. Wykonanie tych zadań ma podtrzymać skutki ogniowego przygotowania ataku i zapewnić dogodne warunki wykonania zadań przez wojska w strefie bezpośrednich działań bojowych.

W czasie ogniowego wsparcia wojsk nacierających w głębi ugrupowania przeciwnika, środki wsparcia wykonują podobne zadania, jak w czasie ogniowego wsparcia ataku.

Dodatkowymi zadaniami w tym okresie może być osłona otwartych skrzydeł i luk w ugrupowaniu. Do wykonania tych zadań mogą być użyte: śmigłowce uzbrojone, środki do minowania narzutowego, odwody przeciwpancerne oraz artyleria do ognia pośredniego.

W operacji zaczepnej, w głębi obrony przeciwnika może zaistnieć potrzeba odparcia jego przeciwuderzenia. W takim przypadku, zwykle część sił zgrupowania operacyjnego, zgodnie z decyzją dowódcy związku operacyjnego, przyjmie ugrupowanie obronne, a zaangażowane środki wsparcia ogniowego będą realizować zadania według zasad i w okresach obowiązujących w działaniach obronnych.

W pozostałych zadaniach operacyjno-taktycznych (np. wprowadzeniu do bitwy drugiego rzutu) zadania wsparcia ogniowego wykonywane są zwykle w podobnych okresach i w zakresie dostosowanym do potrzeb. Ponadto w operacji zaczepnej środki wsparcia ogniowego mogą być użyte podczas wprowadzania oddziałów wydzielonych i rajdowych, na korzyść wysadzanych desantów powietrznych i w czasie pokonywania przez wojska przeszkód wodnych. W każdym z tych przypadków, podstawowym celem wsparcia ogniowego będzie zniszczenie lub obezwładnienie tych obiektów przeciwnika, które stanowią zagrożenie dla pododdziałów wykonujących wymienione zadania.

3.6. Wskaźniki skuteczności wsparcia ogniowego

Współczesne działania operacyjne i bojowe wymagają nowego spojrzenia na problemy wsparcia ogniowego wojsk. Wsparcie ogniowe dziś, należy utożsamiać nie tylko ze stratami zadanymi bezpośrednio przeciwnikowi przez środki wsparcia. To również, a często przede wszystkim, ogólna dezorganizacja jego systemu walki, trudna do wyrażenia w sposób wymierny.

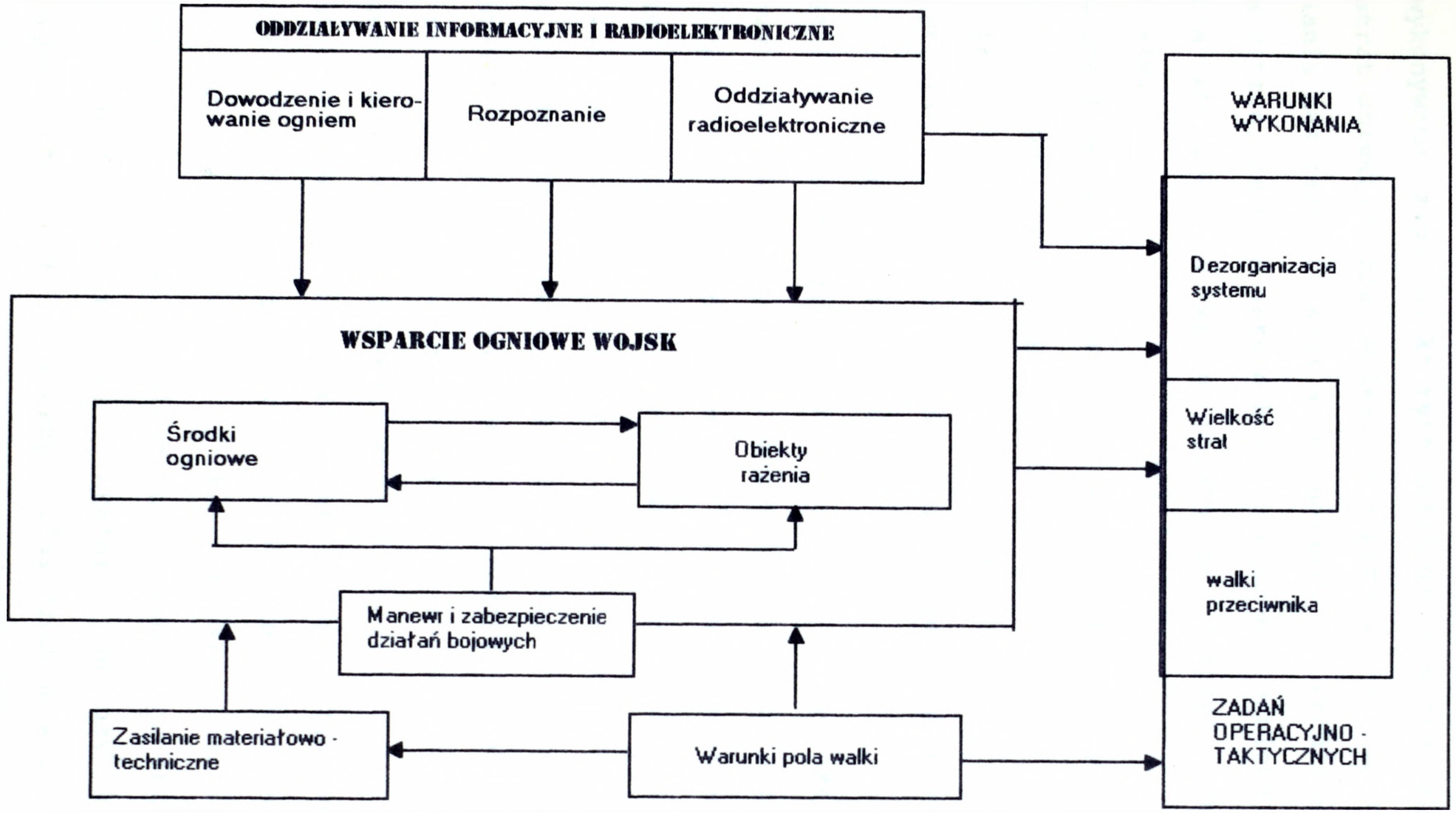
Pochodną tego są warunki wykonania zadań i zachowanie zdolności bojowej przez wojska własne -rys.5.

W tej sytuacji jest oczywistym, że udziału wsparcia ogniowego w operacji /walce/ nie można określać /mierzyć/ wyłącznie wielkością strat fizycznych zadanych przeciwnikowi przez środki wsparcia ogniowego. Niezbędne są w tym celu wskaźniki określające skuteczność ogniową i taktyczną wsparcia ogniowego.

Podstawowym parametrem określającym skuteczność ogniową środków wsparcia jest wielkość strat bezpowrotnych zadanych obiektom /zgrupowaniom/ w wyniku użycia tych środków. Wielkosc strat zależy od wielu czynników, ale najważniejsze z nich to: parametry taktyczno-techniczne środków ogniowych, rodzaj obiektów i warunki wykonania zadania.

Mówiąc o parametrach taktyczno-technicznych, należy mieć na uwadze środki przenoszenia /samoloty, rakiety, działa/ oraz wykorzystywany rodzaj bomb, głowic i pocisków. Współczesne środki wsparcia ogniowego zwykle są przystosowane do przenoszenia wielu różnych rodzajów uzbrojenia i wykorzystują je w zależności od rodzaju zwalczanych obiektów. W ich uzbrojeniu wyróżnia się: amunicję odłamkowo-burzącą, burzącą kasetową, przeciwpancerną, do minowania narzutowego, zapalającą, dymną, oświetlającą. Ponadto w ostatnich latach asortyment ten został rozszerzony o pociski z nadajnikami zakłóceń radioelektronicznych, głowice samonaprowadzające się na cele radiolokacyjne, opancerzone i inne.

Jak z powyższej charakterystyki wynika, nie każdy rodzaj uzbrojenia wykorzystywany przez współczesne środki wsparcia służy do zadawania strat bezpośrednich obiektom przeciwnika. Często użycie określonych środków będzie miało na celu wyłącznie stworzenie określonych warunków, które mają sprzyjać wykonaniu zadań przez wspierane wojska. Dotyczy to np. amunicji do minowania, zakłócania środków radiowych oraz oświetlającej i dymnej.

Rys..5 WSPARCIE OGNIOWE W WALCE I JEGO WPŁYW NA WARUNKI WYKONANIA ZADAŃ PRZEZ WOJSKA

Również przy pomocy tradycyjnej amunicji odłamkowo-burzącej mogą być wykonywane zadania, których celem głównym nie będzie wielkość strat obiektów przeciwnika, lecz pozbawienie ich możliwości spełniania nakazanej funkcji w ugrupowaniu, w określonym czasie. Wynika z tego, że obok wskaźników skuteczności ogniowej, wartość wsparcia ogniowego w walce należałoby mierzyć także innymi wskaźnikami.

w praktyce, podczas ćwiczen, stosuje się następujące wskaźniki skuteczności rażenia przeciwnika[x/]:

-stopień razenia ogniowego zgrupowania;

-stopień zmniejszenia potencjału bojowego zgrupowania;

-skuteczność rażenia obiektu.

Stpień razenia zgrupowania przeciwnika wyraża stosunek liczbowy obiektów rażonych, do wszystkich obiektów w tym zgrupowaniu (procent obiektów rażonych). Za obiekty rażone uważa się te, które zostały zniszczone lub obezwładnione. Jak zatem widać, jest to wskaźnik mało precyzyjny, o charakterze taktyczno- ogniowym i może być stosowany jedynie w ogólnych kalkulacjach operacyjno-taktycznych. W zależności od rodzaju obiektów rażonych oraz stosunku obiektów niszczonych do obezwładnianych, można oczekiwać określonych wielkości strat zgrupowania.

Stopień zmniejszenia potencjału bojowego zgrupowania jest nadzieją matematyczną (oczekiwaną wielkością) strat całkowitych. Obejmuje straty bezpowrotne i krótkotrwałe, ponoszone przez zgrupowanie w wyniku oddziaływania ogniowego, na obiekty przeciwnika. Jest to również wskaźnik na użytek szczebli operacyjno-taktycznych i mierzy udział środków wsparcia w operacji (walce) jedynie wielkością zadanych strat przeciwnikowi. Pomiar taki jest dość precyzyjny, ale daleko niepełny.

---

x/Metodyka planowania wsparcia ogniowego w operacji i walce (projekt). Wyd. SG WP. Warszawa 1993 r.

Skuteczność rażenia ogniowego jednego obiektu wyraża się za pomocą:

-prawdopodobieństwa zniszczenia - w przypadku celów pojedynczych;

-nadziei matematycznej (oczekiwanej wartości) strat - w przypadku obiektów grupowych (składających się z określonej liczby celów elementarnych).

W dokumentach normatywnych, obiekty grupowe uważa się za niszczone, jeżeli oczekiwane straty w wyniku użycia środków ogniowych będą większe niż 50%. Jest to słuszne założenie, gdyż zniszczenie obiektu powinno być zwykle równoznaczne z jego wyeliminowaniem z dalszej walki, a przyjęta wielkość strat w odniesieniu do większości obiektów, będzie powodowała taki skutek.

Z kolei wymaga się, by za obiekty obezwładnione uznać te, które czasowo utracą zdolność bojową, ale równocześnie poniosą straty w granicach 30-50%. Jest to ostre kryterium i wyjątkowo trudne do spełnienia przez środki wsparcia ogniowego, stosujące tradycyjną amunicję wobec obiektów opancerzonych. Wydaje się, że wymagania te można zachować w działaniach zaczepnych, kiedy dysponuje się przynajmniej lokalną przewagą ogniową.

W działaniach obronnych, przy znacznej przewadze ogniowej przeciwnika oraz manewrowym charakterze działania jego opancerzonych obiektów, raczej niewiele będzie zadań w których obiekty te poniosą więcej niż 30% strat. Natomiast wiele z nich może być obezwładnione w sensie taktycznym, co sygnalizowano już we wcześniejszych rozdziałach opracowania.

Ponadto, tak rozumiane pojęcie obezwładnienia nie obejmuje takich zadań, jak wykonanie narzutowych pól minowych przez eskadry śmigłowców i artylerię na kierunku atakujących pododdziałów przeciwnika, jak również uderzeń wykonanych pociskami z nadajnikami zakłóceń radiowych na jego stanowiska dowodzenia.

W rzeczywistości zadania te także powodują czasową niezdolność obiektów do realizacji zamiaru przeciwnika, choć nie powodują bezpośrednio strat.

Pododdziały ogólnowojskowe również walczą przy użyciu ognia, ale wskaźnikami ich skuteczności działania nie jest jedynie wielkość strat zadanych przeciwnikowi. Podstawowym wskaźnikiem jest w tym przypadku stopień wykonania zadania taktycznego.

Skuteczność wsparcia ogniowego, jako wyjątkowo ważnego elementu współczesnej operacji i walki, należy również mierzyć wskaźnikami taktycznymi. Wskaźniki te powinny być traktowane jako nadrzędne wobec ogniowych i uwzględniać ich wartość. Punktem wyjścia do ustalenia takich wskaźników mogą być omawiane wcześniej zadania taktyczne, wykonywane przez środki wsparcia ogniowego.

Jeżeli na przykład, jednym z zadań wsparcia ogniowego jest dezorganizacja systemu dowodzenia przeciwnika, to celowym byłoby określić stopień tej dezorganizacji w określonym etapie operacji (walki). Można to uczynić w podobny sposób, jak określa się stopień rażenia zgrupowania, ale uwzględnić obiekty należące wyłącznie do systemu dowodzenia i wielkość wysiłku ogniowego przeznaczoną na te obiekty.

Wielce interesującym dla dowódców ogólnowojskowych byłby wskaźnik określający stopień porażenia poszczególnych grup obiektów przeciwnika i wpływ tego na sprawność określonych systemów walki. Wiadomo bowiem, że zakres wsparcia ogniowego (zwłaszcza w obronie) zawsze znacznie będzie przewyższał możliwości środków rażenia i posiadany wysiłek ogniowy trzeba będzie rozdzielać jedynie na wybrane grupy obiektów. Chodzi przy tym o to, by przyjęte proporcje podziału oraz wybór grup obiektów rażenia zapewniały optymalne wykorzystanie potencjału ogniowego w rozpatrywanych okresach rażenia.

Dogłębna analiza problemów obrony oraz ocena możliwości składu bojowego środków wsparcia, wyróżnia pewne etapy i wskazuje określone sposoby podejścia do problemu oceny skuteczności wsparcia ogniowego.

Do czasu wprowadzenia do wojsk lądowych śmigłowców przeciwpancernych oraz nowych rodzajów amunicji dla artylerii, zdolnych do niszczenia celów opancerzonych w głębi ugrupowania przeciwnika, podstawowym zadaniem wsparcia ogniowego w obronie (głównie artyleryjskiego) może być jedynie obezwładnienie taktyczne większości jego obiektów. Polegało ono będzie na pozbawieniu ich zdolności do sprawnego wykonania zadań w składzie swojego zgrupowania w określonym czasie. Często czas niezdolności bojowej obiektów przeciwnika będzie pokrywał się z czasem ich przebywania pod ogniem artylerii. Ich straty bezpośrednie, poniesione w wyniku użycia środków wsparcia, muszą wówczas być sprawą drugorzędną. Zniszczenie tych obiektów będzie najczęściej zadaniem wspieranych wojsk.

Przy takim podejściu do problemu, podstawowymi wskaźnikami udziału środków wsparcia w walce będą wskaźniki taktyczne, w ktorych narazie niewielką rolę odegrają wskaźniki skuteczności ogniowej. Wskaźniki taktyczne powinny oceniać, w jakim stopniu zadania wsparcia ogniowego zdołały zdezorganizować podstawowe systemy walki przeciwnika i jak to wpłynie na efektywność działań wspieranych wojsk. Dotyczy to przede wszystkim wsparcia bezpośredniego i działań obronnych

W przyszłości, jeżeli znacznie wzrośnie skuteczność ogniowa podstawowych środków wsparcia, zdecydowanie wzrosną również wartości wskaźników taktycznych wsparcia ogniowego, które obejmują przecież i skuteczność ogniową środków.

Problem metodyki określania wskaźników skuteczności taktycznej środków wsparcia ogniowego jest dość złożony. Powinien on bowiem obejmować również zależności zachodzące między ogniem środków wsparcia, a innymi procesami zachodzącymi w operacji i walce. Biorąc jednak pod uwagę masowe zastosowanie techniki komputerowej w pracach sztabów, można sądzić, że nawet bardziej złożone sposoby określania takich wskaźników nie spowodują większych trudności. Natomiast niewątpliwie przyczyni się to do efektywniejszego użycia środków wsparcia, zwłaszcza w działaniach obronnych.

4. Udział rodzajów wojsk we wsparciu ogniowym

Rolę, miejsce i zadania rodzajów wojsk we współczesnych działaniach operacyjnych określają właściwości bojowe ich uzbrojenia oraz potrzeby ogniowe związków operacyjnych i podległych związków taktycznych /oddziałów/ w zakresie wsparcia ogniowego.

Podstawowymi rodzajami wojsk biorącymi udział we wsparciu ogniowym są lotnictwo oraz wojska rakietowe i artyleria. Ponadto, niektóre zadania wsparcia ogniowego mogą być wykonywane przez środki ogniowe marynarki wojennej /jeżeli operacja ma miejsce na kierunku nadmorskim/ i wojsk inżynieryjnych.

4.1. Właściwości użycia i skład bojowy wojsk rakietowych i artylerii

Właściwości bojowe licznej grupy środków ogniowych wojsk rakietowych i artylerii umożliwiają wykonanie wielorakich zadań wsparcia ogólnego i bezpośredniego, w dowolnych warunkach terenowych i atmosferycznych. Sprzyja temu duża różnorodność tych środków i stosowanej amunicji, krótki czas ich reakcji ogniowej oraz dość duży zasięg i wysoka precyzja uderzeń /ognia/. Ponadto wysokie możliwości manewrowe większości tych środków zapewniają wojskom ciągłość wsparcia ogniowego w pozycyjnych i manewrowych formach walki.

Wojska rakietowe i artyleria, stosując manewr środkami i ogniem w operacji mogą w sposób zasadniczy wpływać na przebieg bitew i walk, osłaniać ogniem inne rodzaje działań operacyjnych, a tym samym wpływać korzystnie na obniżenie strat wojsk własnych. Zatem wsparcie artyleryjskie, mimo pojawiania się w strukturach wojsk nowych i skutecznych środków wsparcia ogniowego

/np.śmigłowce uzbrojone/ jest nadal najbardziej uniwersalnym rodzajem wsparcia ogniowego wojsk w każdej operacji, zwłaszcza w jej taktycznej strefie działań bojowych.

Wymienione zalety, jak również wyjątkowo duża odporność współczesnej artylerii na oddziaływanie ogniowe przeciwnika powodują, że w nowoczesnych armiach zajmuje ona wciąż dominujące miejsce w procesie rażenia ogniowego przeciwnika.

W strukturach wojsk rakietowych i artylerii Wojska Polskiego można wyróżnić następujące grupy środków ogniowych:

- rakiety taktyczne;
- artylerię lufową i rakietową;
- moździerze;
- artyleryjskie środki przeciwpancerne.

Każda z wymienionych grup środków posiada swoiste właściwości bojowe, które predysponują je do wykonania określonych grup zadań ogniowych oraz przesądzają o ich umiejscowieniu w strukturach sił zbrojnych.

Rakiety taktyczne występują w oddziałach rakiet taktycznych podporządkowanych dowódcom związków operacyjnych. Srodki te mogą stosować różne rodzaje głowic /odłamkowo-burzące, kasetowe, paliwowo-powietrzne i inne/ które służą do rażenia szczególnie ważnych obiektów przeciwnika w głębi jego ugrupowania, poza zasięgiem ognia artylerii.

Odpowiednimi obiektami uderzeń dla rakiet mogą być: elementy systemu dowodzenia szczebla dywizji i korpusu, śmigłowce na wysuniętych lądowiskach, pododdziały rakiet przeciwlotniczych, a także inne obiekty powierzchniowe o niskiej i średniej odporności na ogień. Uderzenia rakietowe w operacji zwykle łączy się z uderzeniami lotnictwa i działalnością środków radioelaktronicznych.

Obecnie w uzbrojeniu oddziałów rakiet taktycznych znajdują się zestawy rakietowe typu ŁUNA M i TOCZKA. Obydwa zestawy charakteryzują się dużą manewrowością i możliwością skrytego działania. Pozwala to im wykonywać niespodziewane uderzenia i unikać uderzeń przeciwnika. Zestaw rakietowy TOCZKA charakteryzuje się ponadto wysoką automatyzacją procesu przygotowania rakiet do startu oraz dużą precyzją uderzeń.

Artyleria stanowi najliczniejszą grupę środków wsparcia w siłach zbrojnych i występuje praktycznie na wszystkich szczeblach, od oddziału do związku operacyjnego włącznie. Jest zorganizowana w związki taktyczne, oddziały i pododdziały wchodzące w skład ogólnowojskowych związków operacyjnych, taktycznych i oddziałów i stanowi ich artylerię organiczną.

Ze względu na sposób przemieszczania, artyleria dzieli się na samobieżną i ciągnioną. Artyleria samobieżna /zwykle opancerzona/ charakteryzuje się wysoką manewrowością, odpornością na rażące działanie ognia przeciwnika i zdolnością do zachowania ciągłości wsparcia ogniowego wojsk. Może być z powodzeniem wykorzystywana w manewrowych formach działań, w tym do wsparcia oddziałów rajdowych i wydzielonych.

Pododdziały artylerii mogą skutecznie razić praktycznie wszystkie obiekty przeciwnika, oddalone od stanowisk ogniowych kilkanaście do kilkudziesięciu kilometrów, przy użyciu pocisków odłamkowo-burzących, kasetowych, zapalających i min narzutowych, a w perspektywie także przy pomocy nowych typów amunicji naprowadzanej na cele elementarne obiektów. W operacji, poprzez manewr środkami i ogniem, artyleria może w krótkim czasie ześrodkować ogień na najważniejszych kierunkach /w ważnych rejonach/ i zapewnić warunki do wykonania zadań przez wojska.

Możdzierze są podstawowymi środkami wsparcia ogniowego na najniższych szczeblach taktycznych i występują jedynie w strukturach pododdziałów ogólnowojskowych. Ich zaletą jest duża szybkostrzelność , celność ognia, wysoka skuteczność rażenia siły żywej i środków nieopancerzonych oraz niewielki ciężar. Natomiast wadą większości możdzierzy będących obecnie w uzbrojeniu Wojska Polskiego jest ich niska odporność na ogień przeciwnika i ograniczone możliwości manewrowe. Utrudnia to ich efektywne użycie, zwłaszcza w manewrowych formach działań bojowych pododdziałów ogólnowojskowych.

Tabela 2.

PODSTAWOWE CHARAKTERYSTYKI RAKIET
I ARTYLERII DO OGNIA POŚREDNIEGO

Rodzaj sprzętu	Donośność /w km/	Szybkostrzelność /wystrz /min./	Ciężar pocisku /w kg/	Szybkość marszu. /km /h/	Jednostka ognia /szt/	Czas przejścia do położenia bojow. /min./	Obsługa
9K79 /TOCZKA/	70	-	2000	60	2	2	4
9K52 /ŁUNA-M/	67	-	2450	60	2	4	5
122mmHS/GOŹDZIK/	15,3	4-5	21,8	60	80/40 \2	1	4
122mmH/M-30/	11,8	5-6	21,8	60	80	1-1,5	6
152mmAHS/DANA/	18,5	4	43,6	80	60/60 \2	1	5
152mmHA /MŁ-20/	17,4	3-4	43,6	30	60	8-10	7
203mmAS/PIWONIA/	37,5	1-2	110	50	40/4 \2	10	7
120mmM	5,5	6-15	15,9	50	80	3	5
82mmM	3,0	10-30	3,1	-	120	0,5	4
BM-21/122mm/	20,8	40 \1	66,8	70	120	3	5
RM-70/122mm/	20,8	40 \1	66,8	70	120	3	5

1/ - salwa
2/ - w mianowniku liczba pocisków w wozie bojowym.

Artyleryskie środki przeciwpancerne w istotny sposób uzupełniają możliwości ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów w zakresie zwalczania broni pancernej przeciwnika. Występują we wszystkich strukturach szczebla taktycznego, jako jednorodne lub mieszane oddziały i pododdziały przeciwpancerne. W ich skład wchodzą armaty przeciwpancerne, przeciwpancerne pociski kierowane drugiej i trzeciej generacji oraz ciężkie granatniki przeciwpancerne.

Tabela 3.

DANE TAKTYCZNO-TECZNICZNE ARTYLERYJSKICH ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH

Rodzaj sprzętu/zestawu wyrzutnia	Odległość strzelania/m/		Przebijalność pancerza pod kątem		Jednostka ognia /szt. poc./	Szybkostrzelność. /poc./ min.
	minim	maksym.	90°	60°		
"Malutka /9K11/ 9P 111	500	3000	400	200	6	2
"Malutka - P" 9P 133	400	3000	400	230	14	4
"Fagot"/9K111/ 9P 135	75	2000	400	200	8	2-3
"Konkurs"/9K148/ 9P138	75	4000 /2000/	500 400	250 200	15	2-4
" Metys " 9P151	30	1000	480	240	6	12-20
85mmA "D-44"	/SB/ 1120	bezwir. 3000	180	130	120	15-25
73mm "SPG-9"	/SB/ 800	1300	300	150	60	5-6

Z oddziałów i pododdziałów przeciwpancernych występujących w składzie ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów tworzy się zwykle na czas operacji odwody przeciwpancerne. Realizują one zadania wspólnie z oddziałami zaporowymi i w ścisłym współdziałaniu z pododdziałami ogólnowojskowymi.

Wojska rakietowe i artyleria realizują nakazane zadania ogniowe w operacji i walce poprzez niszczenie /burzenie/, obezwładnianie i nękanie obiektów przeciwnika. Ponadto mogą wykonywać narzutowe pola minowe, dezorganizować jego system łączności przy użyciu amunicji zawierającej nadajniki zakłócające, powodować strefy pożarów na podejściach i w rejonie jego obiektów oraz oświetlać określone rejony walki w warunkach nocnych.

Zniszczenie lub zburzenie obiektu /celu/ polega na zadaniu mu takich strat /uszkodzeń/ w wyniku których utraci on całkowicie swoją zdolność bojową /przydatność w walce/ i nie będzie mógł jej samodzielnie odzyskać.

Obezwładnienie obiektu /celu/ polega na zadaniu takich strat /uszkodzeń/ lub stworzeniu ogniem takich warunków, w których czasowo utraci on zdolność bojową. Będzie miał ograniczone możliwości manewru, wykonania zadań ogniowych lub spełniania innych funkcji w ugrupowaniu bojowym.

Nękanie polega na moralno-psychicznym oddziaływaniu na siłę żywą /obsługę środków bojowych, stan osobowy sztabów, itp/ przeciwnika ogniem ograniczonej ilości środków na przestrzeni określonego czasu i w sposób nieszablonowy.

Efektywne użycie wojsk rakietowych i artylerii w działaniach operacyjnych osiąga się przez umiejętne wykorzystanie ich właściwości bojowych oraz przestrzeganie podstawowych zasad ich wykorzystania w działaniach bojowych. W świetle nowych zadań, jakie stoją obecnie przed siłami zbrojnymi, część z tych zasad

należało poddać weryfikacji. Niektóre z nich nabrały szczególnego znaczenia i są przyczyną zmian zachodzących w strukturach i sposobach ich użycia w operacji i walce. Dotyczy to zwłaszcza tych zasad, które preferują usamodzielnienie ogniowe struktur ogólnowojskowych w operacji i ścisłe powiązanie wsparcia ogniowego z działaniami wojsk.

Wnikliwa ocena potencjalnych zadań sił zbrojnych i warunków ich realizacji oraz stanu i możliwości bojowych wojsk rakietowych i artylerii wskazuje,że racjonalne wykorzystanie tych wojsk w operacji wymaga przestrzegania następujących zasad:

- użycie większości związków taktycznych i oddziałów artylerii i ześrodkowanie ich ognia na najważniejszych kierunkach zagrożeń /własnych przeciwuderzeń/ w celu porażenia najważniejszych obiektów przeciwnika;

- stosowanie w operacji szerokiego manewru związkami taktycznymi, oddziałami i pododdziałami artylerii oraz manewru ich ogniem w celu terminowego przyjęcia dogodnego położenia i wykonania zadań oraz wyjścia spod ewentualnych uderzeń przeciwnika;

- ciągłe i elastyczne /dostosowane do potrzeb/ wsparcie ogniem ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów, niezależnie od rodzaju i formy prowadzonych działań bojowych;

- ścisłe i ciągłe współdziałanie związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów wojsk rakietowych i artylerii z ogólnowojskowymi związkami taktycznymi /oddziałami/ oraz lotnictwem /śmigłowcami uzbrojonymi/ i środkami walki radioelektronicznej, a na kierunku nadmorskim, także z siłami i środkami marynarki wojennej;

- zdecentralizowane dowodzenie siłami oraz kierowanie ich uderzeniami i ogniem, z możliwością centralizacji tych procesów w ważniejszych etapach operacji /walki/.

Ponadto użycie wojsk rakietowych i artylerii w operacji powinno się charakteryzować terminowością wykonania uderzeń i ognia oraz dużą dokładnością i skutecznością rażenia. W tym celu niezbędne jest ciągłe utrzymywanie tych wojsk w wysokiej gotowości bojowej, racjonalne planowanie ich manewru, szczegółowe zabezpieczenie działań bojowych, terminowe stawianie im zadań bojowych oraz zorganizowanie sprawnego systemu dostarczania danych o obiektach przeciwnika i kierowania uderzeniami i ogniem.

Istniejące struktury wojsk rakietowych i artylerii,ich umiejscowienie w strukturach wojsk lądowych, a także przyjęte zasady użycia tego rodzaju wojsk w operacji, pozwalają na jego elastyczne i efektywne wykorzystanie w każdym rodzaju działań bojowych .Każdy ogólnowojskowy związek operacyjny, taktyczny oraz oddział, przewidziany do wykonania głównych zadań w operacji /walce/, może otrzymać dodatkową artylerię z wyższego szczebla lub być wzmocniony jej ogniem. Przewiduje się następujące możliwości wzmocnienia artylerią:

- związku operacyjnego - brygadą artylerii z odwodu ND;
- związku taktycznego - od dwóch dywizjonów, do brygady artylerii;
- oddziału - jeden do dwóch dywizjonów ;
- pododdziału /batalionu/ - do dywizjonu artylerii, jeżeli realizuje zadanie samodzielnie.

Związki taktyczne artylerii występujące na szczeblach operacyjnych z zasady powinny być wykorzystane do wzmocnienia ogólnowojskowych związków taktycznych wykonujących główne zadania w operacji. W niektórych sytuacjach i raczej czasowo /np. w okresie wykonania przeciwuderzenia / mogą one pozostawać w bezpośrednim podporządkowaniu dowódcy związku operacyjnego. W przyszłości, w przypadku wprowadzenia do ich uzbrojenia nowych zestawów artyleryjskich o dużym zasięgu ognia /40 km i

więcej/, będzie to podstawowy sposób wykorzystania tych związków w operacji. Będą mogły wówczas wykonywać zadania poza strefą odpowiedzialności ogólnowojskowych związków taktycznych, a także wzmacniać je ogniem.

Wojska rakietowe i artyleria są głównym wykonawcą zadań taktycznych wsparcia ogniowgo wojsk w operacji i walce. Doświadczenia wskazują, że ich ogólny udział we wsparciu ogniowym, w zależności od celu i rodzaju operacji oraz warunków jej prowadzenia może wynosić 70 - 90%. Udział ten może ulec niewielkiemu zmniejszeniu na korzyść lotnictwa, po wprowadzeniu do uzbrojenia większej liczby śmigłowców uzbrojonych. W poszczególnych zadaniach taktycznych udział ten może być różny i zależy głównie od predyspozycji bojowych środków ogniowych, a szczególnie od ich zasięgu ognia. Wiadomo, że np.izolacja rejonu /kierunku/ działań bojowych w skali operacyjnej będzie mogła być realizowana głównie przez lotnictwo. Natomiast zadania wsparcia ogniowego realizowane w strefie taktycznej /np.obezwładnienie środków przeciwpancernych na kierunku przeciwuderzenia i kontrataków oraz dezorganizacja podejścia i ataku środków pancernych przeciwnika w działaniach obronnych/ będą domeną środków artyleryjskich.

Na szczeblu związku operacyjnego wysiłek wojsk rakietowych i artylerii rozdziela się na kierunki i zadania operacyjno- taktyczne, poprzez stosowny podział artylerii i amunicji. Na szczeblach taktycznych jest on ponadto rozłożony na poszczególne okresy rażenia ogniowego zgodnie, z decyzją dowódcy związku taktycznego /oddziału/. Zadania ogniowe realizują utworzone zgrupowania artylerii w ustalonych strefach odpowiedzialności ogniowej. W razie potrzeby i możliwości, stosując manewr uderzeniami i ogniem, wysiłek tych zgrupowań lub jego część może być ześrodkowany na kierunkach zagrożeń w celu wykonania najważniejszych

zadań. Można to uzyskać poprzez centralizację kierowania ogniem artylerii na szczeblu związku operacyjnego lub taktycznego oraz wzmocnienie uderzeniami i ogniem podległych związków taktycznych i oddziałów .Przedsięwzięcia te mogą być zawczasu planowane lub realizowane nieplanowo na podstawie bieżącej oceny sytuacji i rozkazu dowódcy ogólnowojskowego.

W zależności od rodzaju działań bojowych i zwalczanych obiektów, własnych możliwości ogniowych, potrzeb wspieranych wojsk oraz warunków artyleria w operacji i walce stosuje następujące rodzaje ognia: ogień do celów pojedyńczych; ześrodkowania ognia; ogień zmasowany; stały i ruchomy ogień zaporowy. Wymienione rodzaje ognia wymagają zaangażowania od baterii /ogień do celu pojedyńczego/ do kilku dywizjonów /ognień zmasowany/ artylerii. Z tych względów, mając również na uwadze racjonalne wykorzystanie posiadanego potencjału ogniowego, każdorazowa decyzja o użyciu ognia artylerii w walce powinna być oparta na wnikliwej ocenie sytuacji, dogłębnej znajomości zasad użycia oraz położenia i możliwości ogniowych pododdziałów. Każda działalność ogniowa artylerii winna zmierzać do precyzyjnie określonego celu taktycznego wynikającego z potrzeb wspieranych wojsk.

Niezależnie od rodzaju zadań ogniowych realizowanych przez wojska rakietowe i artylerię w operacji, niezmiernie ważnym czynnikiem jest uzyskanie zaskoczenia ogniem obiektów przeciwnika. Nawały ogniowe artylerii, zwłaszcza gdy celem jest niszczenie obiektów, powinny być w miarę krótkie i wykonane z dużym natężeniem ognia. Odstępstwo od tej zasady może mieć miejsce, gdy celem oddziaływania ogniowego jest utrzymywanie obiektów pod ogniem /obezwładnianie/ przez określony czas, niezbędny pododziałom innych rodzajów wojsk do wykonania ich zadań. Dotyczy to np.środków przeciwpancernych przeciwnika rozmieszczonyh na kierunku natarcia własnych pododdziałów i obezwładnianiych ogniem.

artylerii do czasu zniszczenia ich przez te pododdziały ogniem bezpośrednim.

Dysponentami potencjału ogniowego wojsk rakietowych i artylerii w operacji i walce są dowódcy ogólnowojskowi. Decyzje w zakresie użycia tych wojsk podejmują z uwzględnieniem propozycji składanych przez szefów WRiA /artylerii/. Jest oczywistym, że zwłaszcza w działaniach obronnych, dowódcy ogólnowojskowi powinni mieć bezpośredni i ciągły "dostęp" do potencjału bojowego środków wsparcia. Zatem ośrodki kierowania uderzeniami i ogniem zawsze powinny znajdować się w ich bezpośrednim podporządkowaniu i być ważnym elementem systemu kierowania walką.

4.2. Użycie i zadania wojsk rakietowych i artylerii

Działania bojowe wojsk rakietowych i artylerii w operacji i walce obejmują: przemieszczenie związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów w rejony /na kierunki/ działań operacyjnych /bojowych/; tworzenie zgrupowań tych wojsk zgodnych z decyzjami dowódców; przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego działań; wykonanie zadań wsparcia ogniowego oraz odtwarzanie i utrzymywanie gotowości bojowej. Wymieniony zespół działań jest ściśle powiązany z zadaniami operacyjno-taktycznymi /taktycznymi, bojowymi/ ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów i powinien uwzględniać ich potrzeby w zakresie wsparcia ogniowego.

Przemieszczanie związków taktycznych , ododziałów i pododziałów wojsk rakietowych i artylerii w rejony /na kierunki/ działań operacyjnych /bojowych/ odbywa się na takich samych zasadach, jak innych rodzajów wojsk i zwykle w składzie ogólnowojskowych związków operacyjnych i.taktycznych. Sposób ich rozmieszczenia w ugrupowaniu marszowym uzależniony będzie od sytuacji operacyjnej /taktycznej/, w jakiej odbywa się przemieszcze-

nie wojsk oraz jego celu. W przypadku przewidywania boju spotkaniowego oraz w oddziałach rajdowych i wydzielonych, oddziały /pododdziały/ artylerii powinny być zawczasu przydzielone do struktur ogólnowojskowych, w składzie których będą prowadzić wsparcie ogniowe. Elementy rozpoznania artyleryjskiego tych oddziałów /pododdziałów/ celowo jest rozmieszczać wówczas wspólnie z pododdziałami rozpoznania ogólnowojskowgo. Zapewni to w razie potrzeby warunki do wcześniejszego rozwinięcia artylerii i zorganizowania systemu ognia. To z kolei pozwoli uprzedzić przeciwnika w wykonaniu uderzeń ogniowych oraz skutecznie wesprzeć ogniem siły główne wojsk własnych podczas ich rozwijania i przechodzenia do walki.

W operacji mogą mieć miejsce również samodzielne przemieszczenia związków taktycznych oddziałów i pododdziałów artylerii. Wystąpi to zwykle w procesie tworzenia zgrupowań artylerii na zagrożonych kierunkach lub kierunku planowanego przeciwuderzenia, gdy niezbędne będzie wzmocnienie wojsk wykonujących zadania na tych kierunkach.

W czasie organizacji działań bojowych ogólnowojskowych związków operacyjnych i taktycznych, z artylerii organicznej i przydzielonej tworzy się odpowiednie zgrupowania, dokonuje się jej podziału, oragnizuje odwody przeciwpancerne, a w razie potrzeby również odpowiednie grupy artylerii.

Zgrupowanie artylerii jest to określony decyzją dowódcy ogólnowojskowego skład związków, oddziałów i pododdziałów artylerii, jej podział, czasowe połączenie w grupy i rozmieszczenie w ugrupowaniu operacyjnym /bojowym/ wojsk, w celu wykonania postawionych zadań. Zgrupowania te organizuje się na początku operacji i zmienia stosownie do sytuacji i zadań bojowych realizowanych przez podległe wojska.

Zgrupowanie każdego szczebla dowodzenia przyjmuje określone przez dowódcę ogólnowojskowego ugrupowanie bojowe, które powinno zapewnić optymalne warunki wykonania zadań wsparcia ogniowego.

Na szczeblu związku operacyjnego tworzy się zgrupowanie wojsk rakietowych i artylerii, w skład którego wchodzą: oddział rakiet, artyleria związku operacyjnego /jeżeli pozostaje w bezpośrednim podporządkowaniu dowódcy tego związku/, artyleria podległych związków taktycznych i oddziałów. W nowych strukturach wojsk nie przewiduje się organizowania na szczeblu związku operacyjnego odwodów przeciwpancernych na bazie środków artyleryjskich. Ich rolę mają w przyszłości spełnić śmigłowce uzbrojone.

Zgrupowania artylerii podległych związków taktycznych będą obejmować: artylerię do ognia pośredniego będącą w dyspozycji dowódców tych związków taktycznych, ich odwody przeciwpancerne, artylerię oddziałów pierwszorzutowych oraz artylerię oddziałów drugich rzutów /odwodów/.

W przypadku, gdy w bezpośredniej dyspozycji dowódcy określonego szczebla pozostają oddziały /pododdziały/ artylerii pochodzące z różnych struktur /artyleria organiczna i przydzielona/, wówczas zaistnieje potrzeba utworzenia na tych szczeblach grup artylerii. Tworzone grupy przybierają wówczas nazwę szczebla na jakim występują: np.korpuśna lub dywizyjna grupa artylerii. Zatem grupą artylerii można nazwać dwa i więcej dywizjonów artylerii wydzielonych z określonych struktur na czas walki, do wspólnego wykonania zadań wsparcia ogniowego i podporządkowanych jednemu dowódcy ogólnowojskowemu określonego szczebla.

Odwody przeciwpancerne organizuje się na bazie oddziałów /pododdziałów/ przeciwpancernych występujących w ogólnowojskowych związkach taktycznych i oddziałach. Są one przeznaczone do osłony ugrupowania z kierunków zagrożenia pancernego.

Zadania swoje wykonują przez niszczenie czołgów i bojowych wozów piechoty przeciwnika z wyznaczonych rubieży ogniowych. Działają zwykle wspólnie z oddziałami zaporowymi. Na szczeblu związku operacyjnego nie występują oddziały przeciwpancerne, zatem ich rolę powinny przejąć śmigłowce bojowe.

Pomyślne wykonanie zadań wsparcia ogniowgo przez artylerię w znacznej mierze uzależnione jest od stopnia zabezpieczenia jej działań bojowych. Zabezpieczenie to obejmuje : organizację rozpoznania obiektów przeciwnika, przygotowanie topogeodezyjne i meteorologiczne startów i strzelań, przygotowanie inżynieryjne rejonów stanowisk ogniowych i dowódczo-obserwacyjnych, obronę przeciwlotniczą i przeciwchemiczną oraz samoobronę. W większości przedsięwzięcia zabezpieczenia działań bojowych wojska rakietowe i artyleria realizują we własnym zakresie.

Szczególne znaczenie dla efektywności wsparcia artyleryjskiego wojsk w operacji ma rozpoznanie obiektów przeciwnika. Powinno ono charakteryzować się dużą wiarygodnością i dokładnością danych o wykrytych obiektach. Ponadto dane te, zwłaszcza w przypadku ważnych środków ogniowych przeciwnika, powinny być w czasie rzeczywistym przekazane do decydentów i wykonawców zadań ogniowych.

Związki taktyczne, oddziały i pododdziały artylerii dysponują własnymi środkami rozpoznania, ale ich możliwości na obecnym etapie nie zapewniają efektywnego wykorzystania potencjału ogniowego. Dotyczy to zwłaszcza zwłaszcza rażenia obiektów w głębi ugrupowania bojowego przeciwnika. Organizowany na czas operacji ogólny system rozpoznania winien uwzględniać potrzeby wojsk rakietowych i artylerii i obejmować podsystem rozpoznania artyleryjskiego. Rozpoznanie ogólne może wskazać rejony szczególnej uwagi dla środków rozpoznania artyleryjskiego. Ponadto, jako rozpoznanie wstępne, podnosi ono wiarygodność danych o wy-

krytych obiektach uzyskanych z rozpoznania artyleryjskiego. Z tych względów, na czas operacji /walki/ należy organizować stałą wymianę informacji o przeciwniku między ośrodkami rozpoznania ogólnowojskowego i artyleryjskiego.

Przygotowanie topogeodezyjne i meteorologiczne związki taktyczne i oddziały wojsk rakietowych i artylerii organizują we własnym zakresie, przy użyciu wyspecjalizowanych pododdziałów i środków. Odpowiedzialni za ich organizację są dowódcy tych związków taktycznych i oddziałów oraz szefowie artylerii. W razie potrzeby i dostatecznego czasu na organizację operacji /walki/ w rejonie przewidywanych działań bojowych mogą być wykorzystane oddziały topograficzne w celu zagęszczenia sieci topogeodezyjnej.

Dokładność przygotowania topograficznego i meteorologicznego wpływa bezpośrednio na precyzję uderzeń rakietowych i ognia artylerii.

Pozostałe przedsięwzięcia zabezpieczenia działań bojowych w wojskach rakietowych i artylerii organizowane są na ogólnych zasadach obowiązujących we wszystkich rodzajach wojsk

Zadania wsparcia ogniowego wojska rakietowe i artyleria wykonują we wszystkich rodzajach działań bojowych prowadzonych przez wojska w operacji i we wszystkich okresach rażenia ogniowego. Podstawą wykonania tych zadań jest plan użycia wojsk rakietowych i artylerii w operacji /plan użycia artylerii w walce/ zatwierdzany przez dowódcę ogólnowojskowego, a także bieżące zadania taktyczne stawiane przez niego w toku operacji /walki/.

W operacji obronnej, w zależności od jej etapu i realizowanych przez wojska zadań operacyjno-taktycznych, wojska rakietowe i artyleria wykonują zadania wsparcia ogniowego w okresie : ogniowego wzbronienia podejścia i rozwinięcia wojsk przeciwnika, ogniowego odparcia jego ataku, ogniowego wsparcia wojsk bronią-

cych się w głębi, a także podczas wykonywania przeciwuderzenia i kontrataków.

Wykonanie zadań w ramach ogniowego wzbronienia podejścia artyleria rozpoczyna z chwilą wyjścia wojsk przeciwnika z rejonów wyjściowych i wejścia ich w zasięg jej ognia. Celem działalności ogniowej artylerii w tym okresie jest opóźnienie oraz zdezorganizowanie podejścia i rozwinięcia całości lub części zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, zadanie mu strat, a także obniżenie skuteczności jego ogniowego przygotowania. W tym celu wykonuje się uderzenia rakietowe na elementy systemu dowodzenia i śmigłowce na lądowiskach, ześrodkowania ognia na podchodzące i rozwijające się pododdziały i baterie artylerii oraz narzutowe pola minowe na określonych rubieżach terenowych w chwili przekraczania ich przez wojska przeciwnika. Zadania te artyleria realizuje do czasu wyjścia jego pododdziałów na rubież ataku.

Główne problemy związane z organizacją użycia wojsk rakietowych i artylerii i kierowania ich ogniem w okresie ogniowego wzbronienia podejścia zgrupowania przeciwnika na głównym kierunku zagrożenia, są rozwiązywane zwykle przez sztab związku operacyjnego /szefostwo WRiA/. Do wykonania zadań ogniowych będzie wykorzystywana również artyleria podległych związków taktycznych. Na drugorzędnych kierunkach zagrożeń organizatorem i wykonawcą powyższych zadań zazwyczaj będą związki taktyczne.

Z chwilą przejścia zgrupowania przeciwnika do ataku artyleria przystępuje do wsparcia własnych wojsk odpierających ten atak i prowadzi je do czasu zakończenia walki o utrzymanie pierwszej pozycji obrony. Okres ten charakteryzuje się zwykle największą intensywnością ognia artylerii i całkowitym jej zaangażowaniem. Zakres zadań ogniowych w tym czasie jest wyjątkowo duży i najczęściej będzie znacznie przewyższał możliwości ogniowe artylerii. Z tych względów, jej wysiłek należy skupić na wykona-

niu najważniejszych zadań, a jego użycie skoordynować z działaniami przeciwpancernych środków ogniowych, w tym również śmigłowców uzbrojonych.

Podczas ogniowego odparcia ataku przeciwnika głównym celem działalności ogniowej artylerii jest stworzenie warunków do załamania jego ataku przed przednim skrajem obrony i utrzymania pierwszej pozycji obrony. W manewrowych formach obrony cel ten może dotyczyć wybranych kierunków i będzie zmierzał do kanalizowania włamań przeciwnika. W czasie walk w pasie przesłaniania oraz działań opóźniająco-obronnych celem tym będzie zmuszenie jego sił głównych do rozwinięcia, hamowanie ich tempa ataku oraz tworzenie warunków do zadawania im, wspólnie ze środkami przeciwpancernymi, maksymalnych strat.

W każdym z tych przypadków, artyleria w okresie ogniowego wzbronienia ataku będzie realizować swoje zadania poprzez wykonanie ruchomych i stałych ogni zaporowych na najważniejszych kierunkach natarcia przeciwnika, ześrodkowań ognia na jego środki wsparcia ogniowego /artylerię/ oraz elementy rozpoznania i kierowania ogniem, a także narzutowych pól minowych na kierunkach ataku czołgów, w zasięgu własnych środków przeciwpancernych.

Swój udział w walce z bronią pancerną przeciwnika będą miały w tym okresie również artyleryjskie środki przeciwpancerne, występujące w pododdziałach i oddziałach ogólnowojskowych. Mogą one wspierać punkty i rejony obrony pierwszorzutowych pododdziałów z przygotowanych rubieży ogniowych.

Wyjątkowo ważnym zadaniem dla artylerii związku operacyjnego i podległych związków taktycznych w okresie odpierania ataku będzie walka z artylerią przeciwnika, która w tym okresie zwykle dąży do zdezorganizowania systemu ognia przeciwpancernego pododdziałów w obronie.

Walka ta powinna zmierzać do obezwładnienia jego pododdziałów artylerii oraz elemenetów systemu rozpoznania i kierowania ogniem. Obniżenie efektywności systemu wsparcia ogniowego przeciwnika w tym okresie pozwala przede wszystkim zachować wyższą skuteczność ogniową własnych środków przeciwpancernych.

W okresie odparcia ataku przeciwnika, artyleria skupia swój wysiłek ogniowy w strefach odpowiedzialności ogniowej związków taktycznych i oddziałów. Zatem za użycie artylerii i kierowanie jej ogniem w tym okresie odpowiedzialni są przede wszystkim dowódcy i szefowie artylerii tych związków taktycznych i oddziałów. Jednakże dowódca związku operacyjnego winien na bieżąco śledzić rozwój sytuacji i utrzymywać w gotowości swoje środki wsparcia ogniowego /głównie śmigłowce uzbrojone/ do wzmocnienia ogniem pierwszorzutowych związków taktycznych, jeżeli zaistnieje taka potrzeba. Ponadto głównym zadaniem operacyjnego wsparcia ogniowego w tym okresie, jest zwalczanie operacyjno-taktycznych środków ogniowych przeciwnika.

Z chwilą niepomyślnego zakończenia walki o utrzymanie pierwszej pozycji artyleria rozpoczyna wsparcie działań w głębi obrony i prowadzi je na głębokość taktycznej strefy. W tym okresie niezbędny będzie manewr artylerii na zapasowe /kolejne/ stanowiska ogniowe przygotowane w głębi obrony. Manewr ten powinien być realizowny częściami zgrupowania , tak by była zachowana ciągłość wsparcia ogniowego wojsk. Celem działalności artylerii w tym okresie walki obronnej będzie zadanie przeciwnikowi maksymalnych strat, wzbronienie jego rozprzestrzeniania się w głąb obrony oraz hamowanie jego tempa ataku. Cel ten artyleria realizuje poprzez wykonanie ogni zaporowych na kierunkach ataku pododdziałów przeciwnika, ześrodkowań ognia na jego środki rażenia, elementy systemu dowodzenia oraz wprowadzane odwody. Ważną rolę w tym okresie odgrywają również wykonywane przez artylerię

rakietową narzutowe pola minowe, zwłaszcza na kierunkach wprowadzanych odwodów przeciwnika. Zadania te są wykonywane głównie przez artylerię związków taktycznych i oddziałów, a w razie konieczności, również przez artylerię /jeżeli występuje/ i inne środki ogniowe będące w dyspozycji dowódcy związku operacyjnego.

Podstawowym zadaniem operacyjnego wsparcia ogniowego w tym etapie operacji, jest izolacja rejonu włamania przed napływem odwodów przeciwnika oraz zwalczanie jego wykrytych operacyjno-taktycznych środków ogniowych. W zadaniu tym biorą zwykle udział oddziały rakiet taktycznych oraz artyleria rakietowa i lufowa o dużym zasięgu. środki te mogą bezpośrednio realizować powyższe zadania lub poprzez obezwładnienie elementów przeciwlotniczych przeciwnika, zapewnić warunki do wykonania tych zadań przez lotnictwo. Ponadto w tym okresie artyleria może wspierać walkę własnych oddziałów i pododdziałów pozostających w ugrupowaniu przeciwnika (np. w okrążeniu).

Wsparcie ogniowe w głębi obrony jest okresem walki, w którym realizują swoje zadania odwody przeciwpancerne związków taktycznych. W tym celu rozwijają się one na rubieżach ogniowych wybieranych na kierunkach największego zagrożenia pancernego, za pierwszą pozycją obrony i głębiej. Mając na uwadze uzbrojenie oddziałów przeciwpancernych /w większości są to armaty ciągnione/ ich rubieże ogniowe powinny być zawsze powiązane z systemem ognia przeciwpancernego pododdziałów ogólnowojskowych i zaporami inżynieryjnymi. Użycie odwodów o takim składzie bojowym /środki o niskich zdolnościach menewrowych/ celowym jest planować jedynie na przewidywanych rubieżach ostatecznego załamania natarcia przeciwnika.

W operacji obronnej, wsparcie ogniowe wojsk podczas wykonania przeciwuderzenia i kontrataków wojska rakietowe i artyleria wykonują zgodnie z zasadami stosownymi w działaniach zaczepnych.

W działaniach zaczepnych, w zależności od sytuacji opracyjno-taktycznej oraz rodzaju zadań realizowanych przez wojska, wsparcie ogniowe może być wykonywane w okresie: ogniowego zabezpieczenia podejścia wojsk, ogniowego przygotowania ataku, ogniowego wsparcia ataku, ogniowego wsparcia nacierających wojsk w głębi oraz ogniowego wsparcia wojsk odpierających przeciwuderzenie /kontrataki/ przeciwnika. W każdym z tych okresów działalność ogniowa wojsk rakietowych i artylerii będzie zmierzać do osiągnięcia określonego celu poprzez wykonanie stosownych zadań taktycznych i ogniowych.

Ogniowe zabezpieczenie podejścia zgrupowania uderzeniowego organizuje się wówczas, gdy działania zaczepne mają być prowadzone przez wojska podchodzące z głębi /z rejonów wyjściowych/, a rozpoczęcie ogniowego przygotowania ataku planowane jest znacznie później, niż wyjście wojsk z rejonów /wejście w zasięg ognia artylerii przeciwnika/. Za organizację wsparcia ogniowego w tym okresie jest odpowiedzialny sztab związku operacyjnego. Do wykonania zadań ogniowych angażuje się środki rażenia szczebla operacyjnego (oddziały rakiet i lotnictwo) oraz część artylerii podległych związków taktycznych.

Celem działalności ogniowej wojsk rakietowych i artylerii w tym okresie jest wzbronienie przeciwnikowi oddziaływania ogniowego na podchodzące wojska własne , a tym samym zapewnienie im warunków do względnie swobodnego wejścia w strefę bezpośrednich działań i rozwinięcia . Wynika z tego, że działalność ogniowa wojsk rakietowych i artylerii powinna poprzedzać wyjście zgrupowania wojsk z rejonów wyjściowych i trwać do czasu rozpoczęcia ogniowego przygotowania ataku.

Głównymi obiektami uderzeń i ognia artylerii w okresie ogniowego zabezpieczenia podejścia wojsk będą: środki rozpoznania przeciwnika, jego stanowiska dowodzenia i ośrodki kierowania og-

niem oraz operacyjno-taktyczne środki wsparcia ogniowego. Ponadto w przypadku, gdy w ogniowym zabezpieczeniu podejścia bierze udział lotnictwo, to do wymienionej grupy obiektów należy zaliczyć również środki przeciwlotnicze przeciwnika na planowanym kierunku jego użycia. Zwykle przyjmje się, że większość obiektów wchodzących w skład systemów rozpoznania, dowodzenia i kierowania ogniem przeciwnika powinna być zawczasu rozpoznana i rażona na początku omawianego okresu. Są to bowiem cele pierwszej kolejności rażenia. Zadanie to celowo jest realizować w postaci jednego lub kilku uderzeń ogniowych wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa. Użycie lotnictwa zwykle poprzedza się uderzeniami rakiet i ogniem artylerii na środki przeciwlotnicze przeciwnika.

Głównym zadaniem ogniowym artylerii w okresie zabezpieczenia podejścia wojsk jest walka z artylerią przeciwnika. W tym celu, ze składu artylerii wsparcia ogólnego podległej dowódcom związku operacyjnego i związków taktycznych wskazanym jest wyznaczć pododdziały, które przez cały czas powinny być w gotowości do natychmiastowego zwalczania wykrytych /aktywnych/ baterii przeciwnika.

Do wykonania zadań ogniowych w omawianym okresie celowym jest angażować jedynie część zgrupowania artylerii i w miarę możliwości z tymczasowych stanowisk ogniowych. Chodzi o to, by przeciwnik zbyt wcześnie nie odkrył zamiaru i nie rozpoznał całego zgrupowania. Pozostała artyleria powinna pozostawać w ukryciu, w gotowości do wykonania zadań w ogniowym przygotowaniu ataku.

Ogniowe przygotowanie ataku jest kolejnym okresem ogniowego rażenia przeciwnika w działaniach zaczepnych połączonych z przełamywaniem /pokonaniem/ jego pozycji obronnych. I w tym przypadku, głównym organizatorm działań bojowych wojsk rakietowych i artylerii zwykle jest sztab związku operacyjnego /szefostwo

wojsk rakietowych i artylerii/ Na drugorzędnych kierunkach działalność tą może organizować sztab /szefostwo artylerii/ związku taktycznego.

Ogniowe przygotowanie organizuje się zawsze, gdy w operacji występuje konieczność przełamywania /pokonania/ pozycji obronnych przeciwnika. Ponadto, ogniowym przygotowaniem zwykle poprzedza się forsowanie przeszkód wodnych na głównych kierunkach natarcia, wprowadzenie do działań oddziałów wydzielonych i rajdowych oraz wysadzenie desantów taktycznych. W każdym z wymienionych zadań operacyjno-taktycznych wojska rakietowe i artyleria przejmują na siebie główny wysiłek rażenia, a ich działalność charakteryzuje się największą intensywnością ogniową i pełnym zaangażowaniem posiadanych środków.

Celem ogniowego przygotowania ataku jest porażenie zasadniczych elementów zgrupowania operacyjnego przeciwnika na kierunku planowanego uderzenia wojsk własnych i zdezorganizowanie jego obrony. W tej sytuacji, zakres zadań ogniowych wojsk rakietowych i artylerii w tym okresie będzie wyjątkowo duży i obejmie: siłę żywą i środki przeciwpancerne przeciwnika, jego środki wsparcia ogniowego na kierunku ataku i na skrzydłach, operacyjne i taktyczne elementy systemu dowodzenia i kierowania ogniem, środki rozpoznania i walki radioelektronicznej, środki przeciwlotnicze na kierunkach użycia własnego lotnictwa, a także elementy systemu logistycznego. Część z wymienionych zadań realizowana jest zwykle we współdziałaniu z lotnictwem.

W ogniowym przygotowaniu ataku artyleria wykonuje zadania ogniowe zwykle w kilku nawałach ogniowych. Czas trwania każdej z nich nie powinien być krótszy niż 5 minut i dłuższy niż 15 minut Ostatnia z tych nawał powinna być wykonana na czołowe punkty oporu i środki przeciwpancerne przeciwnika, by osłonić wyjście wojsk własnych na rubież ataku.

Obiekty o dużych zdolnościach manewrowych /zwłaszcza artyleria przeciwnika/ powinny być zwalczane poza układem, w miarę ich wykrycia i przy pomocy krótkich nawał ogniowych.

W ogniowym przygotowaniu ataku mogą być angażowane również artyleryjskie środki przeciwpancerne. Rozwinięte na przygotowanych rubieżach ogniowych będą niszczyć cele pojedyńcze w ugrupowaniu przeciwnika ogniem na wprost.

Czas trwania ogniowego przygotowania uzależniony jest od wielu czynników. Najważniejsze z nich, to: planowany zakres zadań ogniowych, zakładany stopień rażenia przeciwnika, skład bojowy i możliwości ogniowe angażowanego zgrupowania artylerii oraz udział innych rodzajów wojsk w realizacji zadań ogniowych. W każdym przypadku należy dążyć, by czas trwania ogniowego przygotowania był w miarę krótki, a intensywność ognia duża. W przypadku przełamywania rubieży obronnych, jego zakończenie powinno nastapić z chwilą wyjścia zgrupowania na rubież ataku. Doświadczenia z ćwiczeń wskazują, że uwzględniając powyższe czynniki i wymogi, rozpoczęcie ogniowego przygotowania ataku może się zbiegać w czasie z rozwijaniem podchodzących wojsk w kolumny batalionowe. Nie jest to jednak regułą w przypadku, gdy realizowana jest ogniowa osłona podchodzących wojsk, a zakres zadań nie wymaga tak długiego czasu trwania ogniowego przygotowania.

Z chwilą zakończenia ogniowego przygotowania artyleria natychmiast przechodzi do wykonania zadań w ramach ogniowego wsparcia ataku.

Podstawowym celem działalności ogniowej artylerii w tym okresie jest wzbronienie przeciwnikowi odtworzenia zdezorganizowanego w poprzednim okresie systemu ognia i wyzwolenie dużego tempa atakujących wojsk. Z tych względów ważnymi celami dla ognia artylerii w tym okresie będą środki przeciwpancerne przed

frontem atakujących wojsk, środki wsparcia ogniowego przeciwnika, a także jego odwody kierowane w rejon uderzenia.

Kierowanie ogniem i manewrem artylerii w okresie ogniowego wsparcia ataku powinno być zdecentralizowane i dostosowane do potrzeb wspieranych wojsk. Szefowie artylerii poszczególnych szczebli dowodzenia (dowódcy grup artylerii) obowiązani są prowadzić rozpoznanie i wykonywać zadania ogniowe w swoich strefach odpowiedzialności, a ponadto wzmacniać ogniem podległe oddziały i pododdziały, jeżeli zaistnieje taka potrzeba.

Głównymi zadaniami operacyjnego wsparcia ogniowego (w tym oddziałów rakiet taktycznych i artylerii będącej w dyspozycji dowódcy związku operacyjnego) w okresie ogniowego wsparcia ataku jest: zwalczanie (dezorganizacja manewru) odwodów przeciwnika kierowanych w rejon uderzenia oraz rażenie wykrytych operacyjno-taktycznych środków ogniowych, a głównie jego artylerii i śmigłowców uzbrojonych na lądowiskach. Do zwalczania śmigłowców na wysuniętych lądowiskach celowym jest utrzymywać w gotowości oddziały rakiet taktycznych.

Bezpośrednie wsparcie ataku artyleria prowadzi na głębokość ugrupowania pierwszej pozycji obrony przeciwnika i może realizować je metodą: ruchomej strefy ognia, kolejnych /pojedynczych lub podwójnych/ ześrodkowań ognia lub pojedynczych ześrodkowań ognia i ogniem do celów pojedynczych. Duży zasięg ognia środków przeciwpancernych przeciwnika oraz ich głębokie urzutowanie w obronie, wymaga od artylerii stosowania głębokich metod wsparcia ogniowego. Wiąże się to jednak z potrzebą zaangażowania znacznej ilości środków oraz zużyciem dużej ilości amunicji.

Organizując ogniowe wsparcie ataku należy dążyć, by każdy z batalionów pierwszego rzutu mógł być wspierany przez oddzielny dywizjon artylerii. Wpłynie to korzystnie na usamodzielnienie

batalionów w walce oraz zapewni ścisłe powiązanie ognia artylerii z ich zadaniami.

Głównym zadaniem artylerii podległej dowódcy związku taktycznego będzie w tym okresie walka z artylerią przeciwnika, w miarę jej wykrycia. Ponadto, wspólnie ze środkami szczebla operacyjnego, powinna ona wzbraniać manewr jego odwodów w rejon natarcia.

Ogniowe wsparcie natarcia w głębi obrony prowadzi się na całą głębokość zadania bojowego związków taktycznych /oddziałów/, w celu utrzymania wysokiego tempa natarcia, dezorganizacji manewru elementów ugrupowania przeciwnika oraz podtrzymania przewagi ogniowej.

W ramach wsparcia bezpośredniego, artyleria oddziałów powinna zwalczać kolejno środki przeciwpancerne i punkty oporu przeciwnika na kierunku natarcia pierwszorzutowych pododdziałów, jego moździerze oraz środki rozpoznania i kierowania rozmieszczone w strefie bezpośrednich działań bojowych. W sytuacjach silnego oporu przeciwnika, do wykonania powyższych zadań może być angażowana część artylerii związku taktycznego oraz śmigłowce uzbrojone. Zwykle będzie to typowe wzmocnienie ogniem oddziałów na prośbę ich dowódców.

Głównymi zadaniami wojsk rakietowych i artylerii w ramach wsparcia ogólnego w tym okresie, będzie rażenie wykrytych środków wsparcia ogniowego przeciwnika /śmigłowców uzbrojonych, artylerii/, jego podchodzących odwodów na kierunek natarcia, a także elementów systemu dowodzenia szczebla operacyjno- taktycznego. W realizacji powyższych zadań wojska rakietowe i artyleria powinny współdziałać z lotnictwem.

W czasie natarcia w głębi obrony przeciwnika, artyleria wspiera wprowadzenie do walki drugich rzutów /odwodów/, forsowanie przeszkód wodnych oraz pokonanie kolejnych rubieży obron-

nych. Ponadto może brać udział we wsparciu desantów taktycznych oraz oddziałów rajdowych i wydzielonych. W każdych z tych przypadków wystąpią dodatkowe zadania ogniowe, specyficzne dla wymienionych działań /przygotowanie ogniowe, desantowania, porażenie obiektów na kierunku wprowadzenia i działania odwodów, oddziałów rajdowych i wydzielonych itp/.

Podczas odpierania przeciwuderzeń i kontrataków, wyznaczona do tych zadań artyleria do ognia pośredniego i odwody przeciwpancerne, wykonują zadania ogniowe w okresach i w sposób obowiązujący w działaniach obronnych.

Ważnym elementem działań wojsk rakietowych i artylerii na współczesnym polu walki jest odtwarzanie i utrzymywanie przez te wojska gotowości do wykonania zadań bojowych. Zakres przedsięwzięć z tym związanych, obejmuje niektóre rodzaje zabezpieczenia działań bojowych /meteorologiczne, topogeodezyjne/,rekonesans i przygotowanie rejonów stanowisk startowych i ogniowych, manewr pododdziałów artylerii, zaopatrzenie w amunicję i przygotowanie jej do użycia oraz likwidację skutków uderzeń ogniowych przeciwnika.

Na szczególną uwagę wśród tych przedsięwzięć zasługuje manewr pododdziałów wojsk rakietowych i artylerii w toku działań bojowych. Można w nim wyróżnić przesunięcia do kolejnych rejonów stanowisk startowych /ogniowych/ oraz manewr wewnątrz tych rejonów. O ile przesunięcia do kolejnych rejonów zwykle mają na celu przyjęcie przez pododdziały dogodnego położenia do wykonania zadań ogniowych /choć nie tylko/, to manewr wewnątrz tych rejonów wynika głównie z potrzeby uchylania się tych pododdziałów spod uderzeń ogniowych przeciwnika. Realizowany jest on głównie przez pododdziały rakiet i artylerii samobieżnej, natychmiast po wykonaniu zadań ogniowych.

W podsumowaniu udziału wojsk rakietowych i artylerii w zadaniach wsparcia ogniowego wojsk należy podkreślić, że niezależnie od rodzaju działań bojowych, realizowanych zadań operacyjno-taktycznych oraz okresów rażenia ogniowego, podstawowym zadaniem tych wojsk jest walka ze środkami wsparcia ogniowego przeciwnika. Jak już sygnalizowano wcześniej, jest to wyjątkowo trudne zadanie, wymagające sprawnego systemu rozpoznania obiektów i kierowania uderzeniami /ogniem/ oraz wysokiej gotowości i dużej skuteczności ogniowej środków rażenia. Z tych względów, ze zgrupowania artylerii podległej bezpośrednio dowódcom związków taktycznych i operacyjnych /jeżeli dysponują artylerią/ powinno się wyznaczać pododdziały, i utrzymywać je w gotowości do natychmiastowej reakcji ogniowej, w przypadku wykrycia tego typu ważnych obiektów. Najlepiej, gdy będą to pododdziały artylerii samobieżnej, o dużym zasięgu ognia, działające w sposób manewrowy. Powinny one być bezpośrednio powiązane ze środkami rozpoznania, i wykonywać zadania ogniowe w ustalonych strefach odpowiedzialności ogniowej na głównych kierunkach /w ważnych rejonach/ działań operacyjnych /bojowych/ związków operacyjnych /taktycznych/.

Efektywność zadań wsparcia ogniowego wykonywanych w operacji przez wojska rakietowe i artylerię, w olbrzymim stopniu zależy od sprawności i elastyczności systemu kierowania uderzeniami i ogniem. System ten jest integralnym elementem dowodzenia i powinien zapewnić dowódcom ogólnowojskowym racjonalne dysponowanie wysiłkiem ogniowym wojsk rakietowych i artylerii w każdym rodzaju działań bojowych, a dowódcom /szefom/ artylerii - efektywne jego użycie. Z tych względów, na każdym szczeblu dowodzenia /od odziału do związku operacyjnego/ główne centra /ośrodki/ kierowania wsparciem ogniowym /uderzeniami i ogniem/ powinny

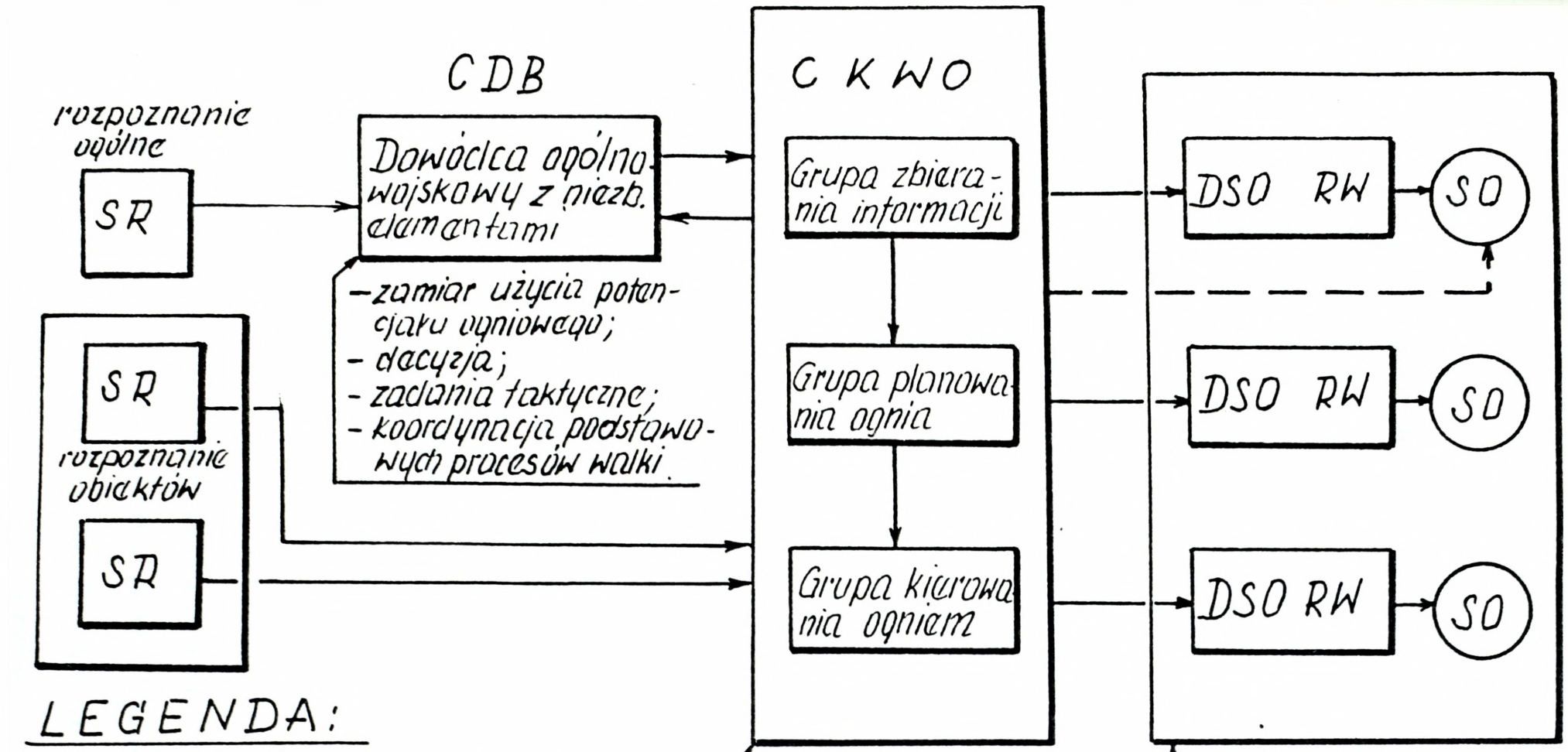
podlegać bezpośrednio dowódcy ogólnowojskowemu i być ciągle w obszarze jego zainteresowania. Powinno to być również miejsce integracji działań bojowych wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa w operacji - /rys. 6 /

Organizując system kierowania wsparciem ogniowym artylerii w operacji i walce należy zapewnić w nim możliwie krótki obieg informacji o wykrytych obiektach /celach/ i zadań dla wykonawców ognia. Można to uzyskać między innymi przez zmniejszenie liczby elementów biorących udział w kierowaniu ogniem i uproszczenie obiegu informacji w systemie kierowania wsparciem ogniowym. Szerzej te problemy zostaną omówione w rozdziale 5 opracowania.

* * *

Zmiany, jakie zaistniały w ostatnich latach w zadaniach sił zbrojnych i poglądach na ich użycie, wymagają również dogłębnej weryfikacji pojęć i sposobów użycia wojsk rakietowych i artylerii w operacji i walce. Należy przy tym uwzględnić także planowane w najbliższych latach zmiany w uzbrojeniu i wyposażeniu tego rodzaju wojsk. Zmierzają one głównie do: zwiększenia skuteczności rozpoznania na rzecz wsparcia ogniowego, automatyzacji procesu kierowania ogniem, zwiększenia zasięgu i skuteczności ogniowej zasadniczych środków artyleryjskich. Szczególnie dotkliwie odczuwalny jest dziś brak skutecznych środków rakietowo- artyleryjskich o zasięgu 50 i więcej km w dyspozycji dowódców organizujących wsparcie ogólne w strefie operacyjno-taktycznej.

Problemy te powinny zostać rozwiązane w przyszłości poprzez wprowadzenie do wojsk nowych zestawów rakiet, w miejsce obecnych typu ŁUNA -M oraz wieloprowadnicowej artylerii rakietowej o zasięgu do 60 km.

LEGENDA:

CDB – centrum dowodzenia bojowego;
CKWO – centrum kierowania wsparciem ogn.;
SR – środki rozpoznania;
D/Sz/RW – dowódca /szef/ rodz. wojsk;
DSO RW – dowódca ZT (odpow. pododpow.) rodzaju wojsk;
SO – środki ogniowe.

Rys. 6 Schemat zalecanego systemu kierowania wsparciem ogniowym.

4.3. Właściwości użycia i zadania lotnictwa

Jedny z głównych zadań lotnictwa w obronnej operacji strategicznej jest wsparcie ogniowe wojsk. Zadanie to realizuje lotnictwo myśliwsko-bombowe oraz śmigłowce uzbrojone.

Lotnictwo myśliwsko-bombowe zorganizowane w związki taktyczne i oddziały znajduje się w podporządkowaniu Naczelnego Dowódcy i jest z reguły wykorzystywane w operacji w sposób scentralizowany. Taki sposób użycia tych środków ogniowych podyktowany jest ich dużym zasięgiem działania (mogą działać na korzyść dowolnego związku operacyjnego) oraz potrzebą pokonania obrony powietrznej przeciwnika. Lotnictwo myśliwsko-bombowe wykorzystywane jest bowiem do wykonania najważniejszych zadań ogniowych, w głębi ugrupowania operacyjnego (terytorium) przeciwnika i w najważniejszych okresach operacji. Zadania te może wykonywać w ramach zmasowanych uderzeń ogniowych, uderzeń do celów pierwszej kolejności rażenia oraz innych uderzeń organizowanych w czasie trwania operacji, w ramach operacyjnego wsparcia wojsk.

Związki operacyjne wykonujące główne zadania w ramach operacji strategicznej mogą być wzmocnione określonym wysiłkiem lotnictwa myśliwsko-bombowego. Wówczas o czasie i miejscu wykorzystania tego wysiłku decyduje dowódca związku operacyjnego (określa obiekty uderzeń i czas ich wykonania), a sposób wykonania zadań pozostaje w gestii sztabów lotnictwa.

Innym sposobem wsparcia ogniowego wojsk przez lotnictwo są uderzenia realizowane według planu Naczelnego Dowódcy, w strefach odpowiedzialności związków operacyjnych (wzmocnienie ogniem) lub poza nimi, ale z uwzględnieniem zadań operacyjnych tych związków.

Do głównych zadań lotnictwa myśliwsko-bombowego wykonywanych w ramach wsparcia ogniowego wojsk można zaliczyć zwalczanie: zgrupowań uderzeniowych i odwodów operacyjnych przeciwnika w czasie ich podejścia i rozwijania; operacyjno-taktycznych środków ogniowych na stanowiskach ogniowych i w marszu; śmigłowcow bojowych na lądowiskach; elementów systemu dowodzenia szczebla operacyjnego; składów materiałowych. Ponadto lotnictwo to może wspierać desanty taktyczne i zgrupowania wojsk w okrążeniu w głębi ugrupowania przeciwnika, niszczyć przeprawy, węzły komunikacyjne i inne urządzenia wykorzystywane przez jego wojska.

Warto tu dodać, że parametry taktyczno-techniczne lotnictwa myśliwsko-bombowego występującego w naszych siłach zbrojnych, jak i poglądy na jego użycie w operacji sugerują, iż powinno ono być wykorzystywane głównie do wykonania zadań w strefie operacyjnej, na głębokościach powyżej 100 km. od linii styczności wojsk. Nasuwa się zatem wniosek, że w ewentualnej operacji obronnej wystąpi dotkliwy niedostatek środków ogniowych zdolnych do skutecznego rażenia obiektów przeciwnika w strefie operacyjno-taktycznej, na głębokościach 20-100 km. Środki takie powinny występować w uzbrojeniu związków operacyjnych wojsk lądowych

Należy również zauważyć, że brak w strukturach wojsk skutecznych środków rakietowych o zasięgu operacyjno-taktycznym powoduje, że lotnictwo myśliwsko-bombowe będzie zmuszone samodzielnie pokonywać obronę powietrzną przeciwnika, przeznaczając na ten cel znaczną część swojego wysiłku (nawet do 50 %). Obniża to zdecydowanie jego możliwości ogniowe na użytek wspieranych wojsk i nie sprzyja organizacji głębokich uderzeń ogniowych w operacji.

Doświadczenia z ostatnich kilkunastu lat, uzyskane w czasie wielu konfliktów zbrojnych wskazują, że wyjątkową rolę we wsparciu ogniowym wojsk mogą odegrać śmigłowce uzbrojone. Ich wysoka manewrowość, w połączeniu z nowoczesnym uzbrojeniem przeciwpancernym, czyni z nich groźnego przeciwnika dla czołgów, bojowych wozów piechoty, a niekiedy również i artylerii. Śmigłowce z zasady wykorzystywane są w ramach wsparcia bezpośredniego wojsk i działają znad własnego ugrupowania. Niekiedy, zwłaszcza w manewrowych formach walki, przy braku ciągłości frontu i w sprzyjających warunkach terenowych, mogą być użyte do niszczenia ważnych obiektów przeciwnika, również w głębi jego ugrupowania.

Głównym zadaniem śmigłowców uzbrojonych jest niszczenie pierwszorzutowych pododdziałów czołgów i piechoty przeciwnika w strefie bezpośrednich działań bojowych. Zadania te mogą wykonywać zarówno w obronie, jak i w natarciu. Ich użycie na określonym kierunku (w rejonie) może w krótkim czasie zasadniczo zmienić sytuację i pozwoli uzyskać znaczną przewagę. Z tych względów śmigłowce powinny być wykorzystywane głównie w sposób scentralizowany, w najważniejszych etapach walki, a wspierane wojska powinny być przygotowane do wykorzystania skutków użycia tych środków ogniowych.

Tendencja do scentralizowanych form wykorzystania lotnictwa w operacji, różnorodność zadań wykonywanych przez ten rodzaj wojsk oraz niewielka liczba samolotów w uzbrojeniu naszych wojsk powodują, że związki operacyjne wojsk lądowych w ewentualnych operacjach nie będą mogły liczyć na intensywne i ciągłe wsparcie ogniowe z powietrza. Problem ten był zresztą doniośle sygnalizowany w czasie wykładu inauguracyjnego w AON w bieżącym roku akademickim. W tej sytuacji, praktycznie jedynie związki operacyjne wykonujące główne zadania w operacji strategicznej będą mogły

uzyskać wzmocnienie w postaci wysiłku lotniczego.przydzielonego im na operację /lub jej etap/.

Przewiduje się, że w operacji strategicznej 80-90% wysiłku lotnictwa myśliwsko-bombowego będzie wykorzystywane w sposób scentralizowany, zgodnie z planem Naczelnego Dowódcy, a jedynie 10-20% zostanie oddane do dyspozycji dowódców podległych związków operacyjnych. W przypadku śmigłowców uzbrojonych, dowódcy związków operacyjnych mogą otrzymać do 50-60% ich wysiłku.x/

W świetle powyższych poglądów oraz możliwości korpusu lotniczego, związek operacyjny wojsk lądowych wykonujący główne zadanie w operacji strategicznej może otrzymać na operację:

-30-50 s/l (1-2 p/l) lotnictwa myśliwsko-bombowego;

-80-120 s/l (5-8 e/l) śmigłowców bojowych.

Związki operacyjne wykonujące drugorzędne zadania, z zasady nie otrzymają wysiłku lotniczego do swojej dyspozycji.

Niezależnie od podanych wyżej zasad wzmocnienia związków operacyjnych wysiłkiem lotnictwa, korpus lotniczy będzie realizował ich wsparcie ogniowe w strefie operacyjnej według planu Naczelnego Dowódcy.

Wysiłek lotnictwa przydzielony dowódcy związku operacyjnego na operację obronną zazwyczaj wykorzystywany jest następująco:

- zwalczanie podchodzących, rozwijających się i atakujących zgrupowań przeciwnika - 5-10% ;
- wsparcie broniących się wojsk w głębi - 40-50%;
- wsparcie wojsk podczas przeciwuderzenia - 30-40%;
- odwód dowódcy - 10-20%.

---

x/ W pkt. 4.3 niniejszego opracowania wykorzystano między innymi informacje zawarte w materiale płka dra hab.W Michalaka- "Użycie lotnictwa w działaniach operacyjnych" -AON, 1993r.

Powyższy podział wysiłku lotnictwa w operacji obronnej powinien być traktowany jako orientacyjny. Konkretne uwarunkowania i rzeczywista sytuacja operacyjna mogą bowiem wpływać na różny przebieg operacji obronnej i nieco inne proporcje jego podziału wysiłku lotnictwa. Jeśli przeciwuderzenie ma być wykonywane w końcowym okresie operacji, to większość wysiłku lotnictwa (40-60%) pożądane jest wykorzystywać do wsparcia wojsk broniących się na kolejnych rubieżach oporu (w czasie walki o utrzymanie operacyjnej strefy obrony). W sytuacji zaś, kiedy przeciwuderzenie będzie realizowane znacznie wcześniej, to wówczas na to przedsięwzięcie operacyjne wskazane jest wydzielać większość wysiłku lotnictwa.

W operacji zaczepnej wysiłek lotnictwa wydzielony do dyspozycji dowódcy związku operacyjnego, najczęściej wykorzystywany (dzielony) jest następująco:

- zadanie bliższe operacji - 50-60%;
- zadanie dalsze operacji - 30-40% ;
- odwód dowódcy - 10%.

Podobnie jak w operacji obronnej, zaprezentowany procentowy podział wysiłku w operacji zaczepnej jest również orientacyjny. Właściwości prowadzenia operacji mogą bowiem podyktować inny podział.

Wysiłek lotnictwa dla podległych związków na całą operację (obronną, zaczepną), a niekiedy również i na każdy dzień jej prowadzenia określa Naczelny Dowódca na podstawie propozycji dowódcy WLOP. Natomiast dowódca korpusu lotniczego ustala warunki wykorzystania przez dowódcę związku operacyjnego wojsk lądowych przydzielonego wysiłku. W ramach tych ustaleń dowódca korpusu lotniczego każdorazowo precyzuje terminy, wykonawców i sposoby wykonania zadań. Oznacza to, że dowódca związku operacyjnego nie może w dogodnym dla siebie czasie wykorzystywać dowolnych sił

korpusu lotniczego, lecz tylko te siły i w takim terminie, jak zostało to ustalone przez dowódcę korpusu.

Należy przy tym traktować jako zasadę, że dowódca związku operacyjnego określa, co ma lotnictwo wykonać, natomiast dowódca lotniczy ustala jak ma lotnictwo zrealizować sprecyzowane przez dowódcę ogólnowojskowego zadanie bojowe.

Działania lotnictwa w różnych rodzajach operacji będą charakteryzowały się nieco odmiennymi właściwościami. Wynikają one bowiem z celów i zadań poszczególnych operacji oraz z różnych potrzeb wojsk lądowych. Celowym będzie zatem przybliżyć istotę użycia lotnictwa w operacjach obronnych i zaczepnych.

W operacji obronnej bezpośrednia działalność lotnictwa na korzyść związku operacyjnego wojsk lądowych rozpoczyna się od zwalczania przeciwnika w głębi jego obrony. W tym czasie realizowane jest najczęściej lotnicze wzbranianie podejścia i rozwijania jego wojsk.

Wzbranianie podejścia wykonuje się uderzeniami ześrodkowanymi lotnictwa, zwłaszcza myśliwsko-bombowego, na wychodzące, przegrupowujące się i rozwijające do ataku siły główne zgrupowań uderzeniowych przeciwnika. Celowe jest również niszczenie w tym czasie nowo wykrytych obiektów pierwszej kolejności rażenia, takich, jak operacyjno-taktyczne środki ogniowe, broń precyzyjnego rażenia, śmigłowce przeciwpancerne na lądowiskach i stanowiska dowodzenia. Uderzenia te będą wykonywane niekiedy zgodnie z decyzjami dowódcy związku operacyjnego, częściej zaś według planu Naczelnego Dowódcy, który dysponuje zdecydowaną większością wysiłku lotnictwa myśliwsko-bombowego. Po wyposażeniu sił powietrznych w lotnictwo szturmowe należy sądzić, że ono właśnie przejęłoby główny ciężar walki z podchodzącymi wojskami przeciwnika, zwłaszcza w strefie taktycznej.

Ważnym zadaniem wojsk lądowych /wojsk rakietowych i artylerii/ w tym czasie jest ich udział w zwalczaniu środków przeciwlotniczych na kierunku przelotu lotnictwa. Zadanie to wymaga wcześniejszych uzgodnień między elementami dowodzenia lotnictwem i wojskami rakietowymi.

Podczas przechodzenia wojsk przeciwnika do natarcia, głównym zadaniem jest zwalczanie jego śmigłowców uzbrojonych w powietrzu, oraz środków pancernych i opancerzonych. Zadanie to realizują śmigłowce bojowe według planu dowódcy związku operacyjnego wojsk lądowych. Ich użycie w walce wskazanym jest poprzedzić ogniem artylerii do środków przeciwlotniczych przeciwnika rozwiniętych w pobliżu linii styczności wojsk.

W ogniowym odparciu ataku wydzielone siły lotnictwa myśliwsko-bombowego, według planu szczebla strategicznego, powinny nadal zwalczać nowo wykryte obiekty pierwszej kolejności rażenia, a przede wszystkim operacyjno-taktyczne środki ogniowe, elementy naziemne systemów broni precyzyjnego rażenia, stanowiska dowodzenia wojsk lądowych szczebla operacyjnego, śmigłowce przeciwpancerne na lądowiskach, środki rozpoznania i WRE, a także lotnictwo szturmowe na wysuniętych lotniskach. Zwykle w każdych konkretnych warunkach, spośród wskazanych rodzajów obiektów, wybiera się do zwalczania tylko niektóre z nich, w zależności od od ich ważności oraz posiadanej ilości sił lotnictwa myśliwsko-bombowego (szturmowego).

Należy tu podkreślić, że niecelowe jest raczej użycie posiadanych samolotów do zwalczania atakujących (nacierających) wojsk (czołgów, BWP, transporterów opancerzonych) w bezpośredniej bliskości rubieży styczności bojowej wojsk. Przyczyna tego tkwi w dużym rozproszeniu obiektów punktowych oraz największym nasyceniu tej strefy środkami obrony powietrznej. Walkę z nimi powinny przejąć pododdziały śmigłowców

bojowych i artyleria. Uderzenia śmigłowców bojowych wskazanym jest koncentrować na głównych kierunkach natarcia przeciwnika /kierunkach użycia broni pancernej/, w ścisłym powiązaniu z ogniem artylerii i naziemnych środków przeciwpancernych.

W ogniowym wsparciu wojsk broniących się w głębi, działania bojowe lotnictwa myśliwsko-bombowego, prowadzone zgodnie z decyzjami Naczelnego Dowódcy, obejmują przede wszystkim:

- izolowanie obszaru działań operacyjnych przed dopływem świeżych sił (w ramach tego zadania lotnictwo zwalcza głównie odwody operacyjne i strategiczne, opóźniając ich przegrupowanie i utrudniając przeciwnikowi potęgowanie natarcia);
- zwalczanie lotnictwa na lotniskach, systemów dowodzenia i broni precyzyjnej szczebla strategicznego i operacyjnego oraz innych obiektów o znaczeniu militarnym rozmieszczonych w głębi ugrupowania przeciwnika.

Uderzenia lotnictwa myśliwsko-bombowego (szturmowego) według planów dowódców związków operacyjnych celowo jest koncentrować zwłaszcza na zwalczaniu odwodów taktycznych i operacyjno-taktycznych, niszczeniu śmigłowców uderzeniowych na lądowiskach, obezwładnianiu systemów dowodzenia, WRE i broni precyzyjnego rażenia szczebla taktycznego.

Ważną rolę w bezpośrednim wsparciu broniących się wojsk odgrywają śmigłowce bojowe, które we współdziałaniu z odwodami przeciwpancernymi i oddziałami zaporowymi niszczą pododdziały pancerne i opancerzone na kierunku głównego uderzenia przeciwnika, uniemożliwiając lub utrudniając mu rozwijanie natarcia w głąb. Ataki śmigłowców mogą być wykonywane nie tylko od czoła, ale także ze skrzydeł i z tyłu (z zaskoczenia), z wykorzystaniem ukształtowania terenu do maskowania lotu oraz wykonania manewru do ataku.

Podczas wsparcia wojsk broniących się w głębi, lotnictwo myśliwsko-bombowe będzie wykonywało uderzenia jednoczesne i kolejne z reguły na obiekty wcześniej wykryte (działania zaplanowane), natomiast rzadziej na wezwanie z pola walki.

Natomiast śmigłowce będą wykonywały uderzenia jednoczesne i kolejne, często na wezwanie z pola walki. Działania na wezwanie będą zdeterminowane dużą dynamiką walki i zmieniającą się sytuacją w pobliżu rubieży styczności bojowej wojsk. Charakterystyczne dla tego okresu operacji powinny być zasadzki ogniowe niedużych grup śmigłowców bojowych.

Podczas przeciwuderzenia lotnictwo myśliwsko-bombowe (szturmowe) powinno izolować obszar operacji od dopływu nowych sił i zaopatrzenia. Obiektami uderzeń będą przede wszystkim mosty, przeprawy i kolumny wojsk podczas przechodzenia przez ciaśniny, masywy leśne i węzły dróg. Oprócz tego samoloty myśliwsko-bombowe powinny niszczyć głównie nowo wykryte obiekty pierwszej kolejności rażenia.

Śmigłowce bojowe wraz z artylerią powinny zaś "torować" drogę nacierającym wojskom, niszcząc głównie środki przeciwpancerne i opancerzone oraz wojska przeciwnika w punktach oporu. W czasie przeciwuderzenia śmigłowce do minowania narzutowego celowo jest użyć do osłony skrzydeł nacierających wojsk oraz stawiania zapór minowych na drogach wycofania się przeciwnika.

Operacja zaczepna poprzedzona jest z reguły walką o przewagę ogniową /przynajmniej lokalną/ i panowanie w powietrzu.Sytuacja w powietrzu ma bowiem bezpośredni wpływ na skuteczność działań na lądzie. Walkę o wywalczenie panowania (przewagi) w powietrzu realizują przede wszystkim siły obrony powietrznej /w tym lotnictwo myśliwskie/, wojska obrony przeciwlotniczej, wojska rakietowe i artyleria oraz lotnictwo myśliwsko- bombowe.

Uderzenia lotnictwa myśliwsko-bombowego, wykonywane według planu strategicznego, koncentrowane są na minowaniu lotnisk i niszczeniu bazujących na nich samolotów, a także zwalczaniu systemu logistyki i dowodzenia lotnictwem, naziemnych środków obrony powietrznej oraz obezwładnianiu lotnictwa sił lądowych na lądowiskach.

Przed przejściem wojsk do natarcia może być wykonane zmasowane uderzenie ogniowe na obiekty pierwszej kolejności rażenia lub ogniowe zabezpieczenie podejścia wojsk z głębi oraz ogniowe przygotowanie ataku.

W zmasowanym uderzeniu ogniowym bierze udział lotnictwo myśliwsko-bombowe i rozpoznawcze, osłaniane w powietrzu przez wydzielone siły lotnictwa myśliwskiego. Obiektami uderzeń lotnictwa myśliwsko-bombowego są przede wszystkim stanowiska dowodzenia wojsk lądowych szczebla operacyjnego oraz najgroźniejsze, dalekonośnie środki ogniowe (pododdziały rakiet i broni precyzyjnego rażenia, lotnictwo na lotniskach i lądowiskach). Natomiast lotnictwo rozpoznawcze prowadzi rozpoznanie na rzecz uderzeń rakiet i lotnictwa myśliwsko-bombowego oraz w interesie wojsk przechodzących do operacji zaczepnej.

W razie organizowania ogniowego zabezpieczenia podejścia wojsk z głębi, lotnictwo myśliwsko-bombowe zwalcza najgroźniejsze obiekty rozmieszczone w strefie operacyjnej oraz stanowiska dowodzenia, pododdziały artylerii lufowej i rakietowej, śmigłowce uderzeniowe na lądowiskach i inne cele rozmieszczone w strefie taktycznej.

W ogniowym przygotowaniu ataku może uczestniczyć tylko ta część lotnictwa myśliwsko-bombowego, która nie wykonywała zadań we wcześniejszym okresie rażenia przeciwnika. Uderzenia grup myśliwsko-bombowych powinny być koncentrowane na artylerii,

batalionach drugich rzutów i obiektach znajdujących się w pobliżu odcinka wprowadzenia do bitwy zgrupowania uderzeniowego związku operacyjnego wojsk lądowych. Natomiast śmigłowce bojowe mogą zwalczać wojska i środki przeciwpancerne (opancerzone) rozmieszczone przed przednim skrajem i na skrzydłach rubieży przełamania (wprowadzenia wojsk).

Działania lotnictwa do czasu wprowadzenia do bitwy zgrupowania uderzeniowego związku operacyjnego wojsk lądowych prowadzone są z zasady według planu szczebla strategicznego. Lotnictwo wykonuje zadania przede wszystkim uderzeniami jednoczesnymi (ześrodkowanymi) grup samolotów i śmigłowców, na obiekty zawczasu planowane do zwalczania. Cała działalność lotnictwa w tym okresie powinna być ściśle skoordynowana z działaniami artylerii i wojsk rakietowych oraz przechodzącymi do ataku zgrupowaniami wojsk lądowych.

Podczas lotniczego wsparcia ataku i lotniczego wsparcia nacierających wojsk w głębi lotnictwo, realizuje zadania zarówno według planu Naczelnego Dowódcy, jak i dowódcy związku operacyjnego wojsk lądowych.

Korpus lotniczy wykonując uderzenie strategiczne, główny wysiłek rozpoznania i działalności ogniowej poświęci na podtrzymywanie wywalczonej wcześniej przewagi w powietrzu, izolowanie odwodów operacyjnych i strategicznych oraz śledzenie i niszczenie obiektów pierwszej kolejności rażenia szczebla operacyjnego. Zadania te realizowane będą kolejnymi uderzeniami ześrodkowanymi lotnictwa na możliwie dużą liczbę obiektów przewidzianych do rozpoznania i zwalczania.

W tym okresie działań operacyjnych lotnictwo myśliwsko-bombowe (szturmowe), wykonując zadania zgodnie z decyzjami dowódcy związku operacyjnego, niszczy przede wszystkim stanowiska dowodzenia związków taktycznych i operacyjnych wojsk lądowych,

śmigłowce uzbrojone na lądowiskach, taktyczno-operacyjne elementy naziemne broni precyzyjnej, wybrane pododdziały WRE i artylerii oraz odwody. Będą to zwykle działania urzutowane w czasie, wykonywane niedużymi grupami samolotów, z wyraźną koncentracją uderzeń na głównym kierunku natarcia, w celu utrzymania przewagi ogniowej i eliminowania najgroźniejszych obiektów przeciwnika.

Szczególną aktywność działań w zakresie bezpośredniego wsparcia ogniowego nacierających wojsk powinny osiągnąć śmigłowce bojowe. Uderzeniami jednoczesnymi i kolejnymi, a niekiedy wręcz towarzysząc nacierającym oddziałom, mają one wspólnie z artylerią niszczyć pododdziały pancerne, środki przeciwpancerne i inne środki ogniowe utrudniające wojskom wykonywanie postawionych zadań. Wskazane jest by uderzenia śmigłowców były realizowane na doraźne zapotrzebowania dowódców szczebli taktycznych (na wezwanie z pola walki), z dyżurowania na wysuniętych lądowiskach lub nawet ze stref krótkotrwałego wyczekiwania (z dyżurowania w powietrzu).

Ważne znaczenie dla powodzenia operacji zaczepnej będzie miało zwalczanie przez lotnictwo odwodów przeciwnika, najpierw taktycznych, później zaś operacyjnych i strategicznych, wychodzących z rejonów ześrodkowania, a następnie w czasie ich przegrupowania i rozwijania. W zwalczaniu tych odwodów główną rolę odgrywać będzie lotnictwo myśliwsko-bombowe, a podczas ich rozwijania i ataku - śmigłowce bojowe. Przy tym bliższe odwody operacyjne celowo jest zwalczać wysiłkiem lotnictwa myśliwsko-bombowego będącym w dyspozycji Naczelnego Dowódcy, a taktyczne - z wysiłku dowódcy związku operacyjnego wojsk lądowych.

Odwody operacyjne powinny być zwalczane uderzeniami jednoczesnymi dużych grup lotnictwa myśliwsko-bombowego głównie w miejscach, które stwarzają dogodne warunki do ich zatrzymania. Będą to przede wszystkim podejścia do przepraw na szerokich przeszkodach wodnych, lub w miejsca trudne do obejścia np. na przesmykach między jeziorami, na drogach prowadzących przez gęste lasy, bagna, wąwozy.

Natomiast odwody taktyczne celowo jest zwalczać w trakcie ich przemieszczania do rubieży wykonania kontrataku lub obsadzenia kolejnych pozycji obrony, przygotowanymi do tego siłami lotnictwa myśliwsko-bombowego dyżurującymi w wysokich stopniach gotowości bojowej na lotniskach.

Jeżeli pomimo oddziaływania wojsk rakietowych, artylerii oraz lotnictwa przeciwnik zdoła wprowadzić do walki odwody operacyjne (strategiczne) i wykonać przeciwuderzenie, to główny ciężar walki z nimi przejmą wojska pierwszego rzutu i wspierające je śmigłowce bojowe. Powinny one wówczas niszczyć nacierające pododdziały czołgów, BWP i transporterów opancerzonych przeciwnika znad ugrupowania własnych wojsk. W dynamicznie zmieniającej się sytuacji wskazanym będzie utrzymywać dyżurujące śmigłowce na lądowiskach wysuniętych, a uderzenia wykonywanywać na wezwanie z pola walki. Czasami niezbędne będzie utrzymywanie śmigłowców nawet w strefach dyżurowania w powietrzu. Działania te powinny być prowadzone głównie według planu dowódcy związku operacyjnego

W tym czasie lotnictwo myśliwsko-bombowe, wykonując uderzenia niedużymi grupami, powinno niszczć nowo wykryte obiekty pierwszej kolejności rażenia oraz utrudniać wsparcie logistyczne przeciwuderzających wojsk. Ponadto część sił powinno wydzielić w celu izolacji rejonu walki przed drugimi rzutami wojsk wykonujących zwrot zaczepny.

Powodzenie operacyjnych działań zaczepnych w znacznym stopniu uzależnione jest od skuteczności wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu. Dlatego szczególne znaczenie ma jego wszechstronne zabezpieczenie i wsparcie ogniowe, realizowane zgodnie z decyzjami dowódcy związku operacyjnego wojsk lądowych.

Lotnictwo myśliwsko-bombowe powinno w tym celu niszczyć obiekty pierwszej kolejności rażenia, a przede wszystkim operacyjno-taktyczne środki ogniowe, naziemne elementy broni precyzyjnej i śmigłowce przeciwpancerne na lądowiskach. Głównym zadaniem śmigłowców bojowych jest w tym czasie niszczenie środków opancerzonych rozmieszczonych w pobliżu rubieży wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu.

Niezwykle ważne jest w tym okresie posiadanie precyzyjnej informacji o przeciwniku. Dlatego niezbędne jest intensyfikowanie rozpoznania powietrznego, zarówno siłami samolotów, jak i śmigłowców rozpoznawczych, w tym śmigłowców związków taktycznych wojsk lądowych.

Wyjątkowo ważnym problemem dotyczącym użycia lotnictwa, a zwłaszcza śmigłowców bojowych do wsparcia ogniowego wojsk jest współdziałanie tych powietrznych środków ogniowych z naziemnymi środkami wsparcia, głównie artylerią. Rozwiązanie tych problemów będzie możliwe, jeżeli:

- śmigłowce uzbrojone wejdą w struktury wojsk lądowych;
- zbudowany zostanie jednolity system kierowania powietrzno-lądowym wsparciem ogniowym wojsk, obejmujący użycie artylerii i śmigłowców uzbrojonych.

Podstawą do budowy takiego systemu powinien być obecny system rozpoznania i kierowania ogniem wykorzystywany przez artylerię.

5. Kierowanie wsparciem ogniowym

Proces kierowania środkami walki i ogniem we współczesnych działaniach bojowych jest integralnym i wyjątkowo ważnym elementem dowodzenia. Jego znaczenie w walce i operacji rośnie wraz z rozwojem nowoczesnych systemów rażenia oraz zwiększającym się systematycznie zapotrzebowaniem na bieżącą /ciągłą/ walkę ogniową w wymiarze operacyjno-taktycznym, głównie ze środkami ogniowymi i elementami rozpoznania przeciwnika. Wnioski z wojny w Zatoce Perskiej jednoznacznie wskazują, że sprawność systemu rozpoznania i kierowania wsparciem ogniowym we współczesnych działaniach bojowych odgrywa nie mniejszą rolę, niż możliwości ogniowe środków rażenia. Są to obecnie bezsprzecznie równorzędne i istotne czynniki decydujące o efektywności ognia w operacji i walce.

Nie można prowadzić gruntownej analizy problemu kierowania wsparciem ogniowym wojsk w oderwaniu od nadrzędnego zjawiska, jakim jest proces dowodzenia wojskami. Obydwa wymienione procesy funkcjonują w tym samym systemie, zmierzają do tego samego celu /celu operacji, walki/ oraz realizowane są przez te same ogniwa dowodzenia. Z tych względów, mimo iż problem dotyczy kierowania wsparciem ogniowym, przedmiotem analizy i oceny musi być cały system dowodzenia w operacji i walce. Dopiero w wyniku takich badań można będzie określić rolę dowódców ogólnowojskowych w kierowaniu wsparciem ogniowym, rolę, rodzaj i zadania specjalistycznych organów kierowania tym wsparciem, a także sposób ich funkcjonowania w operacji i walce.

Inny, nie mniej ważny problem występujący w procesie kierowania wsparciem ogniowym, sygnalizowany był już w pierwszej części opracowania. Wynika on ze złożoności procesów informacyjnych we współczesnej operacji i dotyczy ścisłych zależności zachodzących między sprawnością systemów rozpoznania i kierowania ogniem. Głębsza analiza tych zależności wręcz wskazuje, że obydwa wymienione systemy powinny być w rzeczywistości traktowane jako jeden spójny układ funkcjonujący na rzecz rażenia ogniowego przeciwnika i kierowania wojskami. Nie można bowiem mówić dziś o dowodzeniu lub kierowaniu ogniem bez uwzględnienia informacji z rozpoznania. Niezbędna ona jest w procesie planowania działań bojowych, organizacji walki oraz kierowania użyciem środków ogniowych. W związku z powyższym problem kierowania wsparciem ogniowym musi być rozpatrywany również w płaszczyźnie pełnego procesu informacyjnego, obejmującego: sposób rozpoznania obiektów, miejsce i sposób planowania użycia środków ogniowych, stawianie zadań taktycznych i ogniowych oraz podległość wykonawców zadań wsparcia ogniowego.

Wiadomo, że system dowodzenia /w tym podsystem obejmujący kierowanie środkami walki i ogniem/ musi posiadać właściwą hierarchię, odpowiadającą strukturze sił zbrojnych i ich zadaniom. Jednocześnie powinien on być otwarty na ewentualne doraźne zmiany w strukturach, bez uszczerbku dla sprawności procesu dowodzenia. Sytuacje takie mogą wystąpić w przypadku konieczności zmian w podporządkowaniu określonych związków taktycznych /oddziałów, pododdziałów/ na czas wykonania zadań operacyjnych lub taktycznych. Ponadto wiadomo, że w systemie musi być zachowana zasada jednoosobowego dowodzenia i kierowania, a także racjonalna rozpiętość tych procesów. W praktyce oznacza to, że kierowanie walką wszystkich środków powinno prowadzić wprost do realizacji zamiaru dowódcy ogólnowojskowego, a ilość bezpośrednio podległych

ogniw w systemie powinna być ograniczona do liczby umożliwiającej sprawne, jednoczesne kierowanie nimi w walce[1/].

Struktura systemu dowodzenia i kierowania ogniem funkcjonującego w wojskach w czasie pokoju nie powinna odbiegać od potrzeb w tym zakresie na czas wojny. Jest to wyjątkowo ważny i nie zawsze doceniany warunek sprawnego funkcjonowania systemu w działaniach bojowych.

W poprzednich latach, na bazie istniejących struktur sztabów ogólnowojskowych dość często w czasie ćwiczeń próbowano tworzyć doraźne elementy systemu dowodzenia w celu przygotowania i organizacji określonych działań i kierowanie nimi. Należało to traktować jako sygnał, że faktyczne struktury sztabów nie odpowiadają dzisiejszym potrzebom, a efekty takich doraźnych zmian z oczywistych względów były najczęściej negatywne. Obserwując obecną modernizację struktur sztabów ogólnowojskowych można zauważyć, że niewiele wniosków wyniesiono z tamtych doświadczeń. Nowe struktury tych sztabów nadal nie są dostosowane do rozwiązywania problemów operacyjno-taktycznych, lecz problemów użycia rodzajów wojsk. Nadal trwa dyskusja o potrzebie tworzenia nieetatowych organów koordynujących działalność różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk.

Proces dowodzenia i kierowanie ogniem, jak wiadomo, wymaga wysokiego zgrania pracy określonych osób funkcyjnych i zespołów sztabu, jednoznacznej ich odpowiedzialności za realizację określonych czynności oraz zorganizowanego obiegu informacji. Rola każdego ogniwa sztabu musi być wyraźnie i jednoznacznie określona, a jego działalność - celowa, powiązana z odpowiedzialnością i oparta na kompetencyjności osób funkcyjnych.

1/ Badania dowodzą, że warunki te będą spełnione, gdy liczba bezpośrednio podległych ogniw w strukturze nie przekracza pięciu.

By spełnić te warunki, struktury sztabów muszą być zgrywane i doskonalone ciągle w codziennym działaniu. Należy również dążyć, by obecnie, w warunkach pokoju podlegały sztabom /lub ich elementom/ te wojska, które mają być podległe w czasie ewentualnej walki zbrojnej Chodzi głównie o to, by sztaby /ich ogniwa/ brały pełną odpowiedzialność, nie tylko za dowodzenie i kierowanie ogniem wojsk w czasie walki, ale również za ich przygotowanie do tej walki i zgranie swoich działań z działaniami wojsk i podległych sztabów. Można to osiągnąć jedynie w przypadku, gdy struktury wojsk i sztabów w czasie pokoju będą budowane i dostostosowane do potrzeb czasu ewentualnej wojny. Dotychczasowa rzeczywistość wskazuje, że reguły te nie zawsze są przestrzegane.

Typowym tego przykładem jest lotnictwo wojsk lądowych /śmigłowce/, które w czasie pokoju, zamiast w strukturach wojsk lądowych, nadal przebywają w strukturach wojsk lotniczych. Stan taki próbuje się pozornie usprawiedliwić niewielką ilością tych środków w wojskach, odmiennością procesów logistycznych i szkoleniowych oraz innymi mało przekonywującymi powodami. Wiadomo natomiast, że odłożenie takiej decyzji w czasie nie rozwiąże powyższych problemów i nie przygotuje wojsk lądowych do przyjęcia śmigłowców w swoje struktury. Wiele łatwiej jest właśnie teraz rozwiązywać te problemy, przy małej ilości środków i zapewnić warunki ich przyjęcia, gdy zwiększy się ich ilość. Natomiast obecna sytuacja nie sprzyja wypracowaniu i doskonaleniu racjonalnych zasad ich współdziałania z pozostałymi środkami rażenia i pododdziałami ogólnowojskowymi w walce. Nie pozwala sztabom ogólnowojskowym doskonalić umiejętności w kierowaniu ich użyciem w działaniach bojowych. Rozwiązanie powyższych problemów jest jednym z czynników warunkujących możliwość prowadzenia obronnych operacji powietrzno-lądowych przez nasze związki operacyjno-taktyczne.

Współczesne pole walki wymaga, by system kierowania środkami wsparcia ogniowego charakteryzował się przede wszystkim odpornością na oddziaływanie ogniowe, informacyjne i radioelektroniczne przeciwnika, ciągłością funkcjonowania, maksymalnie krótkim czasem obiegu i przetwarzania informacji oraz realizacji procesów decyzyjnych. Ponadto system ten powinien umożliwić optymalny wybór i użycie dowolnych rodzajów środków rażenia, będących w dyspozycji dowódcy ogólnowojskowego, zapewnić w krótkim czasie manewr ognia większości środków własnych, a niekiedy i przełożonego w określony rejon /na określony kierunek/ zagrożenia oraz sprzyjać organizacji współdziałania środków rażenia różnych rodzajów wojsk. Jak z powyższego wynika, rola systemu kierowania środkami wsparcia ogniowego w procesie dowodzenia, a także wymagania wobec niego, są wyjątkowo duże.

W celu realizacji zadań wsparcia ogniowego w operacji organizuje się swoisty system, o złożonej strukturze hierarchicznej /obejmującej kilka szczebli dowodzenia /, w skład którego wchodzą: środki rozpoznania, elementy kierowania ogniem oraz różnorodne środki rażenia. Sprawność funkcjonowania tego sytemu i jego efektywność w działaniach bojowych zależy w równej mierze od każdego z wymienionych elementów składowych. Z tych względów niezmiernie ważnym jest, by zadbać o sprawność każdego z nich i zapewnić im jednakową odporność na oddziaływanie przeciwnika.

Podejmując próbę doskonalenia systemu rozpoznania i kierowania środkami wsparcia ogniowego należy uwzględnić, że w działaniach bojowych nie funkcjonuje on samodzielnie /autonomicznie/. Jest on elementem innych systemów nadrzędnych, a zwłaszcza wspomnianego wcześniej systemu dowodzenia. Z tych względów, tak analiza rozpatrywanych zjawisk, jak również kierunki modernizacji zmierzające do usprawnienia procesów kierowania powinny mieć charakter systemowy.

W praktyce oznacza to, że chcąc doskonalić /modernizować/ system rozpoznania i kierowania ogniem w walce trzeba równocześnie objąć tym procesem cały system dowodzenia. Wiadomo bowiem, że wymiana /modernizacja/ jednego elementu w tak złożonym systemie nie zawsze będzie prowadzić do usprawnienia jego formalności lub usprawni ją w nieznacznym stopniu.

Wcześniejsze wnioski wskazują, że we współczesnej operacji i walce wyjątkowo rośnie znaczenie wsparcia ogniowego wojsk realizowanego w skali operacyjno-taktycznej przy użyciu środków ogniowych różnych rodzajów wojsk, a zwłaszcza lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii. Ponadto w ścisłym związku ze środkami ogniowymi wykorzystywane są środki do rażenia radioelektronicznego przeciwnika. W tej sytuacji organizacja wsparcia ogniowego i radioelektronicznego wojsk oraz kierowanie nimi w walce staje się problemem ogólnowojskowym i jest jednym z ważniejszych zadań dowódców i sztabów. Zadania te realizują dowódcy i sztaby ogólnowojskowych związków operacyjnych /związków taktycznych, oddziałów/ dowódcy i szefowie rodzajów wojsk biorących udział we wsparciu ogniowym oraz ich sztaby; dowódcy i sztaby związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów przewidzianych do wsparcia.

5.1. Rola dowódcy i sztabu ogólnowojskowego

Podstawową rolę w dowodzeniu, a tym samym i w kierowaniu wsparciem ogniowym w walce i operacji spełniają dowódcy i sztaby ogólnowojskowe. W świetle obowiązujących regulaminów, dowódcy są dysponentami całego potencjału ogniowego, wszystkich rodzajów środków rażenia będących w ich podległości. Jest to zresztą zgodne z zasadą jednoosobowego dowodzenia i wymogami współczesnego pola walki.

Warto zatem przyjrzeć się bliżej obecnym obowiązkom dowódców oraz strukturom sztabów ogólnowojskowych i ocenić czy odpowiadają one współczesnym potrzebom, głównie w zakresie kierowania wsparciem ogniowym.

Niejako na marginesie, celowym jest również zauważyć definicję /zakres pojęcia/ sztabu ogólnowojskowego. W dostępnej literaturze można bowiem spotkać się z poglądem, że sztab ogólnowojskowy to jedynie ta część sztabu związku operacyjnego /związku taktycznego, oddziału/ która obejmuje pion operacyjny, rozpoznawczy oraz łączność. Nie uwzględnia się w składzie sztabu ogólnowojskowego szefów rodzajów wojsk i służb oraz podległych im oficerów. Pozornie szefostwa te posiadają autonomię, a w rzeczywistości funkcjonują przecież na takich samych zasadach jak wymienione elementy sztabu:przygotowują propozycje do decyzji, biorą udział w planowaniu,organizują i kierują działaniami bojowymi, itd.

Słownik podstawowych terminów wojskowych \x określa, że "sztab to organ dowódcy w zakresie dowodzenia wojskami, występujący w oddziałach i związkach wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz na szczeblu centralnym.....Podstawowym zadaniem sztabu jest kierowanie przygotowaniem, organizacją i prowadzeniem działań bojowych zgodnie z decyzją dowódcy....przez podległe wojska". Można się zgodzić z takim stanowiskiem. Jednakże w ślad za tym, sztabem związku operacyjnego /związku taktycznego, oddziału/ można nazwać wyłącznie taki organ, którego struktury pozwalają w pełni realizować wymienione funkcje wobec wszystkich rodzajów wojsk będących w składzie wymienionych struktur, a także podporządkowanych na czas operacji /walki/.

2/ Słownik podstawowych terminów wojskowych - wyd. MON 1985 str. S-51

Nie spełnia tych wymogów sztab ogólnowojskowy, w skład którego nie wchodzą szefostwa rodzajów wojsk i służb. Można uznać, że w tym względzie teoria znacznie rozbiega się z praktyką.

W rzeczywistości, tak rozmieszczenie na stanowiskach dowodzenia, jak i powiązania informacyjne oraz sposób realizacji zadań w toku organizacji i prowadzenia działań bojowych wskazują, że wszystkie wymienione elementy powinny stanowić spójną całość - jeden organ zdolny do realizacji zamiaru dowódcy. Nie można natomiast nazwać sztabem ogólnowojskowym wybranym elementów rzeczywiście funkcjonującej struktury, które nie są w stanie samodzielnie i kompleksowo rozwiązać wszystkich problemów użycia podległych wojsk w operacji /walce/.

Wracając do problemów planowania i organizacji operacji /walki/ oraz kierowania nimi warto zauważyć, że w każdym z tych przypadków występuje kilka głównych problemów składających się na całość zjawiska walki. Są one wszystkie w sferze zainteresowania dowódców i sztabów ogólnowojskowych i należą do nich:

- działanie ogólnowojskowych związków taktycznych /oddziałów, i pododdziałow/;
- wsparcie ogniowe i radioelektroniczne podległych wojsk w operacji /walce/;
- osłona ugrupowania wojsk przed atakiem z powietrza;
- wsparcie logistyczne działań bojowych;
- zabezpiecznie działań bojowych wojsk.

Można uznać, że są to główne problemy, które powinien rozwiązać dowódca ogólnowojskowy i jego sztab w czasie planowania, organizacji i kierowanie walką. Jednocześnie są to określone procesy, które mają miejsce w czasie operacji /walki/, są jej elementami składowymi i decydują o jej wyniku. W czasie organizacji i kierowania działaniami bojowymi należy zatem zapewnić warunki do ich realizacji, powiązać je informacyjnie oraz skoor-

dynować ich przebieg. W każdym z tych procesów bierze udział jeden lub kilka rodzajów wojsk lecz zawsze można będzie określić dla nich jeden wspólny cel działania i opracować wspólny plan użycia, zgodny z zamiarem rozegrania operacji /walki/. Każdy z nich ma swoją specyfikę i oprócz wiedzy ogólnowojskowej wymaga od osób kierujących nimi, dodatkowej wiedzy specjalistycznej. Powinna to być jednak wiedza na poziomie wyższym niż w przypadku użycia pojedynczego rodzaju wojsk.

Obecne struktury systemu dowodzenia, w którym istnieją szefostwa poszczególnych rodzajów wojsk i służb powodują, że w procesie planowania, organizacji działań bojowych oraz kierowania nimi rozwiązywane są w rzeczywistości problemy użycia rodzajów wojsk i służb, a nie bezpośrednio problemy operacyjno-taktyczne. Problemy operacyjno-taktyczne rozwiązywane są tu niejako pośrednio. Świadczy o tym np. struktura planu operacji /walki/. który składa się z decyzji dowódcy, planów użycia rodzajów wojsk oraz planów zabezpieczenia bojowego, łączności, itd.[x/] Można rzec, że plan operacji /walki/ jest strukturą składającą się ze względnie autonomicznych elementów powiązanych jedynie decyzją /w tym zamiarem/ dowódcy. O tym, że z praktycznego punktu widzenia jest to zjawisko niekorzystne, świadczą choćby próby tworzenia nieetatowych /doraźnych/ elementów w sztabach, w celu rozwiązania określonych problemów operacyjno-taktycznych. Jak już wspomniano, jedną z takich prób było tworzenie ośrodków /grup/ planowania i kierowania rażeniem ogniowym przeciwnika, a obecnie wsparciem ogniowym wojsk.

Działania te nie miały szans powodzenia, ponieważ w rzeczywistości dublowały pracę etatowych organów dowodzenia, wprowa-

---

x/ Tezy na sympozjum naukowe "Kierowanie obroną państwa i dowodzenie siłami zbrojnymi" - wyd. AON 1992 r.

dzały dużą niejasność w obowiązkach i kompetencjach osób funkcyjnych oraz nie zapewniały bieżącego /ciągłego/ funkcjonowania i zgrywania określonych zespołów ludzkich. Elementem tym nie podlegały również struktury wykonawcze zadań bojowych.

Jest oczywistym, że problem nie zostanie również rozwiązany poprzez formalne włączenie obecnych szefostw rodzajów wojsk i służb do struktury sztabów ogólnowojskowych, oraz tworzenie nadal doraźnych zespołów koordynacji wsparcia ogniowego. Tak wcześniejsza analiza procesu dowodzenia we współczesnej walce, jak również dotychczasowe próby tworzenia nieformalnych elementów w sztabach na czas ćwiczeń wskazują jednoznacznie, że stoimy przed koniecznością zmian strukturalnych całego systemu dowodzenia wojskami, a w tym również i sztabów poszczególnych szczebli dowodzenia. W ramach tych zmian należałoby dążyć do nadania większej rangi procesowi kierowania środkami wsparcia ogniowego. Jest to bowiem tendencja występująca w wielu nowoczesnych armiach i wynika z roli ognia we współczesnych działaniach bojowych. Zjawisko to dotyczy nie jednego, lecz wielu rodzajów wojsk i sztabów. Niezbędne jest również nowe spojrzenie na zadania poszczególnych szczebli dowodzenia oraz ogniw występujących w sztabach w procesie dowodzenia.

Od kilku lat trwa restrukturyzacja sił zbrojnych, a w jej ramach budowane są nowe struktury sztabów. Z przykrością trzeba jednak stwierdzić, że nie uwzględniają one powyższych ocen i nie rozwiązują korzystnie sygnalizowanych problemów. Struktury te dostosowuje się bardziej do potrzeb pokojowych, niż wojennych. Problemy wsparcia ogniowego nie są integrowane i nie przybliża się ich do decydentów. Swiadczy o tym choćby umiejscowienie szefostw artylerii w pionie rodzajów wojsk. Rozwiązanie takie niewątpliwie utrudni bezpośrednie wykorzystanie wsparcia ogniowego przez dowódcę ogólnowojskowego.

W dotychczasowym dowodzeniu trudno jest wyraźnie rozdzielić proces informacyjny na rzecz kierowania wojskami od informacji na rzecz kierowania środkami walki i ogniem. Wnioski ze współczesnych działań zbrojnych wyraźnie wskazują, że mimo spójności tych procesów, takie rozdzielenie jest niezbędne. Każdy z tych rodzajów informacji służy bowiem innym celom, posiada określoną specyfikę i musi odpowiadać innym wymaganiom. Stąd w wielu liczących się armiach selekcja informacji na rzecz ognia następuje już u źródeł /środków rozpoznania/, często obiega w innych relacjach, zwykle w systemie zautomatyzowanym i jest przetwarzana w wyspecjalizowanych elementach sztabów.

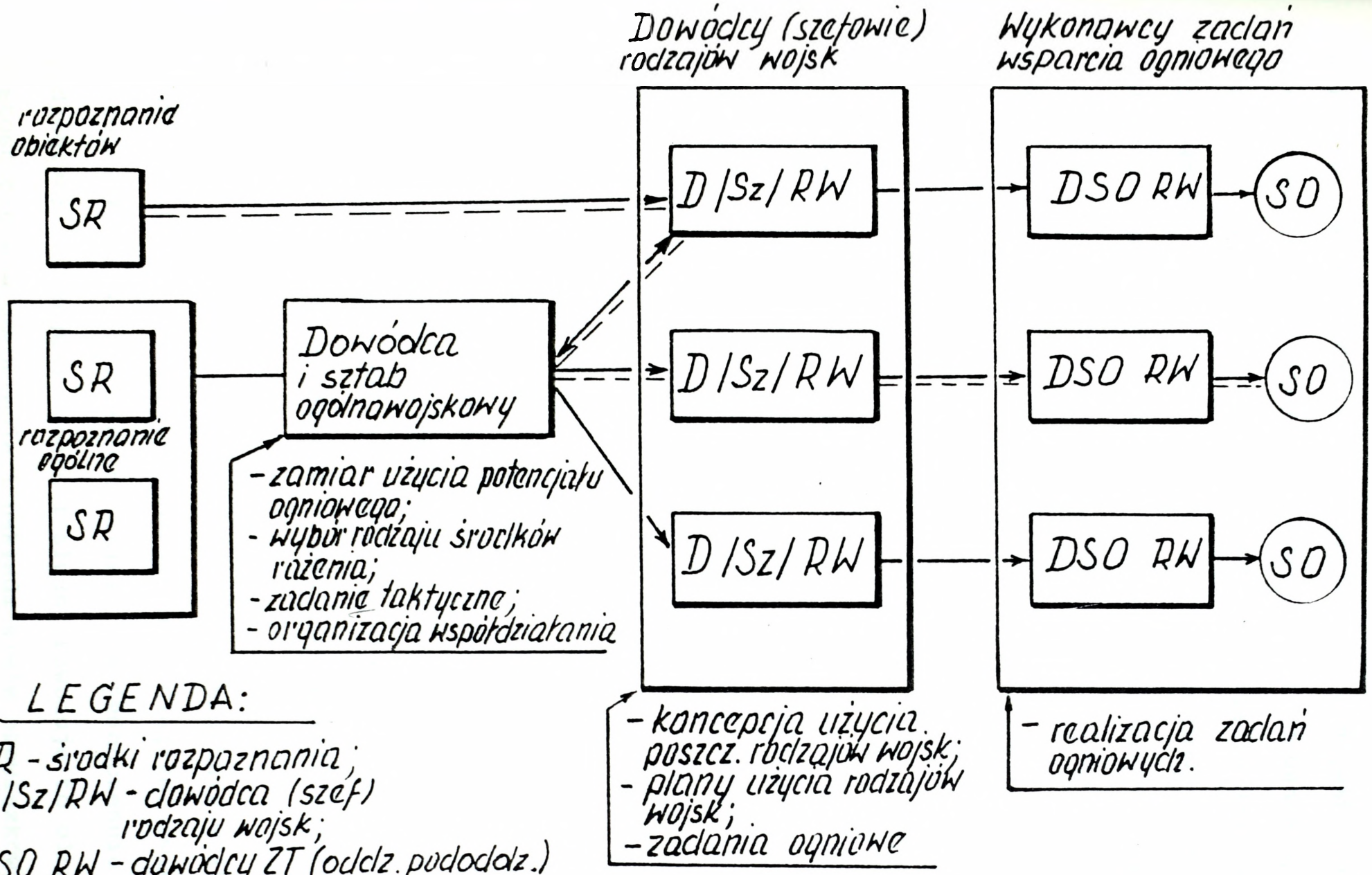
Można by rzec, że problem ten posiada właściwe rozwiązanie również w naszej armii, ponieważ lotnictwo oraz wojska rakietowe dysponują własnymi środkami rozpoznania. W praktyce są to jednak dwa odrębne systemy, nie posiadające wspólnych ogniw w procesie informacyjnym. Nie spełniają właściwie tej funkcji także organy rozpoznawcze dotychczasowych sztabów ogólnowojskowych, przygotowane głównie do zbierania i przetwarzania informacji sytuacyjnej na potrzeby planowania i dowodzenia. Była to sytuacja dopuszczalna, gdy lotnictwo wykonywało zadania wsparcia ogniowego w głębi, poza strefą ognia wojsk rakietowych i artylerii. Nie powinna natomiast mieć miejsca w przypadku lotnictwa wojsk lądowych wykonującego zadania we wspólnej strefie z artylerią.

Nowe warunki wymagają i logika nakazuje, by z chwilą wprowadzenia śmigłowców do wojsk lądowych, nie tworzyć w sztabach ogólnowojskowych autonomicznych elementów systemu kierowania ich ogniem, ale włączyć je w istniejący /artyleryjski/ system kierowania wsparciem ogniowym. System ten powinien być zmodernizowany i obejmować powietrzne i naziemne wsparcie ogniowe. Można będzie wówczas uniknąć wielu problemów związanych z planowaniem i organizacją współdziałania między tymi środkami.

We wsparciu ogniowym ma swój udział wiele struktur decyzyjnych i wykonawczych. Do najważniejszych z nich należą: dowództwa i sztaby ogólnowojskowe, dowództwa /szefostwa/ rodzajów wojsk, środki rozpoznania, dowódcy i sztaby związków taktycznych /oddziałów, pododdziałów/ rodzajów wojsk biorących udział we wsparciu oraz pododdziały środków ogniowych występujące w tych wojskach - /rys.7 /

Elementy te powiązane informacyjnie tworzą swoisty system, którego zadaniem jest skuteczne wsparcie ogniowe walczących wojsk w skali operacyjno-taktycznej. Każdy z wymienionych elementów ma do wykonania w systemie określone zadania. Celowym będzie przyjrzeć się bliżej zwłaszcza dwóm z nich - dowództwom i sztabom ogólnowojskowym oraz szefostwom rodzajów wojsk, a także powiązaniom informacyjnym między tymi elementami.

W tradycyjnym systemie dowódca ogólnowojskowy jest głównym ogniwem w omawianym układzie, a jego obowiązki w zakresie kierowania środkami walki i ogniem są mocno rozbudowane. Najogólniej rzecz biorąc, do obowiązków tych można zaliczyć: wypracowanie zamiaru użycia potencjału ogniowego, wybór rodzaju środków rażenia w celu wykonania określonych zadań, sprecyzowanie zadań taktycznych dla każdego rodzaju wojsk w poszczególnych etapach /okresach/ walki, organizacja współdziałania między poszczególnymi rodzajami wojsk biorących udział we wsparciu, a także między wsparciem a wojskami wspieranymi. Ponadto wiadomo, że głównym obowiązkiem dowódcy ogólnowojskowego jest organizowanie i kierowanie całym procesem walki, a więc działaniami wszystkich rodzajów wojsk i służb oraz koordynowanie ich działań.

LEGENDA:

SR - środki rozpoznania;
D/Sz/RW - dowódca (szef) rodzaju wojsk;
DSO RW - dowódcy ZT (oddz. pododdz.) rodzajów wojsk;
SO - środki ogniowe.

Rys. 7 Schemat tradycyjnego systemu kierowania wsparciem ogniowym.

Z kolei głównym obowiązkiem dowódców /szefów/ rodzajów wojsk biorących udział we wsparciu ogniowym jest przygotowanie dla dowódców ogólnowojskowych propozycji odnośnie sposobu użycia ich rodzajów wojsk w walce, zaplanowanie działań bojowych tych wojsk, wypracowanie dla nich zadań ogniowych oraz bezpośrednie kierowanie ich działaniami w czasie operacji /walki/. Powyższe zadania realizowane są w oparciu o zamiar i zadania dowódcy oraz wytyczne do współdziałania. W praktyce niejednokrotnie podział zadań wsparcia ogniowego polega na uzgodnieniu tego problemu między potencjalnymi wykonawcami i akceptacji tych uzgodnień przez dowódcę.

Taka metoda działania jest do przyjęcia w przypadku planowej, organizowanej zawczasu działalności ogniowej. Nie zapewnia ona jednak efektywnego użycia potencjału ogniowego różnych środków rażenia w bieżącej walce ogniowej, gdzie zwykle decydującym czynnikiem jest czas reakcji ogniowej. Ponadto autonomiczne rozwiązywanie problemów ogniowych w poszczególnych rodzajach wojsk biorących udział we wsparciu ogniowym powoduje dublowanie wielu dokumentów planistycznych lub ich treści. Mimo konieczności współdziałania między tymi rodzajami wojsk, ich działalność z zasady charakteryzuje się niską spójnością, a ponadto wymusza konieczność obiegu olbrzymiej ilości informacji /uzgodnień/ między nimi.

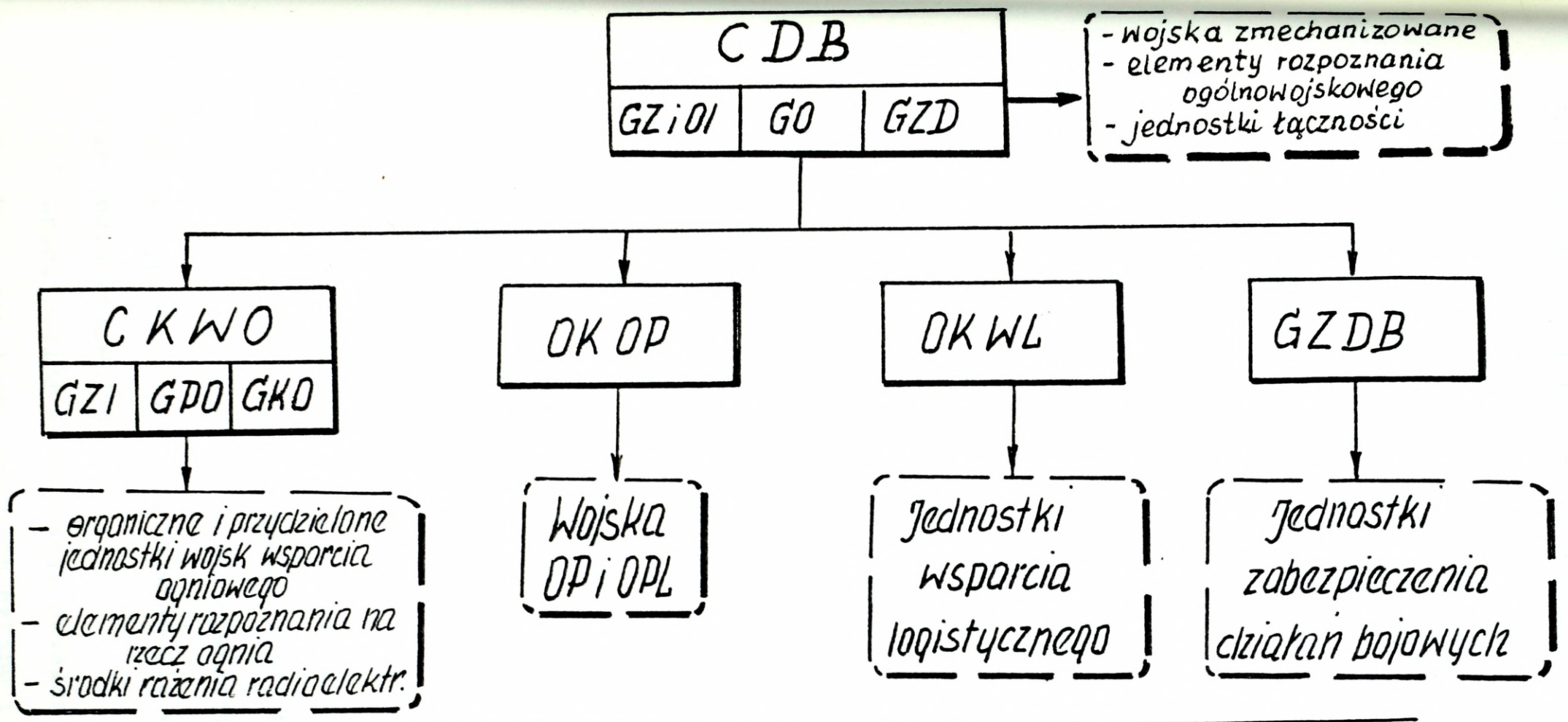
Poza tym , w tradycyjnym systemie kierowanie walką, dowódca ogólnowojskowy kieruje bezpośrednio podległymi związkami taktycznymi /oddziałami, pododdziałami/ , a jednocześnie wszystkimi podległymi rodzajami wojsk i służb. Powoduje to olbrzymią rozpiętość procesu dowodzenia i nakłada wiele obowiązków szczegółowych na dowódców ogólnowojskowych, co utrudnia im koncentrację na problemach zasadniczych.

Ponadto system ten nie zapewnia warunków do wyraźnego wydzielenia informacji z rozpoznania na potrzeby ognia. Często również sprzyja wydłużeniu obiegu tych informacji. Ma to miejsce głównie w przypadkach, gdy rozpoznanie i zwalczanie obiektów prowadzą środki różnych rodzajów wojsk. Są to zjawiska wyjątkowo niekorzystne w procesie bieżącej walki ogniowej, która - jak to już podkreślono - posiada obecnie olbrzymi wpływ na wynik walki w ogóle.

Powyższa ocena wybranych elementów obecnego systemu kierowania środkami walki i ogniem ujawnia jego niedostatki, ale wskazuje również kierunki jego doskonalenia.

Ogólnie wiadomo, że jednym z istotnych zabiegów usprawniających proces dowodzenia, a zwłaszcza kierowanie ogniem, jest jego automatyzacja. Warto jednak pamiętać, że przystępując do automatyzacji systemu dowodzenia, należy najpierw dostosować jego strukturę do aktualnych potrzeb kierowania walką. Niezbędna jest przede wszystkim weryfikacja roli i zadań poszczególnych ogniw systemu oraz powiązań informacyjnych między nimi i z wojskami. Kryteria, według których należy dokonywać takiej weryfikacji, wynikają z potrzeb współczesnego pola walki i były one sygnalizowane wcześniej.

Szczegółowa analiza problemu dowodzenia, przykłady z armii zachodnich, jak również doświadczenia własne z ubiegłych lat wskazują jednoznacznie na konieczność wypracowania nowego, racjonalnego modelu struktur sztabów ogólnowojskowych. W modelu tym należy zapewnić etatowe i ważne miejsce dla ogniwa, którego przedmiotem zainteresowania i odpowiedzialności będzie całokształt problemów związanych ze wsparciem ogniowym i radioelektronicznym wojsk. Ogólną ideę takiego modelu przedstawia rys. 8 .

LEGENDA:

CDB - centrum dowodzenia bojowego;
GZiOI - grupa zbierania i opracowania informacji;
GO - grupa operacyjna;
GZD - grupa zabezpieczenia dowodzenia;
CKWO - centrum kierowania wsparciem ogniowym;
GZI - grupa zbierania informacji o obiektach
GPO - grupa planowania ogniowego;
GKO - grupa kierowania ogniem i WRE;
OK OP - ośrodek kierowania obroną powietrzną;
OK WL - ośrodek kierowania wsparciem logistycznym;
GZDB - grupa zabezpieczenia działań bojowych.

Rys. 8. Ogólna idea systemu kierowania walką.

Jego istota polega na tym, by poszczególne ogniwa sztabu ogólnowojskowego były zdolne rozwiązywać całościowo /w sferze planowania i kierowania/ podstawowe zagadnienia walki, jakimi są: działanie podległych ogólnowojskowych związków taktycznych /oddziałów/; wsparcie ogniowe i radioeletroniczne tych wojsk; ich osłona przed atakiem z powietrza; wsparcie logistyczne i zabezpieczenie działań bojowych.

W takim układzie wyraźnie rysują się dwa poziomy koordynacji działań bojowych. Pierwszy z nich /wyższy/ ma miejsce w centrum dowodzenia bojowego i powinien być realizowany bezpośrednio przez dowódcę ogólnowojskowego. Do jego zadań należy integracja głównych elementów walki /działania wojsk, wsparcia ogniowego, osłony, itd./ bez szczegółowego rozpatrzenia udziału poszczególnych rodzajów wojsk w tych obszarach. Dowódca ogólnowojskowy ma bowiem organizować operację /walkę/ i sterować jej głównymi procesami. W tym celu określa zamiar walki i podejmuje decyzję, w których określa cel, zadania i sposób rozegrania walki. Są to ustalenia integrujące wszystkie wymienione procesy realizowane przez różne rodzaje wojsk. Ponadto określa cel działania i zadania taktyczne, jaki powinny być zrealizowane w kolejnych okresach /etapach/ walki w obszarach omawianych działań, nie dzieląc ich na rodzaje wojsk. Będą to więc zadania dla podległych związków taktycznych /oddziałów, pododdziałów/ ogólnowojskowych, a ponadto dla wsparcia ogniowego, wsparcia logistycznego, osłony powietrznej, itd. Powinny one być uszczegóławiane i aktualizowane w toku operacji /walki/. Można rzec, że w tym przypadku, dowódca zajmuje się głównymi problemami walki a nie rodzajami wojsk.

Drugi poziom koordynacji działań bojowych /niższy/ ma miejsce w podległych ogniwach sztabu i polega na podziale zadań i uzgodnieniu współdziałania różnych rodzajów wojsk realizujących

wspólnie określone działania, jak: wsparcie ogniowe, osłona ogniowa itd. Podstawą do pracy w tych ogniwach będzie zamiar i decyzja dowódcy oraz zadania taktyczne postawione przez dowódcę w trakcie organizacji operacji /walki/ i w czasie jej trwania. Natomiast efektem ich pracy winny być zadania specjalistyczne dla poszczególnych rodzajów wojsk biorących udział w realizacji określonego elementu walki.

Plan operacji /walki/ opracowany przez sztab ogólnowojskowy może się wówczas składać z decyzji dowódcy opracowanej w centrum dowodzenia bojowego oraz planów: wsparcia ogniowego i radioelektronicznego, wsparcia logistycznego, osłony ogniowej i radioelektronicznej oraz zabezpieczenia działań bojowych. Plany te opracowywane są przez poszczególne ogniwa sztabu i zatwierdzane przez dowódcę. Ponadto, jak zwykle, mogą być wykonywane inne dokumenty pomocnicze /robocze/ nie wchodzące w skład planu.

Taka struktura sztabu ogólnowojskowego oraz zadania jego poszczególnych ogniw eliminują potrzebę utrzymania dowództw /szefostw/ rodzajów wojsk i służb w związkach operacyjnych i taktycznych, w dotychczasowej postaci[x/]. Na ich bazie należałoby utworzyć stosowne ogniwa sztabu ogólnowojskowego /oddziały, wydziały wsparcia ogniowego/, zachowując wobec nich dotychczasową podległość rodzajów wojsk. W składzie takich ogniw powinni wystąpić oficerowie tych rodzajów wojsk, których związki taktyczne /oddziały, pododdziały/ im podlegają. W czasie operacji /walki/ ogniwa te organizowałyby stosowne centra /ośrodki/ kierowania wsparciem ogniowym podległych związków taktycznych /oddziałów/.

---

x/ Z oczywistych względów nie dotyczy to Sztabu Generalnego ,w którym szefostwa rodzajów wojsk ponoszą odpowiedzialność za rozwój, struktury, przygotowanie i kontrolę swoich wojsk.

Powietrzno-lądowy wymiar wsparcia ogniowego wojsk we współczesnych operacjach wymaga ścisłego i ciągłego współdziałania środków ogniowych różnych rodzajów wojsk. Dotyczy to zwłaszcza lotnictwa wojsk lądowych i artylerii oraz lotnictwa myśliwsko-bombowego /szturmowego/ i wojsk rakietowych. Srodki te często będą zmuszone realizować zadania ogniowe we wspólnych strefach i w jednym czasie.nadając wsparciu ogniowemu charakter powietrzno-lądowy. W wielu przypadkach zaistnieje potrzeba, by wojska rakietowe/ artyleria/ zapewniły warunki dogodnego użycia lotnictwa /śmigłowców/. Również z tych względów racjonalnym rozwiązaniem byłoby utworzenie w strukturach sztabów ogólnowojskowych związku operacyjnego i taktycznego etatowych, wspólnych elementów dowodzenia /kierowania/ dla wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa. Jak to już wspomniano wcześniej, mogą to być oddziały /wydziały/ wsparcia ogniowego, które przejmą rolę obecnych szefostw wojsk rakietowych i artylerii oraz tworzonych na okres działań bojowych, grup dowodzenia bojowego lotnictwem.

5.2. Zadania ośrodków kierowania wsparciem ogniowym

W dowodzeniu niezmiernie ważną sprawą są kompetencje i odpowiedzialność poszczególnych osób funkcyjnych i ogniw dowodzenia. Należy tu stosować zasadę - pełna odpowiedzialność, ale i pełne uprawnienia. Zatem w przypadkach tych elementów sztabu ogólnowojskowego, które mają organizować i kierować działaniami bojowymi kilku rodzajów wojsk, a zwłaszcza gdy są to również wojska przydzielone na czas operacji /walki/, szefowie tych ogniw winni mieć pełne uprawnienia do kierowania ich działaniami. Ponadto w ich skład powinni wchodzić oficerowie wszystkich podległych i przewidywanych do użycia rodzajów wojsk. Dotyczy to zwłaszcza ośrodka kierowania wsparciem ogniowym, który powinien

być zdolny do kierowania uderzeniami rakiet, ogniem artylerii organicznej i przydzielonej oraz użyciem lotnictwa taktycznego w pasie działania macierzystego związku operacyjnego /związku taktycznego/ oraz koordynować użycie tych środków. W tym ogniwie powinna również wystąpić koordynacja działalności ogniowej z rażeniem radioelektronicznym.

Pozostając przy wspomnianym ośrodku kierowania wsparciem ogniowym[x/], warto na jego przykładzie przybliżyć funkcjonalność ogniw proponowanego modelu sztabu ogólnowojskowego w procesie dowodzenia. Otóż podstawę do planowania i organizacji wsparcia ogniowego oraz kierowania nim stanowią: zamiar i decyzja dowódcy, wytyczne /zarządzenia/ specjalistyczne szczebla nadrzędnego, skład bojowy i możliwości ogniowe podległych /organicznych i przydzielonych/ wojsk oraz zadania taktyczne postawione przez dowódcę. Na tej podstawie ośrodek może realizować następujące zadania:

a/ <u>w okresie planowania i organizacji działań bojowych:</u>

- wypracowuje koncepcje wsparcia ogniowego i radioelektronicznego w walce, obejmującą użycie wszystkich angażowanych rodzajów wojsk, w tym planowane wzmocnienie ogniem ze szczebla nadrzędnego;

- planuje działania bojowe wszystkich organicznych i przydzielonych związków taktycznych /oddziałów, pododdziałów, środków/ i dokonuje podziału zadań;

- opracowuje jednolity plan wsparcia ogniowego i radioelektronicznego uwzględniający udział wszystkich rodzajów wojsk;

---

x/ Na szczeblach oddziału i pododdziału, gdzie organizowane jest wsparcie bezpośrednie celowym jest tworzyć przy dowódcy grupę kierowania ogniem, której zadaniem będzie kierowanie ogniem środków wsparcia i koordynacja ich ognia z działaniami pododdziałów.

- stawia zadania wykonawcom;

- organizuje współdziałanie między rodzajami środków wsparcia ogniowego oraz radioelektronicznego.

b/ w toku działań bojowych:

- zbiera informacje o położeniu i stanie wojsk wsparcia oraz kieruje ich manewrem;

- zbiera i analizuje dane z rozpoznania na użytek wsparcia ogniowego i radioelektronicznego;

- podejmuje decyzje ogniowe uwzględniając w nich zamiar i zadania taktyczne dowódcy ogólnowojskowego;

- stawia zadania ogniowe i kieruje ogniem /środkami ogniowymi/;

- organizuje doraźne i planowe wzmocnienie ogniem podległych związków taktycznych /oddziałów, pododdziałów/;

- ewidencjonuje działalność ogniową /w tym narzutowe pola minowe/ realizowaną w toku działań bojowych.

W celu sprawnej realizacji powyższych działań w ośrodku można zorganizować trzy podstawowe zespoły /grupy/ oficerów:

- zespół zbierania i analizy informacji o obiektach przeciwnika /powiązany informacyjnie bezpośrednio z elementami rozpoznania obiektów/;

- zespół planowania wsparcia ogniowego i radioelektronicznego;

- zespół kierowania i zbierania informacji o stanie wojsk własnych /powiązany informacyjnie z podległymi wojskami/.

W skład ośrodka kierowania wsparciem ogniowym, w zależności od szczebla jego występowania, powinna wchodzić niezbędna liczba oficerów z wszystkich rodzajów wojsk angażowanych do wsparcia, proporcjonalnie do ich udziału w tym wsparciu. Ponadto, w miarę potrzeb i w zależności od szczebla, mogą wejść w skład ośrodka oficerowie innych specjalności i rodzajów wojsk.

Szefowi ośrodka kierowania wsparciem ogniowym winny podlegać bezpośrednio wszystkie organiczne i przydzielone związki taktyczne /oddziały, pododdziały/ angażowane do wykonania zadań wsparcia. Ponadto powinien on być przygotowany i posiadać możliwości do kierowania ogniem /walką/ wydzielonych środków przełożonego w ramach uzyskanego planowego lub doraźnego wzmocnienia ogniem. Z tych względów wskazanym jest, by szefem takiego ośrodka kierowania wsparciem ogniowym był oficer wywodzący się z rodzajów wojsk, którego udział we wsparciu na rozpatrywanym szczeblu dowodzenia jest największy. Nie musi to być jednak regułą.

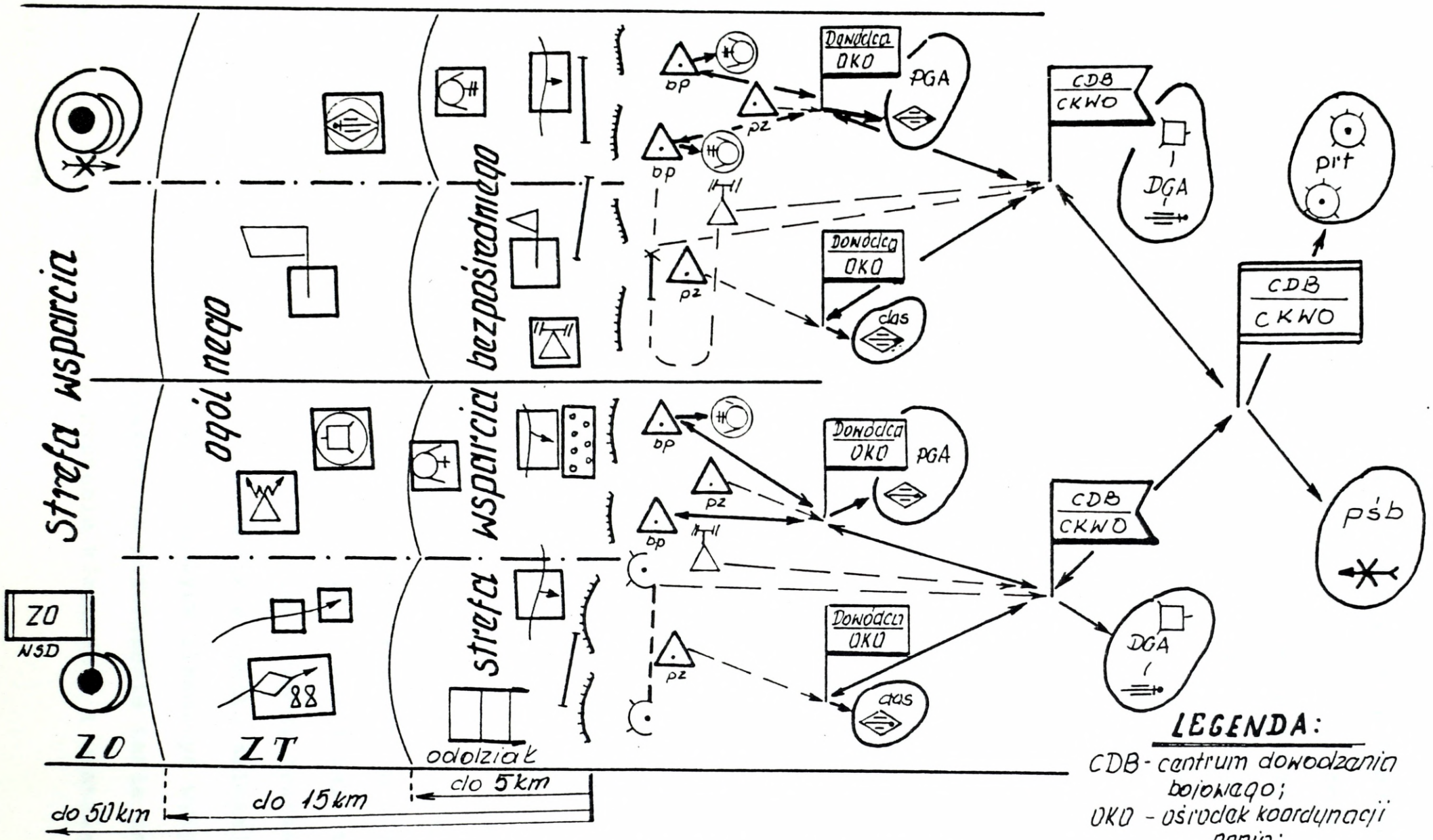
Niejako na marginesie powyższego problemu warto zauważyć, że w procesie przygotowania kadr dowódczo-sztabowych, obok gruntownej wiedzy ogólnowojskowej oficerowie powinni zdobywać również wiedzę specjalistyczną, ale nie zawężoną do jednego rodzaju wojsk. Powinna to być raczej wiedza obejmującą całościowo główne elementy składowe walki. W sztabach ogólnowojskowych będą bowiem potrzebni specjaliści przygotowani do organizacji i kierowania działalnością różnych rodzajów środków rażenia ogniowego i radioelektronicznego, osłoną powietrzną przy użyciu środków OP i OPL, szeroko rozumianym wsparciem logistycznym oraz zabezpieczeniem działań bojowych. Potrzeby takie dostrzegane są w Akademii Obrony Narodowej i uwzględniane w modernizowanych programach kształcenia oficerów.

W podsumowaniu, wracając do proponowanych rozwiązań w zakresie kierowania wsparciem ogniowym, celowym będzie podkreślić, jakich korzyści można oczekiwać w wyniku przyjęcia tych rozwiązań. Przede wszystkim ośrodek kierowania wsparciem ogniowym będzie ogniwem sztabu ogólnowojskowego charakteryzującym się dużą kompetencyjnością, samodzielnością i operatywnością podczas rozwiązywania podstawowych problemów operacji i walki, związanych z

użyciem ognia różnych rodzajów wojsk i środków rażenia radioelektronicznego. Łączy on również w jeden system, będąc jego głównym ogniwem, wszystkie środki rozpoznania pracujące na rzecz ognia oraz różne środki ogniowe i radioelektroniczne. Układ taki zmniejsza zakres i usprawnia obieg informacji w systemie rażenia -/ rys. 9 /. Sprzyja również automatyzacji procesów obiegu informacji, planowania ognia i kierowanie nim w walce, czego nie można powiedzieć o obecnych strukturach sztabu.

Niezwykle istotne znaczenie posiada tu również wyraźny podział obowiązków w zakresie kierowania środkami walki i ogniem między dowódcę ogólnowojskowego i szefa ośrodka. Ponadto dowódca ogólnowojskowy zostaje uwolniony z wielu uciążliwych zadań, głównie w sferze podziału zadań ogniowych, koordynacji działań różnych rodzajów wojsk wsparcia i kierowania każdym z nich oddzielnie w walce. Zadania te z powodzeniem może przejąć ośrodek, jako ogniwo specjalistyczne i realizować je zgodnie z zamiarem i zadaniami taktycznymi dowódcy. Jest to model kierowania ogniem znacznie bliższy rozwiązaniom przyjętym w nowoczesnych armiach zachodnich.

Można również oczekiwać, że utworzenie ośrodków kierowania wsparciem ogniowym spowoduje zmniejszenie liczby wytwarzanych w sztabach dokumentów dotyczących wsparcia ogniowego i radioelektronicznego /byłby to jeden dokument/, zapewni ściślejszą koordynację i efektywniejsze wykorzystanie potencjału ogniowego różnych środków rażenia.

Rys. 9. Ogólna idea kierowania wsparciem ogniowym w operacji

5.3. Procesy informacyjne wsparcia ogniowego.

Z procesem kierowania wsparciem ogniowym bezpośrednio związane jest rozpoznanie obiektów przeciwnika. Wiadomo, że elementy rozpoznania stanowią początkowe ogniwo w systemie obiegu informacji decyzyjnych i inicjują reakcję ogniową środków wsparcia. Analizując drogę obiegu informacji o wykrytych obiektach oraz proces decyzyjny i zadaniaowy w dotychczasowym systemie kierowania ogniem artylerii mażna zauważyć, że nie wpływają one korzystnie na skracanie czasu reakcji ogniowej środków wsparcia. W przyszłości należałoby zatem dążyć do wyeliminowania zbędnych ogniw pośrednich, często nic nie wnoszących w procesie przetwarzania informacji, a znacznie opóźniających jej obieg w systemie. Dla przykładu, należałoby się zastanowić, czy w obecnej sytuacji, przy znacznie mniejszej liczbie dywizjonów artylerii, roli sztabów grup artylerii (jeżeli będą tworzone) w zakresie kierowania ogniem nie powinny przejąć proponowane ośrodki kierowania wsparciem ogniowym.

Ponadto, jak już wcześniej podkreślano, ogień środków wsparcia powinien być ściśle powiązany z działaniami wojsk. W tej sytuacji bieżące decyzje, dotyczące rażenia określonych obiektów (zwłaszcza w obronie) powinny być podejmowane głównie w ośrodku kierowania ogniem, na podstawie bieżących informacji z rozpoznania oraz położenia wojsk własnych. Jeżeli tak, to dane ze źródeł rozpoznania obiektów przeciwnika powinny trafiać bezpośrednio do ośrodka kierowania, gdzie w wyniku selekcji będą podstawą do postawienia zadań ogniowych stosownym wykonawcom (rys. 9). Warto również zauważyć, że rozwiązanie takie znacznie upraszcza obieg informacji w systemie kierowania i ułatwia automatyzację tych procesów.

Idąc dalej tym tokiem rozumowania, należałoby się zastanowić kto powinien organizować rozpoznanie na rzecz wsparcia ogniowego w pasie działania oddziałów (związków taktycznych) i jak powinny być rozmieszczone środki rozpoznania w strukturach wojsk. Można bowiem przyjąć hipotezę, że za organizację rozpoznania na rzecz wsparcia ogniowego w pasie działań bojowych związków taktycznych (oddziałów) oraz zbieranie danych o obiektach i ich selekcję powinien bezpośrednio odpowiadać szef artylerii, a w przyszłości szef ośrodka kierowania wsparciem ogniowym. Zadanie to może realizować przy pomocy podległych dowódców i sztabów oddziałów (pododdziałów) wsparcia ogniowego i ich środków.

Wydaje się, że taki sposób wykorzystania środków rozpoznania i kierowania wsparciem ogniowym, będzie posiadał wiele zalet:

-pozwoli skrócić drogę i czas obiegu informacji o wykrytych obiektach (skróci czas reakcji ogniowej) a także ułatwi proces selekcji tych obiektów w miejscu, gdzie odbywa się dowodzenie wojskami;

-umożliwia znacznie szerszy wybór wykonawców ognia i eliminuje dotychczasowe ogniwa pośrednie (sztab grupy, oddziału) w procesie stawiania zadań ogniowych;

-pozwala na swobodniejszy manewr środkami wsparcia (głównie artylerią) w pasie działania oddziałów i związków taktycznych, przy zachowaniu zorganizowanego systemu rozpoznania i kierowania ogniem;

-w zorganizowany system mogą być w dowolnej chwili włączone i wyłączone dodatkowe (przydzielone) pododdziały środków wsparcia;

-możliwy jest swobodniejszy manewr ogniem w całym pasie na zasięg ognia (ułatwione jest wzmocnienie ogniem podległych pododdziałów) bez manewru środków rozpoznaia na nowe kierunki.

Na uwagę zasługuje rownież to, że tak zorganizowany system rozpoznania na użytek wsparcia ogniowego staje się łatwiejszy do wzajemnego powiązania z systemem rozpoznania ogólnowojskowego. Wynika to stąd, że mimo zachowania środków rozpoznania w strukturach jednostek wsparcia ogniowego, ich działalność w toku walki będzie bezpośrednio przywiązana przez ośrodek kierowania wsparciem do struktur ogólnowojskowych.

Warto zauważyć, że tradycyjne użycie środków rozpoznania artyleryjskiego (w dyspozycji dowódców pododdziałów i oddziałów) praktycznie z góry przesądza o przeznaczeniu poszczególnych dywizjonów artylerii. Mogą one bowiem posiadać środki rozpoznania przewidziane do wykrywania obiektów przeciwnika w strefie wsparcia bezpośredniego lub ogólnego. Nie jest to korzystna sytuacja, gdyż w różnych etapach walki będzie występowało różne zapotrzebowanie na ogień w wymienionych strefach. Chodzi o to, aby zorganizowany system rozpoznania zapewnił możliwość w miarę elastycznego przenoszenia wysiłku ogniowego pododdziałów wsparcia ogniowego wszerz i w głąb ugrupowania przeciwnika i nie był ograniczony rodzajem posiadanych środków rozpoznania i miejscem ich rozwinięcia. Można sądzić, że znacznie większa niezależność środków rozpoznania i ogniowych w postulowanym rozwiązaniu zapewnia takie możliwości. Każdy dywizjon artylerii może bowiem być użyty zarówno do wsparcia bezpośredniego, jak i ogólnego. Jego użycie w walce nie będzie bowiem ograniczone rodzajem i możliwościami organicznych środków rozpoznania. Będzie on włączony w ogólny system rozpoznania określonego szczebla dowodzenia.

Można zauważyć, że przedstawione wyżej hipotetyczne rozwiązanie w zakresie organizacji systemu rozpoznania i kierowania ogniem, zwiększa rolę i zadania obecnych szefostw artylerii (ośrodków kierowania wsparciem ogniowym). Jednocześnie zmniejsza się rola dowódców i sztabów związków taktycznych (oddziałów, pododdziałów) wsparcia ogniowego, ale tylko w zakresie kierowania ogniem. Wydaje się, że w tej sytuacji można będzie zrezygnować z tworzenia sztabów grup artylerii. Ich rolę w zakresie kierowania ogniem mogą przejąć szefostwa artylerii (ośrodki kierowania). Natomiast na etatowych sztabach oddziałów i związków taktycznych artylerii będzie wówczas spoczywał obowiązek:

-wsparcia szefostw artylerii (ośrodków) w zakresie organizacji i utrzymania w sprawności systemów rozpoznania i kierowania ogniem;

-zaopatrywania podległych pododdziałów w amunicję i inne środki materiałowo-techniczne;

-przygotowania rejonów stanowisk ogniowych oraz planowanie i organizacja manewru pododdziałów w ugodnieniu z szefostwami (ośrodkami kierowania wsparciem);

-organizacja zabezpieczenia działań bojowych;

-utrzymywanie w gotowości podległych pododdziałów;

-gotowości do przejęcia roli szefostw (ośrodków) w przypadku zniszczenia zasadniczych elementów dowodzenia związku operacyjnego (taktycznego, oddziału).

Jak widać, jest to spory zakres zadań decydujących o efektywnym użyciu środków wsparcia w operacji i walce. Jednocześnie występuje tu wyraźny podział obowiązków między szefostwa (ośrodki) i sztaby jednostek wsparcia ogniowego.

Uproszczenie i usprawnienie procesów informacyjnych na użytek wsparcia ogniowego wojsk oraz jasne określenie ich miejsca w systemie dowodzenia, pozwoli niewątpliwie efektywniej użyć posiadany potencjał ogniowy w operacji i walce

ZAKOŃCZENIE

W opracowaniu określona została rola i miejsce wsparcia ogniowego we współczesnej operacji i walce oraz wymagania, jakim powinno ono odpowiadać. Ponadto dokonano w nim pobieżnej oceny możliwości bojowych podstawowych środków wsparcia ogniowego występujących w naszych siłach zbrojnych, jak również oceniono sposoby ich wykorzystania w działaniach bojowych.

Posługując się analizą systemową wyjątkowo złożonego zjawiska, jakim może być ewentualna operacja obronna, wysunięto wiele wniosków i hipotez, o różnym stopniu wiarygodności. Dotyczą one głównie:

- zależności zachodzących między efektywnością wsparcia ogniowego, a stopniem i sprawnością wykonania zadań operacyjnych /bojowych/ przez zgrupowanie wojsk;
- optymalizacji składu bojowego środków wsparcia ogniowego na szczeblach operacyjnych i taktycznych;
- racjonalizacji sposobów wykorzystania środków wsparcia w operacji i walce;
- zakresu i podziału zadań wsparcia ogniowego w wymiarze operacyjnym i taktycznym;
- optymalizacji struktur systemu kierowania wsparciem ogniowym w operacji i walce z uwzględnieniem potrzeby ścisłego powiązania tego wsparcia z działaniami wojsk wspieranych;
- oceny skuteczności wsparcia ogniowego w działaniach bojowych, w wymiarze taktycznym i ogniowym.

Wysunięte wnioski, propozycje i hipotezy oparte zostały w większości na teoretycznych podstawach i wymagają weryfikacji w toku dalszych badań

W praktyce często mówi się o potrzebie restrukturyzacji lub modernizacji naszych sił zbrojnych. Zwykle przy tym

usprawiedliwia się powolność tych procesów brakiem środków finansowych. Ma to swoje głębokie uzasadnienie, ale nie obejmuje wszystkich problemów z tym związanych.

Głębsza analiza problemów związanych z prowadzeniem współczesnych operacji, zwłaszcza obronnych, powoduje niepokój i nasuwa pytanie - czy jesteśmy dostatecznie przygotowani pod względem teoretycznym do tych ważnych zamierzeń. Nie trzeba bowiem uzasadniać, że podejmowane w tym zakresie decyzje powinny być oparte na wszechstronnych i dogłębnych badaniach naukowych, wskazujących racjonalne rozwiązania. Tak ważnych i złożonych problemów nie można rozwiązywać jedynie w oparciu o poglądy i doświadczenia. Niepokój wzbudza zatem brak na obecnym etapie stosownych opracowań naukowych, ujmujących wyniki takich badań. W tej sytuacji, niekiedy problem może polegać nie na powolności procesu modernizacji określonych struktur, lecz racjonalności podejmowanych decyzji w tym względzie..

Chcąc modernizować /doskonalić/ określone systemy /takim systemem są również siły zbrojne/, należy zmierzać do określonego, jasno sprecyzowanego celu. W przypadku sił zbrojnych, taki cel uzależniony będzie przede wszystkim od prspektywicznego modelu ewentualnej operacji obronnej. W modelu tym należy wyraźnie określić miejsce i rolę poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, ich racjonalny skład i zadania oraz sposób wykorzystania w operacji. Dopiero w ślad za tym mogą być podejmowane etapowe działania zmierzające do spełnienia założeń przyjętych we wspomnianym modelu.

Wiele przyjętych rozwiązań, zwłaszcza dotyczących kierowania walką, powinno być wprowadzane jedynie do wybranych struktur /związków taktycznych, oddziałów/ i poddane praktycznej weryfikacji. Dalsze decyzje powinny być uzależnione od wyników tej weryfikacji.

Wykaz literatury:

1. Artyleria w warunkach lat dziewięćdziesiątych /materiały z sympozjum / - wyd. AON, 1992r.
2. B. Balcerowicz - Strategia wojenna Polski lat dziewięćdziesiątych - wyd. AON 1991r.
3. B. Chocha - Rozważania o sztuce operacyjnej. Warszawa 1984r.
4. K. Czajka - Użycie artylerii do ognia pośredniego w obronie dywizji /rozprawa doktorska/ - wyd. AON, 1992r.
5. Działania operacyjne /podręcznik/ -wyd.AON, 1993r.
6. Cz. Jarecki - Organizacja porażenia ogniowego w działaniach zaczepnych /rozprawa habilitacyjna/ - wyd. AON, 1991r.
7. S. Koziej - Podstawy sztuki wojennej - wyd. AON, 1992r.
8. S. Koziej - Operacje obronne. wyd.AON, 1992r.
9. S. Koziej - Polska sztuka operacyjna wojsk lądowych u progu lat 90-tych. wyd.AON, 1990r.
10. S. Koziej - Działania powietrzno-lądowe.wyd. AON, 1987r.
11. W. Michalak - Użycie lotnictwa w działaniach operacyjnych /materiały do studiowania/ -wyd. AON, 1993r.
12. W. Michalak - Działania bojowe wojsk lotniczych w operacjach obronnych prowadzonych w początkowym okresie wojny. /rozprawa habilitacyjna/ - wyd.AON, 1989r.
13. Praca zespołowa - Kierunki rozwoju nowych środków walki i koncepcje ich użycia - wyd. AON, 1991r.
14. Praca zespołowa - Możliwości artylerii w walce z bronią pancerną /studium operacyjne/ - wyd. AON, 1991r.
15. B. Tarasiuk - System dowodzenia związku taktycznego. Stan obecny i perspektywy. /rozprawa habilitacyjna/ - wyd.AON, 1993r.

16. A. Tomaszewski - Ogień w walce w ujęciu systemowym /artykuł/ - Myśl Wojskowa /tajna/ - 3/92.

17. Wojska rakietowe i artyleria w operacji i walce /podręcznik/ - wyd. AON, 1990r.

18. Zwalczanie broni pancernej nieprzyjaciela przez WRiA w operacji obronnej / materiały na sympozjum / - wyd. AON 1988r.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 60757
II
Akademii Obrony Narodowej

BIBLIOTEKA NIEJAWNA
I-158/A
Nr ewid. .....
Akademii Obrony Narodowej

Wydrukowano w 3.egz.

egz. nr 1-3 Bibl. Gł. DZN
wyk. płk Tomaszewski
(tel.- 13-388)
druk komp. J.W.
dnia 22.10.1993r.
nr 257/Pf 39.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. 1521/5
II
Zbiorów Niejawnych - Akademii